

UNIVERSITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut politologických studií

Region,

regionální politika Evropské unie a rozšíření 2004

Diplomová práce

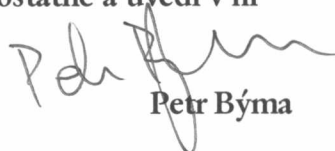
Autor: Bc. Petr Býma

Vedoucí práce: PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Praha květen 2006

Čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní
veškeré použité zdroje informací.

V Hodslavicích 17. května 2006

Petr Býma

Děkuji vedoucímu diplomové práce panu Michaeli Romancovovi za velice vstřícný přístup a za inspiraci při zpracovávání této práce.

Petr Býma

Region, regionální politika EU a rozšíření 2004

OBSAH

ÚVOD	6
1. REGION	11
1.1 Definice	11
1.2 Základní teritoriální jednotka evropské region. politiky	14
1.3 Evropská regionální politika a její „jiné“ regiony	15
1.3.1 Trans-regiony	16
1.3.2 Euroregiony	19
1.4 Teorie centrum – periferie	20
1.4.1 Centrum – periferie	20
1.4.2 Konceptuální mapa Evropy	21
2. REGION V GLOBÁLNÍ SOUTĚŽI	24
2.1 Globalizace	24
2.2 Metropole – jádra jader	29
2.3 Regionální metropole a klastry	32
2.4 Mentální mapa regionu	35
3. REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE	37
3.1 Regionální politika obecně	37
3.2 Vymezování problémových regionů	39
3.3 Teorie regionálního rozvoje	41
3.4 Původ a nástroje regionální politiky EU	45
3.5 Vývoj regionální politiky EU	51
3.5.1 Období 1958 – 1973	51
3.5.2 Období 1974 – 1985	51
3.5.3 Období 1986 – 1999	52
3.5.4 Období 2000 – 2006	54
3.5.5 Zvláštní přechodné období	56
3.6 Kritiky regionální politiky EU	57
4. ROZŠÍŘENÍ EVROPSKÉ UNIE 2004	60
4.1 Mezuregionální rozdíly se výrazně prohloubily	60
4.2 Efekt Východní stěny	64
4.3 Rozšíření a Lisabonská strategie	66
4.4 Důsledky rozšíření pro regionální politiku	68
4.5 Rozšíření a decentralizace	70

4.6 Vztah jádro – periferie v rámci EU	73
4. 6. 1 Růst evropských metropolí	74
4. 6. 2 Centra mimo hlavní centra	75
4. 6. 3 Intraregionální nevyváženosti	76
4. 6. 4 Dopravní síť a dostupnost	80
4.7 Regionální politika v České republice	83
4. 7. 1 Národní rozvojový plán – základní strategický dokument	83
4. 7. 2 Vymezení NUTS v České republice	84
4. 7. 3 Typologie regionů v České republice	89
4. 7. 4 Vstup České republiky do EU a růst decentralizace	92
4. 7. 5 Regiony České republiky – výhled	94
ZÁVĚR	98
SUMMARY	101
MAPOVÁ PŘÍLOHA	102
HLAVNÍ REGIONÁLNÍ UKAZATELE EU 25	111
SEZNAM ZDROJŮ	128

ÚVOD

Velice pestrým obdobím prochází Evropská unie. Potýká se s odmítnutím ústavní smlouvy, s největším rozšířením v dějinách (a s diskusí nad pokračováním tohoto procesu), s poznáním nerealizovatelnosti Lisabonské strategie (tj. učinit z Evropy do roku 2010 „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku na světě“)¹ nebo s nesmírně tvrdým bojem členských zemí ve vztahu k externím energetickým zdrojům.²

V blízké budoucnosti Evropskou unii nejspíš čeká jeden z dvou scénářů, buď současné problémy překoná a integruje se, nebo naopak integrační proces nezvládne. Obě verze velice pravděpodobně povedou k podobnému cíli: posílení vlivu regionů.

Regiony jsou jedním z fenoménů současného politologického - a nejen jeho - bádání, roste jejich význam. Proč tomu tak je?

Současný proces globalizace, tedy rostoucí celosvětové provázanosti a závislosti, provází ruku v ruce proces lokalizace respektive fragmentace, proces, který bychom mohli popsat jako tendence směřující k oslabování či možnému rozpadu a roztržiténosti států i ke ztrátě identity.³ V rámci Evropské unie je tato fragmentace nejvíce obsažená ve vzestupu a posílení regionalizace a regionalismu.⁴

Ve členských zemích se dynamizuje vývoj vztahu centrum – periferie. Emancipované regiony hledají oporu (peníze, pravomoci, uznání) čím dál častěji mimo přirozené státní centrum – v Evropské unii. A Unie jim tuto podporu nabízí.

Evropská unie se bezpochyby snaží přímou komunikací s regiony obejít jednotlivé ústřední úrovně národních států, které nejsou nebo nemusí být nakloněny

---

¹ Zasedání ER v Lisabonu, Ústav mezinárodních vztahů, Praha 2004, str. 2

² Citlivá otázka přístupu a využívání energetických zdrojů se podle některých autorů dokonce může stát roznětkou k zastavení integrace Evropské unie. „Evropa čelí z pohledu energetických zdrojů silnému ekonomickému nacionalismu“ (viz vystoupení Michaela Romancova na konferenci „Kam se poděl stát?“ dne 5.5. 2006 na půdě Fakulty sociálních věd UK v Praze-Jinonicích). Španělsko i Francie nedávno zasáhly a nekompromisně zabránily vstupu zahraničních investorů do tamějších energetických sektorů. Německo a Velká Británie zase vedou vlastní a velice „sobeckou“ energopolitiku vůči dodavateli zdrojů - Rusku.

³ Romancov, M.: Regionální politika EU – decentralizace shora, in: Politologický časopis č. 3/2002, Praha, str. 355

⁴ Regionalizace je proces přesunu určitých mechanismů a rozhodovacích pravomocí na region. V současnosti nejlépe patrný ve vztahu stát – region. Regionalismus považujeme za spíše „ideologický“ přístup, kladoucí důraz na region a vyzdvihující region jako klíčového autora politických procesů, na procesy ve společnosti nahlíží optikou regionu. Klade zájmy regionu nad zájmy státu, postupuje spíše „zdola“.

konkrétní unijní argumentaci komunikovat s regiony napřímo. Přímý vztah Unie – region je mnohem flexibilnější, odpadá často zbytečný a brzdicí mezičlánek (stát).

V klasickém státním modelu centrum – periferie se klíčová rozhodnutí odehrávají v centrální oblasti státu. Díky postupující regionalizaci ovšem dochází k narušování tohoto principu, dochází k decentralizaci „řízené shora“ (z EU), prosazuje se princip subsidiarity. Zřejmě nejúčinnějším nástrojem, který Unie v rámci procesu decentralizace používá, je tzv. regionální politika.

Regionální politika Evropské unie je zásadní determinantou budoucího vývoje „evropských regionů“. A hlavním cílem této práce je zabývat se regionem tak, jak ho chápe a jak s ním pracuje právě ona - evropská regionální politika. Není, a ani nemůže být, cílem práce zabývat se problematikou regionu jako takového, bylo by to příliš obsáhlé téma.

Jestliže jsme při určení oblasti zájmu této práce stanovili JAK a KDE, nezbyvá než určit KDY. Časové vymezení spadá do období rozšíření Evropské unie v roce 2004, tj. do období, ve kterém do Evropské unie vstoupilo nejvíce států v dějinách.

Práce samozřejmě bude mít jistý časový přesah, dotkne se alespoň ve stručnosti historie regionální politiky, respektive regionů v EU, jakožto i jejich budoucnosti; stejně tak bude mít přesah prostorový spadající mimo území Unie (neboť regionální politika EU podporuje i několik „neunijních“ oblastí).

Stěžejním cílem této práce bude odpovědět na tyto otázky: Co je to region? Jak ho chápe a jak s ním pracuje Evropská unie, respektive evropská regionální politika? Jak tato politika vznikala a jak funguje? Jaké je dosavadní hodnocení regionální politiky EU? Jak se proměňuje vztah centrum – periferie? Co přinese regionální politice rozšíření Evropské unie? A co Česká republika? Jak jsou na tom české a moravské regiony?

Otázka postavení regionu v Evropské unii i proměňujícího se vztahu centrum – periferie se zákonitě promítá do mnohem širší problematiky procesu celosvětové globalizace. Za tento proces můžeme považovat „...skutečnost, že vedle místní, regionální a národní úrovně organizace a integrace lidí se formuje i úroveň celosvětová, a to jako důsledek stále intenzivnější provázanosti ekonomik.“⁵

---

⁵ Milerski, O.: Regiony v procesu globalizace, in: Smolík, D. a kol.: Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2004, str. 31

Jak si vede region v procesu globalizace? Jaké typy regionů jsou do tohoto procesu nejvíce zapojeny? To jsou další z otázek, na které se pokusíme odpovědět.

Nastínili jsme dva možné scénáře budoucnosti Evropské unie: postupná integrace nebo naopak dezintegrace.

V prvním případě se výrazně posílí propojenost ekonomik členských zemí, možnost státu ovlivňovat národní hospodářskou politiku se tím dále oslabí. Naopak posílí „evropské centrum“ a skrze něj logicky i regiony. V takovém případě se možná bude již brzy hovořit o existenci tzv. „Evropy regionů“.

Ve druhém případě by Evropská unie mohla přestat hrát roli garanta příjmů peněž jednotlivých regionů, tudíž regiony uvyklé na přísun finančních prostředků se začnou obracet na stát. Zároveň ovšem ztratí prostor pro vymezení se v EU a může tak dojít k jejich silné renacionalizaci.⁶

Je těžké odhadnout, který scénář zvítězí. Proces integrace je hrou s mnoha proměnnými. Je možné, že se naplní úplně jiný scénář. Nicméně určitý trend, zdá se, je jasný: regiony získávají na síle.

Struktura práce

Práce je rozčleněna do čtyř základních kapitol. Ta první obsahuje vymezení širokého pojmu „region“ tak, jak se s ním zde pracuje. Její součástí je i teorie vztahu centrum – periferie, která umožňuje nahlédnout na problematiku regionu z prostorového hlediska. Názorným příkladem je konceptuální mapa Evropy.

Druhá kapitola zkoumá region v globálním měřítku, v procesu globalizace. Soustředí se na vzrůst metropolizace a změny dělby práce mezi metropolí a regionem. Ukazuje, že metropolitním regionům globalizace svědčí nejvíce, že jsou díky svým specifikům největšími póly rozvoje.

Následující část se zabývá regionální politikou Evropské unie jako na nadstátní úrovni unikátním typem regionální politiky. Odpovídá na otázky původu, vzniku, vývoje i fungování, ať už dobrého či špatného, této politiky.

Kapitola čtvrtá se orientuje na regiony a regionální politiku v rozšířené Evropské unii. Popisuje enormní zvýšení meziregionálních rozdílů i další efekty (ve smyslu vztahu centrum – periferie), které rozšíření vyvolalo. Zároveň ukazuje novým členským zemím, že regionální politika není všespasitelná a nemá a ani nemůže mít univerzální

---

⁶ Viz vystoupení Michaela Romancova na konferenci „Kam se poděl stát?“, dne 5. 5. 2006 na půdě Fakulty sociálních věd UK v Praze-Jinonicích).

řešení; rozvoj každého regionu je specifický a závislý na místních podmínkách. Největší prostor je v rámci této kapitoly věnován regionům České republiky. Vedle problematiky jejich vymezení a typologie jsou zde zmapovány největší problémy jednotlivých tuzemských regionů. Do této části práce je včleněna i podkapitola zabývající se procesem decentralizace v České republice v souvislosti se vstupem do EU. Na závěr je pak zařazeno stručné zhodnocení perspektiv rozvoje českých regionů.

Zdroje

Práce čerpá z několika druhů zdrojů. Za základní lze považovat dva rozsáhlé dokumenty: Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci - Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti (z roku 2004) a Návrh Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013 (z roku 2006).

Další skupinou zdrojů jsou specializované internetové servery, ať už „evropské“ (euroskop.cz, europa.eu.int), politologické (iips.cz, cepsr.cz) nebo statistické (www.czso.cz).

Specifickým zdrojem informací se stala rovněž konference „*Kam se poděl stát?*“ z května roku 2006 na půdě Fakulty sociálních věd UK a sborník sestavený na základě předchozí konference v listopadu 2005 na stejném místě s názvem „*Institucionalizace a decentralizace v EU*“. Obě konference pořádal Institut politologických studií FSV UK.

Vedle tradičních zdrojů informací v podobě článků v odborných časopisech a odborných knih (zde se jednalo hlavně o práce „regionálních“ autorů zejména z Moravskoslezského kraje) posloužily jako zdroje inspirace dvě „domácí“ práce z Fakulty sociálních věd UK: diplomová práce Zuzany Krystové „*Reforma regionální a strukturální politiky Evropské unie*“ (pro kapitolu Kritiky regionální politiky EU) a rigorózní práce Oldřicha Krulíka „*Regionální přeshraniční spolupráce: evropská teorie a tuzemská praxe*“ (pro kapitolu Evropská regionální politika a její „jiné“ regiony). Obě práce se zasloužily o značné prohloubení a rozšíření zvolené problematiky.

Podobným zdrojem je i autorova vlastní bakalářská práce z Fakulty sociálních věd UK: „*Nadnárodní korporace a národní stát a jejich role v procesu hospodářské globalizace*“ (použitá pro kapitolu Globalizace).

Poznámka

Původně schválený projekt této diplomové práce nesl název „*Regionální politika Evropské unie a rozšíření 2004*“. Po konzultaci s vedoucím práce byl název upraven na „*Region, regionální politika Evropské unie a rozšíření 2004*“, protože lépe vystihuje obsah a hlavní téma, neboť region, to je základní stavební prvek této diplomové práce.

1. REGION

1.1 DEFINICE

Hlavním předmětem zájmu této práce, jejím základním měřítkem je region. Protože problematika zkoumání a přístupu k regionu je velice mnohostranná, je nejprve třeba region tak, jak je chápán v této práci, definovat. Neméně důležité je stanovit prostor (vytyčit mantinely), ve kterých se budeme fenoménem regionu zabývat

Definování regionu je o to obtížnější, že neexistuje jeho exaktní vymezení; je pojímán velice různorodě a zeširoka. „*Tento problém lze překonat tím, že region chápeme jako komplex vznikající regionální diferencí krajinné sféry.*“⁷ Za region tak obecně považujeme určité vydělené a ohraničené území lišící se od svého okolí. Odlišnosti jsou přitom buď „přirozeného“ charakteru, tkvící v samotných vlastnostech povrchu země nebo naopak charakteru „umělého“ (lidského), vzniklé působením ať už historických, ekonomických, administrativně-politických, náboženských či jiných vlivů.⁸

Pokud se z pohledu politické geografie budeme soustředit na pojetí regionu pro tuto vědu nejbližší, tudíž „politický region“, je nejtypičtějším příkladem takového regionu teritoriální (národní) stát. Za stát můžeme podle klasické definice Maxe Webera považovat „*lidské společenství, které na určitém území vykonává monopol legitimního užití moci*“.⁹ Tato všeobecně přijímaná definice určuje tři základní prvky státu: území (státní teritorium; je vymezeno hranicemi), obyvatelstvo (trvale žijící) a veřejnou (státní) moc. Dalšími atributy státu jistě jsou suverenita (stát je subjektem mezinárodního práva, disponuje navenek státním územím a svobodně si určuje vnitřní záležitosti), organizovaná ekonomika, dopravní a komunikační systém a mezinárodní uznání. Důležité je, že stát se dělí na menší administrativně-správní jednotky (platí to i pro ty rozlohou nejmenší státy – například Monako se skládá ze tří obcí). Uspořádání a postavení těchto územních jednotek v rámci státu závisí na mnoha faktorech: fyzicko-geografických, historických, politických atd.¹⁰

---

⁷ Grospič, J. a kol.: Úvod do regionálních věd a veřejné správy, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2004, str. 65

⁸ Tamtéž

⁹ Weber, M.: Politika jako povolanie, Spektrum, Bratislava, 1990, str. 10

¹⁰ Z hlediska vnitřního uspořádání můžeme v zásadě dnešní státy rozdělit na dva základní typy: na státy unitární a státy federativní; v poslední době se pak silně prosazuje i třetí typ – státy regionální.

Politickým regionem ovšem může být i nižší územně správní celek nebo území, které naopak stát přesahuje. Nesmírně důležité je tak u zkoumání problematiky politického regionu vymezení prostoru, ve kterém se budeme pohybovat. Vzhledem k tomu, že stát (ale i kraj atd.) je výtvar umělý, jsou i jeho hranice často vytvořeny uměle. Politická geografie zde proto umožňuje překročit („rozbít“) stanovené hranice a zvolit takovou perspektivu (takový výsek území), která na teritoriální stát nebere ohled.¹¹

Při typologii politických regionů můžeme rozlišit, s výjimkou teritoriálního státu, tři základní mezinárodní politické regiony: **panregiony**, **transnacionální regiony** a **transhraniční regiony**.¹² K potřebě této práce je pak třeba ještě vymezit tzv. **regiony intrastátní** (ty budou hlavním objektem zájmu), respektive **regiony pohraniční**.

Panregion (neboli makroregion) tvoří velkou územní jednotku („svět“), vyznačující se určitými shodnými politicko-civilizačními parametry. Existuje mnoho vymezení počtů a typů různých panregionů, podle důrazu na jednotlivá hlediska. V zásadě se lze shodnout na existenci deseti panregionů: Angloamerika, Latinská Amerika, subsaharská Afrika, Střední východ, indický subkontinent, jihovýchodní Asie, Austrálie a Oceánie, Dálný východ, euroasijský panregion a Evropa.¹³

Transnacionální (nadstátní) region obsahuje integrující politické a kulturní faktory několika (minimálně dvou) zemí. V Evropě tvoří takovéto regiony například Skandinávie nebo Britské ostrovy.¹⁴

Transhraniční (mezihraniční) region nerespektuje státní hranice a spojuje hraniční oblasti minimálně dvou států v jednotící politický region.¹⁵ Často je mnohem menší než vlastní územní stát v dané oblasti. Příkladem takovýchto evropských regionů jsou Limbursko či Těšínsko.

Intrastátní (vnitrostátní) region se celý nachází uvnitř daného státu. Tyto intrastátní politické územní jednotky bychom snad mohli rozdělit na „pravidelné“ (administrativně-správní hierarchizované územní jednotky typu kraje či země) a „nepravidelné“. Charakteristikou „nepravidelných“ územních jednotek je určitá etnická, náboženská, historická či jiná osobitost (Galicie, Skotsko). Díky svému často

---

¹¹ Hnízdo, B.: Mezinárodní perspektivy politických regionů, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha 1995, str. 64

¹² Tamtéž

¹³ Tamtéž

¹⁴ Tamtéž, str. 82

¹⁵ Romancov, M.: Politická geografie a geopolitika, In: Cabada, L., Kubát, M.: Úvod do studia politické vědy, Eurolex Bohemia, Praha 2004, str. 419

perifernímu postavení v dané zemi, mají tyto intrastátní regiony většinou mnohem silnější a výraznější vztah k nadnárodní integraci (EU) než ostatní „pravidelné“ intrastátní jednotky. Snaží se tak omezit své periferní postavení.¹⁶

„Pravidelné“ intrastátní regiony mají mimořádný význam pro koncipování celé regionální politiky Evropské unie. Jsou rozděleny do velice přibližně stejně velkých tzv. socioekonomických plánovacích jednotek (NUTS), které slouží pro shromažďování zásadních statistických dat.

Intrastátní region můžeme považovat za region tak, jak o něm hovoří Rada Evropy: *„Pojem region znamená obecně lidské společenství, jež žije v rámci větší územní jednotky jedné země. Toto společenství je charakterizováno jistou historickou nebo kulturní, geografickou nebo hospodářskou homogenitou nebo kombinací těchto charakteristik, což propůjčuje tomuto obyvatelstvu jednotu při sledování společných cílů a zájmů.“*¹⁷

Příhraniční region můžeme zařadit do skupiny vnitrostátních regionů. Nicméně má obvykle svá výrazná specifika: je zevnitř státu přimknut ke státní hranici (hraniční oblasti jsou místem častého vzniku konfliktů), navíc se mnohokrát jedná o prostor obývaný etnickou či náboženskou menšinou. Příkladem takovýchto oblastí v Evropě je Severní Irsko nebo jižní Slovensko.¹⁸

Pokud se budeme zabývat vztahem regionu k Evropské unii, je třeba zdůraznit, že mezi těmito subjekty neexistuje žádná všeobecně platná úprava statutárně-právních vztahů, statut regionů je vnitřní záležitostí jednotlivých členských zemí. Například v Rakousku jsou za regiony považovány federální jednotky, v Anglii proti tomu územněsprávní celky, které nemají žádné samosprávné instituce.¹⁹ Ostatně málo se ví, že sama Evropská unie není subjektem práva.²⁰

---

¹⁶ Hnízdo, B.: cit. dílo, str. 101

¹⁷ Huber, E.: Regiony v Evropské unii: jejich role, cíle a úkoly, in: Waigel, T.: Naše budoucnost je Evropa, ISE Praha, 1997

¹⁸ Hnízdo, B.: cit. dílo, str. 104

¹⁹ Romančov, M.: Regionalismus a Evropská unie: koncepty a současný stav, In: Fiala, V., Říchová, B. a kol.: Úloha politických aktérů v procesu decentralizace evropských zemí, Moneta – FM, Olomouc 2003, str. 9

²⁰ Právní subjektivita znamená schopnost být nositelem práv a povinností. Evropská unie jako taková právní subjektivitu podle většinového názoru postrádá, na rozdíl od Evropských společenství. EU je jakousi specifickou entitou *sui generis*, přes určitou podobnost s federativním státem či mezinárodní organizací. Není tedy právním subjektem ve shora uvedeném smyslu. Termín „Evropská unie“ ani není ve Smlouvě o Evropské unii definován (viz www.euroskop.cz)

1.2 ZÁKLADNÍ TERITORIÁLNÍ JEDNOTKA EVROPSKÉ REGIONÁLNÍ POLITIKY

Zmínili jsme se, že mimořádně důležité jsou pro regionální politiku Evropské unie intrastátní politické regiony. Regionální politika nazývá specifický typ těchto územních oblastí jako tzv. NUTS – nomenklatury územních statistických jednotek (z francouzského La nomenclature des unités territoriales statistiques).

Zásadní význam má vymezení těchto geografických socioekonomických plánovacích jednotek jednak pro statistické potřeby EU (statistickou službu v rámci Unie zajišťuje EUROSTAT se sídlem v Lucemburku), jednak pro účely zařazení regionů různé úrovně pod jednotlivé cíle (s regionálním dopadem) regionální politiky EU. Jednotky NUTS se používají například pro sledování a porovnávání míry nezaměstnanosti, pro výpočet HDP atd.

V rámci regionální politiky jsou tyto jednotky **základním územním rámcem** pro posuzování a hodnocení podpory ze strukturálních fondů, respektive pro zařazení do působnosti některého z cílů strukturální politiky. Mohou zahrnovat jednu nebo více územněsprávních jednotek v rámci státu, mají několik úrovní: NUTS I – NUTS V.

Pro regionální politiku jsou jednoznačně nejdůležitější jednotky NUTS úrovně II a III. Například v Rakousku úroveň NUTS III tvoří skupiny okresů, ve Velké Británii se NUTS II skládají ze skupiny hrabství.

Při vymezení NUTS je nutno, vedle existence územně-správních úrovní, vycházet z jejich komplementarity (tj. řádově vyšší jednotky jsou tvořeny určitým počtem celých jednotek nižších) a sledovat i velikost jednotek ve vztahu k praxi EU.²¹ Do jednotlivých NUTS je rozčleněno celé území Unie respektive i území několika nečlenských států (například Bulharska, Rumunska, Turecka, Švýcarsko, Norska, Islandu či Lichtenštejnska).

Jak jsou vymezeny jednotlivé úrovně NUTS?

- **NUTS I** - jedná se o územní jednotku velkých oblastí (zemí, makroregionů daného státu) a je největší regionální srovnávací jednotkou. Obvykle je složena z několika jednotek v úrovni NUTS II.

---

²¹ Wokoun, R., Lukáš, Z., Kouřilová, J.: Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie, IFEC Praha, 2002, str. 76

- **NUTS II** - je jednotkou řádově nižší, je rovněž nazýván „regionem soudržnosti“ a hraje klíčovou roli v regionální politice EU. Obvyklá výše počtu obyvatel u těchto územních jednotek osciluje mezi jedním až dvěma miliony (průměr je 1 830 000), rozloha území se u menších zemí typu ČR pohybuje mezi 3 – 10 tisíci km². Evropská unie má v současnosti 253 regionů NUTS II.
- **NUTS III** - jednotka většinou odpovídající úrovni nejnižšího územně správního celku státní správy (úroveň okresů, případně krajů). U menších států EU se počet obyvatel pohybuje mezi 200 až 400 tisíci (průměr EU je 410 tisíc) a rozloha mezi 1 – 3 tisíci km² (průměr EU 5,4 tisíce km²).
- **NUTS IV** - zpravidla úroveň okresů, případně mikroregionů, v řadě států ani nejsou vymezeny.
- **NUTS V** - nejmenší lokální jednotka. Úroveň obcí či skupiny obcí.

1.3 EVROPSKÁ REGIONÁLNÍ POLITIKA A JEJÍ „DALŠÍ“ REGIONY

Základní územní jednotkou, ze které vychází regionální politika EU je tedy NUTS II. Přesto se evropská regionální politika důkladně zabývá i problematikou regionů jiných než NUTS. Pro tyto „jiné“ regiony používá Evropská unie označení „euroregion“ respektive „trans-region“.²²

Euroregion i trans-region z hlediska evropské regionální politiky EU můžeme definovat jako teritoriální jednotku zasahující minimálně do dvou států. Na rozdíl od výše uvedené typologie politických regionů, které mají vždy určité historické, jazykové, náboženské, politické nebo jiné společné charakteristiky, nespojují tyto územní jednotky obvykle tak silné vazby. V každém případě neberou tyto regiony na zřetel státní hranice a posilují tak proces „odstátnění“ teritoriálního státu. „*Hranice euroregionů soupeří s hranicemi teritoriálních států o to, které budou více určujícími pro každodenní život lidí. Tento proces v tom nejlepší slova smyslu usiluje o „odnárodnění prostoru“ a tím pádem i o upevnění evropské jednoty.*“²³

²² Krulík, O.: Regionální přeshraniční spolupráce: Evropská teorie a tuzemská praxe, disertační práce, FSV UK v Praze 2005, str. 40

²³ Tamtéž

V zásadě tedy EU pracuje se dvěma typy regionů, na které nelze aplikovat členění NUTS. S trans-regiony, které jsou větší než národní stát, a s euroregiony, které jsou menší než národní stát (mohou ovšem existovat výjimky).

K financování obou typů „regionálních aktivit“ slouží tzv. samostatná Iniciativa Společenství nazvaná INTERREG III²⁴, respektive jeho části:²⁵ INTERREG IIIA, který je zaměřen na přeshraniční spolupráci podporující integrovaný regionální rozvoj mezi pohraničními regiony (určen pouze pro přeshraniční spolupráci regionů, týká se tedy malých euroregionů), a INTERREG IIIB, který je určen na nadnárodní spolupráci přispívající k integrovanému území mezi státy EU (pro velké trans-regiony).

1. 3. 1 Trans-regiony

Vznik trans-regionu (regionu většího než teritoriální stát) je spojen se začátkem tzv. „Nové dimenze evropského plánování“.²⁶ V roce 1989 byla zahájena pravidelná setkání ministrů členských zemí EU, odpovědných za problematiku prostorového plánování. Na základě těchto jednání vznikla v roce 1999 tzv. „Evropská prostorově rozvojová perspektiva“, tj. dokument, který poskytuje ucelený pohled na prostor integrující se Evropy a který zahrnuje komplexní analýzy demografického vývoje, infrastruktury a prostorové soudržnosti (dopravy, informačních technologií a komunikací) či strukturálních změn ve výrobě. „Perspektiva“ stanovila předpoklady ekonomického vývoje stávající teritoria EU i kandidátských zemí.²⁷

V souvislosti s tím bylo na základě geografických a ekonomických souvislostí vymezeno několik trans-regionů (super-regionů), které nerespektovaly státní hranice. Počet těchto trans-regionů se vyvíjel (z původních 7) na dnešních 13. Trans-regiony z hlediska Evropské prostorově rozvojové perspektivy jsou:

---

²⁴ Samostatné Iniciativy Společenství jsou vyjádřením aktivního přístupu EU k regionální politice, zejména v těch oblastech, které jsou negativně zasaženy politikou EU (příhraniční regiony nebo určité sféry hospodářství, zemědělství atd.). Jsou financovány ze strukturálních fondů EU.

²⁵ Wokoun, R., Lukáš, Z., Kouřilová, J.: Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie, IFEC, Praha 2002, str. 50

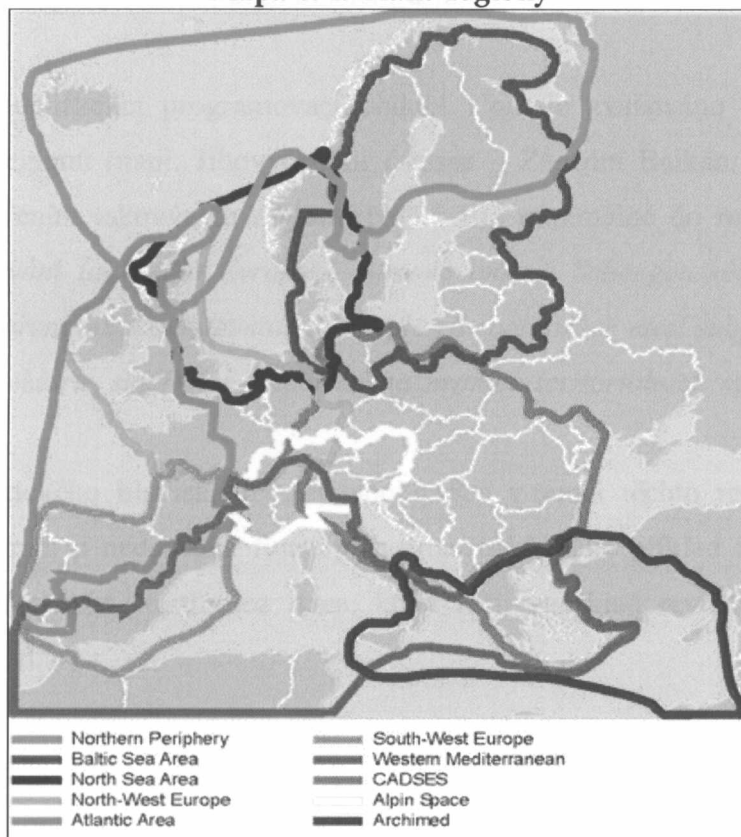
²⁶ Krulík, O.: cit. dílo, str. 28

²⁷ Tamtéž, str. 29

- 1) **ATLANTIC AREA** - Atlantická oblast: Irsko, většina území Spojeného království, Portugalsko, atlantické pobřeží Francie a Španělska.
- 2) **NORTH WEST EUROPE** - severozápad Evropy; severozápadní metropolitní oblast, aglomerace velkých měst "Severního oblouku": Spojené království, Irsko, státy Beneluxu, přilehlé části Francie a Spolkové republiky Německo.
- 3) **ALPINE SPACE** - Alpské oblasti Německa, Rakouska, Francie a Itálie.
- 4) **WESTERN MEDITERRANEAN** - západní Středomoří, středomořské pobřeží Španělska, Francie a Itálie, Gibraltar; na některých projektech participuje i Řecko a podílí se na nich z části i Maroko, Alžírsko a Tunisko.
- 5) **NORTH SEA AREA** - Severomořská oblast: části Spojeného království, Belgie, Nizozemí, Německa, Švédska a Dánska na břehu Severního moře. Zapojena je i nečlenská země EU Norsko.
- 6) **ARCHIMED** - Centrální Středomoří: jihovýchod Itálie, Řecko, Kypr, ale i část Turecka a Egypta.
- 7) **SOUTH - WEST EUROPE** - jihozápadní Evropa, převážně vnitrozemské oblasti Francie, Španělska a Portugalska, Gibraltar.
- 8) **NORTHERN PERIPHERY** - Severní periferie, nejsevernější oblasti Spojeného království, Švédska a Finska. Část Norska, celý Island, Faerské ostrovy a Grónsko.
- 9) **BALTIC SEA AREA** - oblast Baltského moře, oblasti Německa, Dánska, Švédska a Finska a s nimi sousedící prostory nečlenských států Unie.
- 10) **CADSES** - (Central, Adriatic, Danubian and South Eastern European Space) - prostor střední, pojadranské, podunajské a jihovýchodní Evropy), zahrnující části Rakouska, Německa, Itálie a Řecka, stejně jako mezi nimi ležící prostory nečlenských států Unie (včetně celého území ČR).
- 11) **CARRIBEAN AREA** - Karibská oblast, zdejší zámořské departementy Francie.
- 12) **MACARONESIA** (Madeira - Canaries - Azores Area) - oblast Kanárské ostrovy - Madeira - Azory.
- 13) **INDIAN OCEAN AREA** - oblast Indického oceánu, zámořský departement Francie - Réunion.

Mapa č. 1: Trans-regiony

Mapa znázorňuje 10 ze 13 trans-regionů Evropské prostorové rozvojové perspektivy²⁸

²⁸ <http://www.isl.uni-karlsruhe.de/vrl/raumplanung/rp05ueberoertlicheplanung.html>

Autoři Evropské prostorově rozvojové perspektivy vycházejí z předpokladu, že území začleněná do trans-regionů čelí podobným problémům. Proto by jejich spolupráce (mnohde již probíhající) měla být těsnější než mezi regiony jednotlivých teritoriálních států. Příkladem může být intenzivní spolupráce jihu Francie a aglomerace Barcelony respektive španělské části Katalánska, která již je (nebo brzy bude) intenzivnější než spolupráce francouzského jihu s Paříží.²⁹

Zastánci trans-regionů tvrdí, že „omezené“ národní a státní zájmy musí jít v globalizovaném světě stranou a je třeba vytvořit takové územní jednotky, které si s tímto procesem poradí lépe, třeba skrze lepší využití komparativních výhod pro účely efektivnějšího výzkumu i výroby (v srovnání s USA a Japonskem).

Pro soutěž v globálním měřítku jsou nejlépe vybaveny trans-regiony Western Mediterranean a North-West Europe, které jsou definovány jako místa, kde je soustředěna největší inovativní růstová kapacita (do jisté míry utvářená interakcí velkých center a jejich zázemí). Jsou zde zároveň vysoce rozvinuté klastry (viz níže), specializované technologické, komunikační a jiné uzly, vysoce kvalifikované pracovní síly atd.

Pro nadcházející programovací období Unie je zvažováno možné vytvoření dalších transregionů (např. Jihovýchodní Evropa – Západní Balkán, Jadranská oblast atd.). S vytvářením takovýchto regionů počítá EU minimálně do roku 2030. *„Tento rozměr plánování tak vedle Evropské měnové unie a Schengenského procesu může přispět k vytvoření mnohohrstevnaté a komplexní spolupráce mezi subjekty soukromého a veřejného sektoru, směřující - nehledě na hranice teritoriálních států - ke stmelení Unie.“*³⁰

Z praktického hlediska je užší spolupráce v rámci těchto regionů stále ještě v počátcích, brzdí ji nedostatek finančních prostředků. Jako příklad fungujícího trans-regionu může sloužit North Sea Area, která řeší například revitalizaci upadajících rybářských osad.

---

²⁹ Krulík, O.: cit. dílo, str. 29

³⁰ Tamtéž

1. 3. 2 Euroregiony

Euroregion můžeme definovat jako specifické zájmové sdružení, propojující příhraniční obce dvou (či více) sousedících států. Je to jakási vysoce integrovaná a institucionalizovaná forma regionální přeshraniční spolupráce, mající co nejdíleší a v čase pružně se vyvíjející spektrum cílů.³¹

Euroregiony vznikaly už dávno před iniciativou EU, zejména za účelem odstranění negativního působení hranic dvou i více příhraničních oblastí. Euroregionů je nyní kolem 200 a jsou velice různorodé jak z hlediska míry institucionalizace, tak jimi vyvíjených aktivit přeshraniční spolupráce na daném území atd.

Poté, co na začátku 90. let nastartovala EU podporu euroregionů, začaly často vznikat i ze zjištěných důvodů. *„Nezřídka se jedná jen o vytvoření kvalitativně vyšších vazeb mezi již dříve existujícími příhraničními subjekty, které dosud vyvíjely činnost pouze ve vnitrostátním rozsahu. Mezi tím vším se odvíjí spleť osobních kontaktů a množství formálních i neformálních dohod. Normy, uvozující fungování a definování euroregionů, krystalizují postupně, a dost možná, že proces jejich geneze nebude ukončen nikdy.“*³²

Hlavním cílem, který Unie sleduje je, aby na každé vnitřní a vnější (včetně mořských) hranici v rámci EU existoval orgán (euroregion, pracovní společenství či jiná struktura), schopný ujmout se administrativní přeshraničních operačních programů Unie v rámci Iniciativy INTERREG.³³

*„Procesy institucionalizace regionální přeshraniční spolupráce v Evropě jsou stále ve vývoji. Ale navzdory všem komplikacím (ke kterým dochází zejména v centralizovanějších státech - například ve Francii, Řecku ale stále i v České republice) hrají instituce, zabývající se touto činností, důležitou roli v politické architektuře dnešní Evropy. Euroregiony trpí podobnými neduhy jako EU jako celek: nekompatibilitou administrativ a politických struktur, nejasností hranic kompetencí a protichůdností cílů různých subjektů. To s sebou nese jisté napětí, ale tento proces bolestivého vyargumentování "práva euroregionů na existenci" je patrně jedinou možnou cestou k budoucí Evropě bez hranic.“*³⁴

³¹ Krulík, O.: cit. dílo, str. 29

³² Tamtéž

³³ http://www.crr.cz/crr/knihovna/pruvodce_cbc_lace/uvod_b2.htm

³⁴ Krulík, O.: cit. dílo, str. 29

1. 4 TEORIE CENTRUM - PERIFERIE

1. 4. 1 *Centrum – periferie*

Na příčiny a důsledky rozdílů v dynamice vývoje v různých geografických oblastech a problematikou studia vztahů mezi vyspělými a méně vyspělými regiony lze nahlížet z prostorového hlediska. Takové teoretické koncepty tvoří jádro **teorie závislosti**, respektive formování modelu vztahů **mezi centrem a periferií**.³⁵

Tuto teorii nejvíce rozvinul norský politolog Stein Rokkan. Ten považuje geografický faktor, zejména polohu určité oblasti, státu či regionu, v rámci zkoumaného území (většinou stát) vůči centru za jeden z nejdůležitějších prvků, které ovlivňují povahu a charakter celé společnosti.³⁶ Podle Rokkana tedy můžeme v rámci určitého teritoria rozlišit centrální oblasti (centers, core areas), které lze označit za privilegované (privileged locations), a naopak místa periferní (závislá, podřízená centru).

Za **centrum** (centrální oblasti) považuje Rokkan místa, kde se v rámci určitého teritoria nejčastěji setkávají držitelé zdrojů moci a kde tito držitelé zdrojů moci vytvořili prostor pro dohadování a rozhodování, jakož i místa, kde se uchovává a posiluje (především národní) identita (např. památníky).

Rokkan nalézá tři typy center:³⁷

- a) vojensko-administrativní – soustřeďují se zde klíčové státní instituce
- b) ekonomická – místa s vysokou koncentrací bank, korporací atd.
- c) kulturní – univerzity, divadla, církevní instituce atd.

Pokud jsou všechna tato tři centra koncentrována na malém území, například v Čechách v Praze, hovoříme o monocefalické struktuře center, naopak pokud jsou ekonomická, vojensko-politická a kulturní centra rozprostřena na větším prostoru vytváří polycefalickou strukturu center. Jako příklad můžeme uvést teritorium Moravy, kdy zde v některých historických obdobích soupeřilo Brno s Olomoucí.³⁸

---

³⁵ Říchová, B.: Přehled moderních politologických teorií, Portál, Praha 2000, str. 277

³⁶ Romancov, M.: Regionální politika EU – decentralizace shora, in: Politologický časopis č. 3/2002, Praha, str. 356

³⁷ Říchová, B.: cit. dílo, str. 279

³⁸ Hloušek, V.: Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana, 2004, <http://www.cepsr.cz/clanek.php?ID=189>, str. 3

Možností stanovení určitých oblastí či lokalit centry je však více. Podle Rokkana lze odhalit centra i podle toho, kde se koncentrují osoby zaměstnané ve službách, respektive kde se koncentrují lidé vytvářející a zprostředkující informace a řídicí vzdálenější oblasti.

Rokkan zde propojuje teritoriální dimenzi s komunikací. Dá se tedy říci, že centrum jednostranně kontroluje ostatní oblasti? Nikoli. Je závislé na zdrojích (energie, voda, pracovní síla atd.) z ostatních oblastí (teritorií).³⁹ Tato teritoria poté označuje jako regiony. „*Teritoriálně vymezený politický systém je normálně členěn na několik regionů, z nichž každý je specifickým způsobem závislý na hlavním centru, respektive jemu podřízených centrech, která dohromady tvoří hierarchický systém. Region lze tedy definovat jako soubor teritoriálních jednotek sdílejících určité charakteristické rysy.*“⁴⁰

Za **periferní oblasti** Rokkan pokládá prostorové jednotky podřízené centru. Jsou sice od centra vzdálené, ale spadají do jeho vlivu a jsou jím řízené. Z prostorového hlediska můžeme periferii vnímat v rovině horizontální, nicméně Rokkan razí mnohem komplexnější pojetí perifernosti, tzv. vertikální perifernost. Základem tohoto pojetí je člověk. Vztah centrum – periferie je tak vztahem, kdy „*centrum je tvořeno souborem osob majících zásadní postavení v procesu rozhodování, zatímco periferie je tvořena souborem jedinců, kteří, jako účastníci daného systému vzájemných vztahů, mají jen malý vliv na skupiny v centru a na jejich rozhodování.*“⁴¹

Hlavními rozpoznávacími znaky odlišujícími periferie od centra jsou vzdálenost, odlišnost a závislost. Ideálními znaky periferie jsou:

- a) dobytá území (např. kolonie řízené z centra)
- b) ekonomicky zaostalé či jednostranně orientované oblasti

1. 4. 2 **Konceptuální mapa Evropy**

Rokkan se pokusil svá obecná definiční kritéria vztahu centra a periferie aplikovat na konkrétní příklad. Výsledkem byla tzv. konceptuální mapa Evropy 16.-18. století, jejíž cílem bylo vysvětlit vnitřně rozdílný vývoj jednotlivých evropských států rozčleněním území Evropy na oblasti s různou dynamikou vývoje. Poměrně unikátní

---

³⁹ Říchová, B.: cit. dílo, str. 280

⁴⁰ Tamtéž, str. 281

⁴¹ Tamtéž, str. 279

struktura těchto států vznikla kombinací migrací, procesů utváření center, kulturní standardizace a proměn hranic. Struktura zahrnuje malé i velké státy, centralizované i decentralizované útvary.⁴² Rokkan tak stanovil tři roviny vztahů, které pro vnitřní diferenciaci vývoje Evropy považoval za signifikantní:⁴³

- a) ekonomický vývoj, tj. postavení a strukturu měst
- b) teritorium, tj. geopolitické postavení
- c) kulturní vývoj vázaný na vliv reformačního hnutí

V počátcích reformace (16. století) viděl Rokkan konec teritoriálně neomezené nadvlády (suprateritoriality) katolické církve⁴⁴ a naopak počátek „vznikání“ teritoriálních evropských národů.⁴⁵

Za stěžejní pro pochopení vývoje evropských národních států pokládal vytyčení dvou základní os: osy Západ – Východ a osy Sever – Jih. Západovýchodní směr byl podle Rokkana určující pro stanovení podmínek státotvorného procesu (budování státu; state-building), severojižní osa se pak významně podílela na určení odlišných podmínek národotvorného procesu (budování národa; nation-building), tj. podmínek kulturních, respektive těch, které ovlivnily formování odlišné identity centra a periferie. Žádný z těchto prostorů ovšem nebyl čisté centrum ani čistá periferie.⁴⁶

Osa Západ - Východ rovněž rozčleňuje ekonomické zdroje jednotlivých státotvorných center: na západě již tehdy fungovala vysoce monetarizovaná ekonomika, zatímco na východě byly jasně dominantní agrární ekonomické struktury. Osa Sever - Jih poměřuje podmínky pro rychlost kulturní integrace. Na protestantském severu došlo k

---

⁴² Hloušek, V.: Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana, 2004, <http://www.cepsr.cz/clanek.php?ID=189>, str. 7

⁴³ Říchová, B.: cit. dílo, str. 283

⁴⁴ „Protestanti prolomili nadstátní strukturu katolické církve a spojili církevní správu se světskou byrokracií do modelu, který kombinoval církev, státní strukturu a národ. Naproti tomu v katolické Evropě se církev nikdy takovouto nositelkou procesů utváření národa nestala, přestože hrála značnou roli v pozdějším vývoji periferních nacionalismů v některých oblastech Evropy jako součást odporu proti dominantnímu národu spjatému s protestantskou (Belgie před dosažením nezávislosti v letech 1830/1831, Irové) či pravoslavnou (Litevci, Poláci) církví či proti tlaku sekularizace (karlistické války ve Španělsku 19. století).“ In: Hloušek, V.: Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana, 2004, <http://www.cepsr.cz/clanek.php?ID=189>, str. 8

⁴⁵ Říchová, B.: cit. dílo, str. 283

⁴⁶ Hloušek, V.: Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana, 2004, <http://www.cepsr.cz/clanek.php?ID=189>, str. 8

rychlému vymezení a „uzavření“ hranic, zatímco na vývoj katolického jihu měla velký vliv nadstátní a přeshraniční instituce – katolická církev.⁴⁷

„Rokkan na základě konceptuální mapy demonstroval základní asymetrii evropské geopolitické struktury, která spočívala v tomto období v existenci politicky fragmentovaného městského pásu s rozvinutým obchodním ruchem od Středozemního moře směrem na sever. Na západ od tohoto pásu existovala silná síť měst, zatímco směrem na východ tato síť slábla a tato území byla ovládána silnými vojenskými centry vnitrozemských impérií.“⁴⁸ Jako příklady uvedl Rokkan zejména rozdíl mezi Anglií a Francií (přímořskými velmocemi) na jedné straně a Habsburskou monarchií, Pruskem a Ruskem (spíše kontinentálně orientovanými státy) na straně druhé.⁴⁹

---

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ Tamtéž

2. REGION V GLOBÁLNÍ SOUTĚŽI

2.1 GLOBALIZACE

Téměř všechna místa na zeměkouli jsou dnes nějakým způsobem ovlivněna globalizací, většina z nich je ovšem jen příjemcem vlivů globalizace, a pouze na několika málo místech země dochází ke skutečnému vytváření těchto procesů. Co znamená pojem globalizace? „*Skutečnost, že vedle místní, regionální a národní úrovně organizace a integrace lidí se formuje i úroveň celosvětová, a to jako důsledek stále intenzivnější provázanosti ekonomik.*“⁵⁰ Globalizaci doprovází pestrá škála jevů, která zahrnuje mimo jiné okamžité přesuny kapitálu v globálním prostoru, vysokou mobilitu lidí, šíření negativních vlivů na životní prostředí a hranice postižených regionů, růst sociální polarizace i regionální polarizace.⁵¹ Mnohé procesy připisované globalizaci probíhají na úrovních, které jsou od globální velmi vzdáleny, mnohé z nich se odehrávají primárně na regionální úrovni. Globalizace je nerovnoměrný proces, jak z hlediska geografického, tak z hlediska intenzity procesů. A je nerovnoměrná i v obecnějším smyslu: stejně jako k integraci vede také k fragmentaci.⁵²

Obrovský globální trh zapojuje do globalizovaného světa obyvatele i z geograficky a kulturně nejvzdálenějších oblastí. Děje se tak skrze stále intenzivnější výměnu zboží, služeb a informací. Ekonomická racionalita vynáší do popředí ty, kteří se v globalizovaném trhu umí nejlépe orientovat a kteří dokáží nejlépe mobilizovat své potenciály v tomto „novém“ globálním prostoru.⁵³ **Schopný region se vyprofiluje, méně schopný nikoli. Jádrové regiony (většinou metropole) jsou nejschopnější, jsou nejvíce zapojeny do mezinárodních sítí, nejvíce se podílejí na mezinárodní dělbě práce.**

Globalizace vytváří a prohlubuje nerovnovážnosti v distribuci moci a bohatství. *“Světové hospodářské procesy započaté v sedmdesátých letech 20. století způsobily reorganizaci produkce a vznik nového modelu její prostorové organizace. Nová*

---

⁵⁰ Milerski, O.: Regiony v procesu globalizace, in: Smolík, D. a kol.: Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2004, str. 31

⁵¹ Regionální polarizaci můžeme dobře sledovat v Libereckém kraji. Zatímco liberecká metropolitní aglomerace patří k dynamicky se rozvíjejícím, Frýdlantský výběžek, který je nejen ve stejném kraji, ale i ve stejném okrese jako Liberec (!) silně upadá.

⁵² Sorensen, G.: Stát a mezinárodní vztahy, Portál, Praha, 2005, str. 79

⁵³ Podle ekonomické teorie to platí samozřejmě pouze za tzv. ideálních podmínek. Na skutečném trhu dochází k pokřivení.

prostorová organizace hospodářské činnosti nemá odpovídající ekvivalent v průmyslových oblastech zformovaných v 19. století. Znamená to úpadek starých hospodářských oblastí, ale zároveň vznik nových splňujících nové požadavky globálního hospodářství. V posledních letech se vytvořily na světě nové prostory koncentrace produkce a je provázejících služeb (například služeb marketingových, finančních, poradenských, spedičních), které se vyznačují rychlým tempem hospodářského rozvoje, jakož i exportem výrobků a služeb na globální trhy.“⁵⁴

Společenství na periferiích globalizujícího se světa nemají možnosti, jako „centrální“ oblasti. Nemají možnosti, které nabízejí informační technologie či věda a výzkum. Bez přístupu k těmto možnostem se jejich „perifernost“ ještě prohlubuje, za procesy globalizace výrazně zaostávají. *„Charakter procesů globalizace (způsoby alokace kapitálu, požadavky na funkční gramotnost a podobně) však vytváří i uvnitř zemí – center globalizačních procesů – své vlastní periferie a semiperiferie.“⁵⁵*

Pokud si vezmeme za názorný příklad Německo – jednu z nejvyspělejších světových ekonomik, můžeme se pokusit tyto oblasti vymezit: za centrální oblasti (jádra) v rámci Německa jistě můžeme považovat Frankfurt, Porúří, Mnichov, Hamburk, za semiperiferie pak města typu Drážďan či Saarbrückenu, za periferie pak oblasti Meklenbursko-Přední Pomořansko či Durynsko. Durynsko je navíc zvláštní příklad tzv. vnitřní periferie („odevšad je do něho daleko“). V České republice bychom mohli k pozici Durynska přirovnat kraj Vysočina.

V Itálii můžeme za centra bezpochyby považovat oblast Padánie či Řím, za semiperiferii pak můžeme označit například oblast Emilia Romagna (nacházející se mezi Římem a Padánií; někdy se tato oblast nazývá jako tzv. „Třetí Itálie“ – což symbolizuje to, že není ani centrum ani periferie; za periferní oblasti můžeme v rámci Itálie jistě označit všechny území někdejšího Království obojí Sicílie, tj. Sicílii, Sardinii a Neapolsko.

Nové multiratelární struktury (sítě) a procesy pro řízení světového obchodu postupně nahrazují tradiční národní a regionální mechanismy. *„Globalizace neohrožuje právní suverenitu, omezuje pouze rozsah efektivních činností národních vlád,“⁵⁶* [pokud považujeme za jeden ze znaků suverenity například vlastní (národní) měnu

---

⁵⁴ Milerski, O.: cit. dílo, str. 37

⁵⁵ Tamtéž, str. 31

⁵⁶ Tamtéž

(vydávání vlastních peněz), tak v globalizovaném světě přišly o část suverenity některé země, které přijaly za měnovou jednotku americký dolar (např. Argentina, Ekvádor)].⁵⁷

Průmysl založený na znalostní ekonomice a na know-how převyšuje tradiční odvětví v růstu, v kapitalizaci i ve schopnosti vývozu. Tato odvětví i investice do nich se soustředí do vyspělých průmyslových zemí. Konkurenty Evropy tudíž nejsou země s nízkými náklady na pracovní sílu, ale země s nejvyspělejšími technologiemi.

Globální je v dnešní době i výzkum. O vysoké finanční nároky na vývoj a výzkum moderních technologií se firmy dělí, vytváří strategické aliance, joint-ventures s univerzitami, nebo s různými výzkumnými centry. Tito aktéři vytvářejí sítě, jež jsou důležité jako zdroje informací, vědění, finančních zdrojů a potenciálních kooperačních partnerů. Pro značnou část těchto „síťových vztahů“ je důležitá prostorová blízkost (prozatím nezastupitelnou roli zde hrají osobní kontakty). Tato **prostorová blízkost (teritorialita) významně přispívá ke stabilitě, flexibilitě a inovační síle regionu.**⁵⁸

Národní nebo regionální konkurenční schopnost začíná být velice obtížné mapovat a měřit. Geografická identifikace firem je totiž stále obtížnější – souvisí s růstem přeshraničního majetku, relokací výrobních operací i rychlé rotaci vlastnictví.⁵⁹

Nejdůležitějšími nositeli procesů globalizace jsou:

1. nadnárodní korporace
2. světové metropole

Nadnárodní korporace často překračují ekonomickou sílu menších vyspělých zemí a jejich rozhodování (například skrze lokalizaci přímých „zahraničních“ investic) má stále větší význam na formování celého evropského prostoru.⁶⁰

Mezi pozitiva nadnárodních korporací jistě patří: příliv kapitálu ve formě přímých zahraničních investic, nárůst výrobních kapacit, vytváření nových pracovních

---

⁵⁷ V rámci členských zemí EU, které zavedly euro, není ztráta části suverenity tak zřejmá jako v případě Argentiny. Členské země EU mohou měnovou politiku skrze instituce Společenství ovlivňovat. Z nečlenských zemí EU zavedl euro i Vatikán, San Marino a Monako.

⁵⁸ Starzycná, H. a kol.: Exogenní a endogenní faktory regionálního rozvoje – zhodnocení empirických zkušeností a teoretických přístupů k pólům rozvoje, Studia Oeconomica, Vědecké monografie Slezské univerzity v Opavě Obchodně podnikatelské fakulty v Karviné, Opava 2005, str. 64

⁵⁹ Býma, P.: Nadnárodní korporace a národní stát a jejich role v procesu hospodářské globalizace, bakalářská práce, FSV UK v Praze, str. 6

⁶⁰ Tamtéž, str. 25

příležitosti, zdokonalení výrobních postupů, zavádění nových technologií, existence rozpočtových příjmů z nové produkce, zlepšování obchodní bilance státu či regionu.⁶¹

Nicméně přítomnost nadnárodních korporací s sebou přináší i určitá negativa: zisky nemusí být investovány v místě vzniku, úniky na daních skrze tzv. transferové ceny, vysoké vstupní náklady státu (regionu) na přilákání zahraničních investic (budování infrastruktury, rekvalifikace pracovních sil) nebo „chybějící“ peníze, které díky poskytnutým úlevám nedotekly do rozpočtu států, regionů či obcí.

Země a regiony Evropské unie prozatím v zapojení se do globalizačních procesů poněkud zaostávají. Evropské firmy obecně vykazují nižší využití zdrojů, omezenější přístup k nástrojům na podporu inovací – výzkumu, patentům, rizikovému kapitálu, obchodnímu partnerství.⁶² Země EU jsou méně specializovány v oborech vykazujících rychlý pokrok a růst (např. informační technologie). Za Spojenými státy a Japonskem zaostává Unie zejména ve třech oblastech:

1. Menší zdroje a nižší růst zdrojů – Japonsko a USA investují do informačních technologií mnohem více, rostou i prostředky na výzkum z veřejných rozpočtů

2. Roztříštěná politika podpory výzkumu – výzkum v EU je roztržštěn mezi členské země, existuje zde tudíž zbytečně mnoho duplicit. Méně efektivní aplikace výsledků výzkumu – partnerství mezi univerzitami a průmyslem je v USA a Japonsku mnohem těsnější než v zemích EU. A například začínající firmy mají v Evropě mnohem obtížnější přístup k rizikové kapitálu než v USA.

Jakýmsi pokusem o smazání těchto deficitů měla být Lisabonská strategie⁶³, ve které Evropa chtěla čelit této výzvě vytvořením „evropského výzkumného prostoru“. Členské země měly podle schválené rezoluce dosahovat tříprocentního podílu výdajů na výzkum a vývoj na HDP.

Pro sledování a hodnocení pokroku v postupu k cílům Lisabonské strategie využívala (a stále ještě využívá) Evropská komise tzv. scoreboardů (European Innovation Scoreboard). Tyto zprávy sumarizují pokrok jednotlivých členských zemí EU a EU jako celku, i jejich pokrok ve vztahu k Japonsku a USA. S výjimkou Velké

---

⁶¹ Tamtéž, str. 29

⁶² Milerski, O.: cit. dílo, str. 34

⁶³ Lisabonská strategie byla schválena na summitu Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000. V zemích Evropské unie tak byl zahájen proces, jehož hlavním smyslem byla podpora ekonomického růstu a konkurenceschopnosti EU zejména ve vztahu k USA. Do roku 2010 se EU měla stát "nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě, schopnou udržitelného růstu s více a lepšími pracovními místy a s více posílenou sociální soudržností". V roce 2005 Evropská unie neoficiálně přiznala, že se jí tyto ambiciózní cíle naplnit nepodaří, Lisabonská strategie je tak *de facto* považována za „uzavřenou kapitolu“.

Británie a Nizozemska žádná země EU ještě požadované úrovně investic na výzkum nedosáhla.⁶⁴

Před výzvou globalizace ovšem do určité míry stojí členské země Unie samy. Jejich úspěch bude záviset na jejich postupech v hospodářské a sociální politice. Různé země budou volit různé přístupy, což bude zřejmě znamenat, že efekty globalizace (kladné i záporné) se budou v různých zemích a na různé úrovni projevovat různě. Stejně tak to platí pro regiony. „*Hnací silou změn bude zvětšení prostoru pro neomezený pohyb kapitálu, čímž se zlepší i podmínky pro volnou soutěž regionů. To nevyhnutelně povede ke vzniku nových regionálních disparit, bude nové přerozdělení funkcí v území, přehodnocení center a vznik nových polohových potenciálů.*“⁶⁵

Fungování regionální ekonomiky i její schopnost inovovat a adaptovat se do globální ekonomiky samozřejmě neprobíhá a nebude probíhat automaticky. Roste význam lokální a regionální úrovně, například nároky na regionální management, jenž by měl skloubit vývoj v regionu s požadavky globální konkurenceschopnosti. V rámci Evropské unie jsou za jedny z nejkonkurenceschopnějších a nejnovativnějších regionů považovány Katalánsko, Bádensko-Württembersko, Rhone-Alpes a Lombardie.⁶⁶

Regiony, stejně tak jako města či státy, spolu mezi sebou o přilákání a udržení co největšího kapitálu soutěží. Role ústředních vlád při ovlivňování toho, kde bude zahraniční firma investovat, je stále více doplňována přímým vyjednáváním mezi firmami a regionálními případně místními samosprávami. „*Region soutěží již dnes o kapitál v ne menší míře než státy.*“⁶⁷

Za vzorový příklad takového trendu může sloužit vyjednávání o investici korejské automobilky Hyundai Motors do České republiky na přelomu let 2005 a 2006. Nejprve spolu soupeřily dva regiony: kraj Moravskoslezský, který nabídl lokality Nošovice a Mošnov a kraj Zlínský s Holešovem. Oba regiony se snažily vytvořit pro příchod investora co nejatraktivnější podmínky. Jednání zástupců obou konkurujících si krajů přímo v Koreji byla považována za samozřejmost.

Stejný příklad může posloužit jako potvrzení síly nadnárodní korporace při jednáních se státem o podmínkách investice. Hyundai Motors velice zručným manévrováním a neustálým odkládáním podpisu smlouvy získal skvělé podmínky.

---

⁶⁴ Urban, L.: Je Evropa dost inovativní?, Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, Praha, 2004

⁶⁵ Coplák, J. : Priestorový rozvoj v strednej Európe v kontexte rozširovania Európskej únie, Urbanismus a územní rozvoj, č. 1, Brno 2001, s. 33

⁶⁶ Těmto čtyřem regionům se někdy přezdívá „Čtyři motory Evropy“.

⁶⁷ Milerski, O.: cit. Dílo, str. 38

Politici (na státní i regionální úrovni) hnáni vidinou příchodu investora do problematického Moravskoslezského kraje (to částečně platí i pro kraj Zlínský, viz níže) a splněním vlastních slibů, nabízeli firmě stále lepší podmínky. Společnost Hyundai Motors nakonec získala z minima maximum (krátce po podpisu smlouvy navíc oznámila, že počet předpokládaných vytvořených pracovních míst bude zhruba třikrát nižší, než byly údaje, se kterými operovali politici).⁶⁸

2.2 METROPOLE – JÁDRA JADER

Není pochyb o tom že velké světové metropole („jádrové“ regiony, respektive „jádra jader“) jsou hlavním „hybatelem“ globálního prostoru. Soustřeďuje se v nich rozhodování, informace, inovace, finance, věda, kultura, znalosti atd. Tato města stále více získávají mezinárodní charakter, stávají se místy, odkud operují transnacionální instituce či firmy.⁶⁹ Jejich vzájemné propojení jde mimo struktury národních (teritoriálních) států; jsou nejvíce zapojeny do procesu globalizace.

Současně s prostorovým rozptylováním hospodářské činnosti (díky rozvoji telekomunikačních a informačních technologií) se ovšem objevují nové formy územní centralizace řídicích a kontrolních funkcí.⁷⁰ Státní a globální trhy totiž potřebují centra, ze kterých mohou proces globalizace ovlivňovat. Města jsou totiž zjevně jedinými místy, odkud mohou být vykonávány určité činnosti a funkce napojené na strategické uzly.

„Geografický rozptyl ekonomických aktivit, který je projevem globalizace, je vedle současně probíhající integrace těchto aktivit, klíčový pro důležitost centrálních funkcí firem. Komplexnost služeb, které firmy potřebují, vytváří novou dynamiku aglomerací jako prostředí informačního centra.“⁷¹

Metropole si tak na druhou stranu udržují svůj lokální charakter a významné zapojení do vnitrostátní politiky.⁷² V této souvislosti proto můžeme hovořit zároveň o

---

⁶⁸ http://ekonomika.idnes.cz/hyundai-slibila-jen-tisicovku-mist-veri-ale-ve-3500-f66-/ekonomika.asp?c=A060504_114147_ekonomika_ven

⁶⁹ Počet nadnárodních (transnacionálních) firem lokalizujících svoji centrálu v dané metropoli je snad nejdůležitějším prvkem (vedle počtu sídel mezinárodních institucí) při hierarchizaci globálních metropolí.

⁷⁰ Milerski, O.: cit. dílo, str. 39

⁷¹ Tamtéž

⁷² Hnízdo, B.: cit. dílo, str. 108

širším procesu, který je určitou fúzí lokálních a globálních faktorů a který můžeme nazvat glocalizací.⁷³

Existuje jistě mnoho přístupů, podle kterých můžeme největší a nejvýznamnější města členit. Pozici města ve světové síti osídlení charakterizuje koncentrace hospodářských funkcí, dostupnost hospodářských, politických a vědeckých informací, jakož i technologických expertíz.

Při rozřazování měst jako významných politických lokalit můžeme do první skupiny (města, jejichž mezinárodní význam daleko přesahuje jejich politické postavení v rámci národního státu) zařadit města, která sice nejsou hlavními městy, nicméně jsou důležitými centry mezinárodních institucí:⁷⁴ New York (světové finanční centrum a sídlo OSN), Ženeva, Haag (obě jsou sídly významných mezinárodních institucí), z evropské perspektivy pak Štrasburk (sídlo Evropského parlamentu).

Druhá skupinu je složena z měst, jež jsou zároveň hlavním městem státu i centrem mezinárodních politických, hospodářských a kulturních institucí: Londýn, Paříž, Amsterdam, Brusel.

Třetí skupinu měst tvoří města, která nejsou hlavními městy, ale jsou významnými finančními bankovními a finančními centry: např. Milán, Curych, Frankfurt.

Do čtvrté skupiny měst můžeme zařadit města, která staví na svém mezinárodním charakteru: Rotterdam, Antverpy, Hamburk či Brémy (vše tradiční přístavní města) respektive Benátky, Florencie či Barcelona (významná univerzitní či turistická města).⁷⁵

Co se týče Prahy, ta jistě aspiruje na vstup do této čtvrté skupiny měst. Česká metropole má určitě dobré předpoklady posunovat se v hierarchii evropských měst na vyšší příčky a to z několika důvodů. Česká republika má před okolními nově přistoupiвшими zeměmi do Evropské unie stále určitý náskok ve vývoji ekonomiky. Je zde vysoká životní úroveň (spolu se Slovinskem, Maltou a Kyprem), meziregionální rozdíly jsou relativně nejmenší a má nejvhodnější geografickou polohu. Výhoda Prahy spočívá také v její obrovské turistické přitažlivosti, významným lokalizačním faktorem nadnárodních firem je totiž často i úroveň „kulturního podhoubí“. Největší konkurencí

---

⁷³ Hnízdo, B.: cit. dílo, str. 109

⁷⁴ Hnízdo, B.: cit. dílo, str. 108

⁷⁵ Tamtéž

pro Prahu je nejspíše Budapešť, jejíž velká výhoda spočívá v mnohem lepší pozici jako „vstupní brány“ pro investory mířící do balkánských zemí.⁷⁶

Z charakteru globální ekonomiky vyplývají velice silné vazby v síti metropolitních měst. Někteří autoři tvrdí, že města jsou na sobě více závislá než na územích, která je bezprostředně obklopují (platí to zejména pro metropole umístěné na vyšších stupních hierarchie).⁷⁷ Metropole si nejrychleji zlepšují pozici v kvalitě lokalizačních podmínek⁷⁸, neboť tato kvalita rozhoduje o umístování filiálek či sídel jednotlivých firem. Trh „roztáčí procesy polarizace prostoru“⁷⁹ jejímž výsledkem je koncentrace rozvoje v pólech rozvoje a naopak periferizace regionů, které určité výhody prostě neposkytují. „Globalizace tak zvyšuje hospodářský růst ve světovém měřítku, současně však zvětšuje regionální nerovnosti.“⁸⁰

---

⁷⁶ http://www.natur.cuni.cz/~sykora/studenti/proj_mp.htm#KM

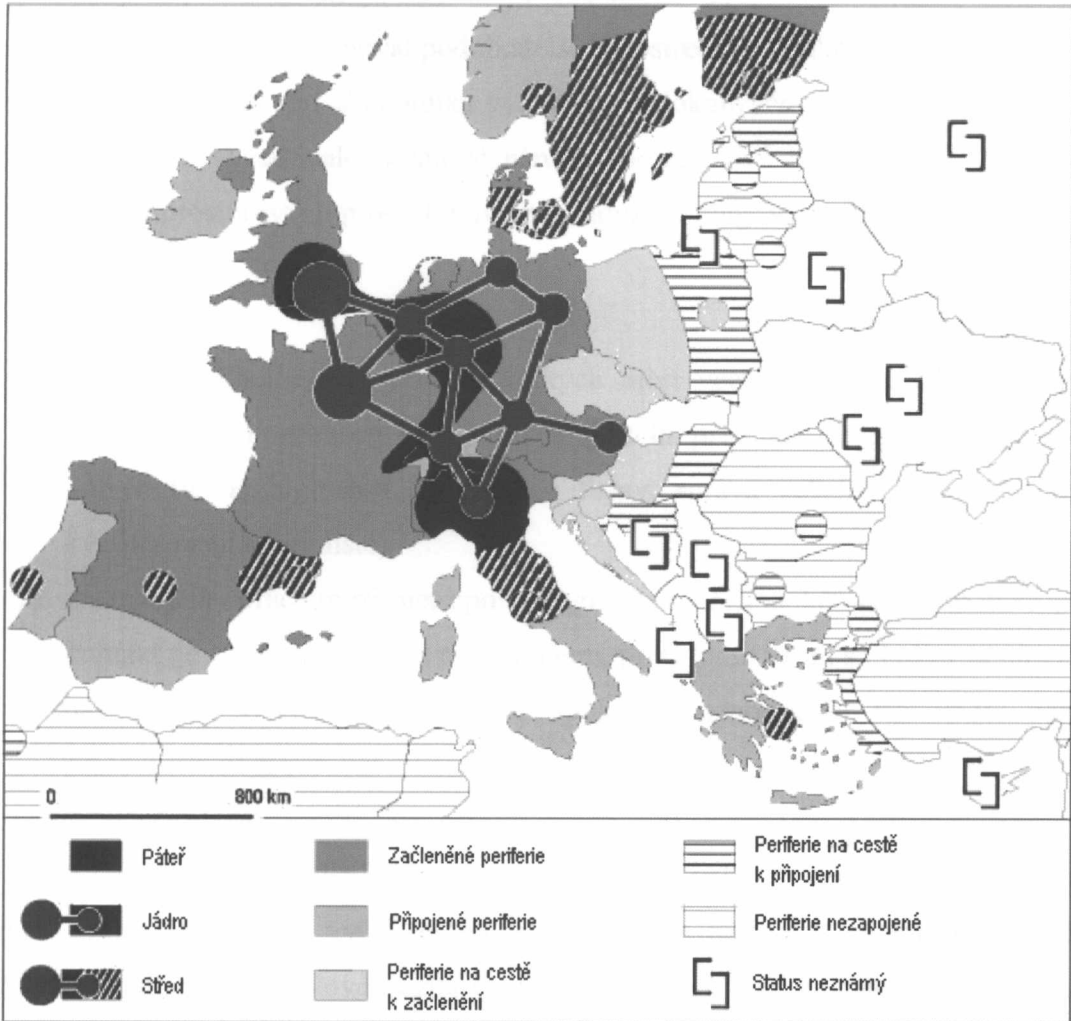
⁷⁷ Milerski, O.: cit. dílo, str. 42

⁷⁸ Nastává ovšem i opačný efekt, kdy jsou metropole „přesířovány“ a potencionální investory odrazují. Nejedná se například jen o dopravní zácpy, ale třeba i problémy s přístupem k pitné vodě atd.

⁷⁹ Milerski, O.: cit. dílo, str. 42

⁸⁰ Tamtéž

Mapa č. 2: Vazby v síti jádrových měst

Na mapě jsou dobře vidět silné vazby v síti metropolitních měst v jádrové oblasti Evropy. Její autoři rovněž rozlišují několik úrovní jader a periferií (legenda přeložena z francouzštiny).⁸¹

2.3 REGIONÁLNÍ METROPOLE A KLASTRY

Regionální metropole, přestože se snaží posunout výše v hierarchii, zůstanou vždy zároveň i metropolemi svého regionu. Jestliže se Evropská unie má postupně stát „Evropou regionů“, změní se struktury i funkce klasických státních organizací, funkce státu budou omezeny ve prospěch regionální úrovně, respektive ve prospěch regionálních metropolí. Regionální metropole mohou ideálním způsobem spojit výhody města (centrum určité oblasti; aglomerační efekt) a určité periferie (lepší dostupnost zdrojů, vyšší kvalita života).

⁸¹ http://www.sciences-po.fr/cartographie/cartotheque/cartotheques/cartes_diagrammes/index_cartotheque/r.html

Region v čele s regionální metropolí, který chce uspět, musí být dostatečně hospodářsky a politicky silný, aby mohl dostatečně podporovat lokální vědecká a výzkumná pracoviště a ovlivňovat podnikatelské prostředí jako takové vůbec.⁸²

Nová tzv. znalostní ekonomika vytváří nové lokalizační požadavky, odlišné od požadavků, které vyžadovalo zdrojově náročné průmyslové hospodářství. Z hlediska regionálních a prostorových procesů nové mechanismy fungování ekonomiky způsobují následující efekty:⁸³

- 1) vzrůst metropolizace (významu velkých měst včetně regionálních metropolí) spočívající v koncentrování hlavních činitelů produkce (výzkumné instituce, univerzity, na high-tech orientované firmy, správa velkých korporací, ale i kvalifikovaní specialisté)
- 2) změny dělby práce mezi metropolí a regionem: ve „vysoké“ vrstvě se metropole kontaktuje zejména s jinými metropolemi, proti tomu vztah s okolím se omezuje na „nízké“ vrstvy; současná metropole již nepotřebuje tak velké zdroje pracovních sil či surovin

V důsledku soustředění faktorů pro rozvoj do velkých regionálních metropolí mají metropolitní regiony vyšší schopnost růstu proti regionům na vnitřní či vnější periferii. Tradiční průmyslové regiony ovšem prochází fází stagnace (spjaté s často velice problematickou a obtížnou restrukturalizací). Děje se tak i přes velké úsilí (ze strany EU, vlád i regionů samotných) při vyrovnávání procesů rozvoje.⁸⁴

Za nesmírně silný impuls se pro ekonomiky regionálních metropolí považuje vznik rozvinuté kooperace mezi firmami, univerzitami a podniky, které vytvářejí tzv. **územní inovační komplexy** nazývané též **klastry** (z anglického clusters = hrozny).⁸⁵

Klastr můžeme rovněž definovat jako *„geografické soustředění vzájemně provázaných firem, specializovaných dodavatelů, poskytovatelů služeb, firem v příbuzných odvětvích a přidružených institucí, jako jsou univerzity, agentury a*

---

⁸² Nižší články územní samosprávy než regiony (NUTS II, respektive NUTS III) jsou v tomto směru příliš slabé, centrální vláda zase často příliš „daleko“.

⁸³ Milerski, O.: cit. dílo, str. 42

⁸⁴ Tamtéž, str. 43

⁸⁵ Vznik klastrů je považován za spouštěcí mechanismus růstu ekonomiky měst a regionů obecně. Jedním z klíčových prvků je podporovat zapojení vědeckých a vzdělávacích institucí do spolupráce se soukromým sektorem. Evropská unie toto propojení nazývá „3P“ (Public Private Partnership).

obchodní asociace různých směrů, které soutěží, ale také spolupracují.“⁸⁶ Na rozdíl od jednotlivých odvětví ekonomiky (sektorů), spojuje klastr firmy a výrobní organizace (výrobci, dodavatelé, zákazníci) do řetězce s organizacemi služeb (finanční instituce, služby na podporu výroby) a se státními orgány, univerzitami atd.⁸⁷

Nový styl práce nové ekonomiky (flexibilita, rychlost, inovace, síť kontaktů atd.) vyžaduje týmovou spolupráci na lokální úrovni. Geografická blízkost firem a organizací tak podporuje rychlou výměnu informací a nápadů i snadný pohyb produktů.⁸⁸ Klastry proto vytvářejí jakési lokální a regionální síť;⁸⁹ stávají se motorem růstu jednotlivých lokalit, měst a regionů. Přirozeným způsobem propojují regionální politiku, průmyslovou politiku, rozvoj malých a středních podniků i výzkumu, snižují nezaměstnanost, neboť umožňují zvýšit produktivitu a schopnost inovací. „*Vzájemně provázaná odvětví soustředěná na geograficky vymezeném území jsou hnací silou národního, regionálního i místního rozvoje.*“⁹⁰

Klastry jsou tak dnes považovány za hlavní mikroekonomický nástroj regionálního rozvoje a programy na jejich rozvoj využívá už více než 40 zemí, včetně těch největších ekonomik.⁹¹ „*Klastry a síť zvyšují ekonomický i sociální růst regionu na jehož území se nacházejí.*“⁹² (skrze napomáhání vzniku klastrů podporuje regionální rozvoj i EU.

Existence desítek a stovek klastrů v různých odvětvích (tradičních – těžba surovin, zpracování kovů; vyspělých technologií – biotechnologie, komunikační technika; poskytování služeb – finančních, poradenských) prokázala jejich pozitivní vliv na růst konkurenceschopnosti jak firem v nich soustředěných, tak i logicky návazně na růst konkurenceschopnosti celé geografické oblasti.⁹³

Úspěšnost klastrů je závislá na jasné strategii regionálních činitelů ať už firem, regionálních lídrů či regionálních univerzit. Proces může iniciovat veřejný sektor

---

⁸⁶[http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/\\$File/pruvo dce %20klastrem.pdf](http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/$File/pruvo dce %20klastrem.pdf)

⁸⁷ Milerski, O.: cit. dílo, str. 43

⁸⁸ Tamtéž, str. 44

⁸⁹ Klastr můžeme definovat jako síť organizací vytvořené dělbu práce, jejichž výrobní procesy jsou úzce propojeny s výměnou zboží, služeb a znalostí v místním (regionálním) měřítku.

⁹⁰[http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/\\$File/pruvo dce %20klastrem.pdf](http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/$File/pruvo dce %20klastrem.pdf)

⁹¹ Milerski, O.: cit. dílo, str. 43

⁹²[http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/\\$File/pruvo dce %20klastrem.pdf](http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/$File/pruvo dce %20klastrem.pdf)

⁹³ Skokan, K.: Regionální klastry v Moravskoslezském kraji jako nástroj konkurenceschopnosti, in: Smolík, D. a kol.: Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2004, str. 48

(například skrze prostředky regionální politiky) avšak úspěch zaručí jen plné převzetí „věci“ soukromým sektorem.⁹⁴

Klastry jako geograficky soustředěné skupiny vzájemně provázaných odvětví najdeme v různých formách od tzv. průmyslových okrsků, vzniklých v severní Itálii a zahrnujících sítě podniků, přes vertikální výrobní řetězce až po tzv. inovační prostředí zaměřující se na vysokou koncentraci high-tech odvětví,⁹⁵ například francouzský Lyon je sídlem 70 % francouzským výrobců videoher.⁹⁶

Vedle „klasických“ klastrů z high-tech může za příklad, kde nová odvětví tvoří jakýsi mix tradičních oborů posloužit německý region Bádensko-Württembersko (spolupráce vyšších odborných škol, výzkumných institucí a malých a středních podniků) nebo italské pětadvacetitisícové město Montebelluna, které vyrábí 75 % světové produkce lyžařské obuvi spolu s další technickou obuví a označuje se jako „Světové hlavní město sportovní obuvi“.⁹⁷ Z „mimounijních“ oblastí je pak dobrým příkladem švýcarský kanton Jura (hodinářský průmysl).⁹⁸

Vytváření klastrů je tedy ve světě považováno za jeden z velice účinných a dynamických způsobů zvyšování inovační aktivity prostřednictvím iniciace aktérů daného teritoria.⁹⁹ V tuzemsku se problematika klastrů a jejich podpora nachází v samých začátcích. Jako nástroj regionální inovační politiky schválila vláda České republiky v červenci 2005 tzv. Národní klastrovou strategii¹⁰⁰.

2.4 MENTÁLNÍ MAPA REGIONU

V regionální problematice respektive v problematice regionálního rozvoje by se nemělo zapomínat, že pozici, rozvoj a image každého regionu do určité míry ovlivňuje tzv. **mentální mapa**. Jedná se o poznatek, že konkrétní prostor, ve kterém žijeme, nás výrazně ovlivňuje a na základě svých osobních zkušeností si formulujeme vlastní

---

⁹⁴ Skokan, K.: Tamtéž, str. 49

⁹⁵ Tamtéž

⁹⁶ [http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/\\$File/pruvo dce %20klastrem.pdf](http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/$File/pruvo dce %20klastrem.pdf)

⁹⁷ [http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/\\$File/pruvo dce %20klastrem.pdf](http://www.czechinvest.cz/web/pwci.nsf/dwnl/8E0EC2272BAD5C89C1256FD3004375C8/$File/pruvo dce %20klastrem.pdf)

⁹⁸ Starzycná, H. a kol.: Exogenní a endogenní faktory regionálního rozvoje – zhodnocení empirických zkušeností a teoretických přístupů k pólům rozvoje, Sudia Oeconomica, Vědecké monografie Slezské univerzity v Opavě Obchodně podnikatelské fakulty v Karviné, Opava, 2005, str. 64

⁹⁹ Návrh Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013, www.mmr.cz, 2006, str. 41

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 42

„model světa“.¹⁰¹ Pověst či image jsou důležitými lokalizačními faktory. Špatná image odrazuje, vztaženo k problematice regionů významně.

Regiony, které se vyznačují velkou geografickou či psychologickou (mentální) vzdáleností od hlavního města, podobně jako funkčně odlišná území, představují zřejmě nejcitlivější entity a to zejména s ohledem na teritoriální vyváženost, respektive nevyváženost informací od celostátních sdělovacích prostředků.¹⁰² Tyto regiony na to často doplácí.

Problematika mentální mapy je opět dobře vidět na příkladu Moravskoslezského kraje. Region je často vnímám jako území v němž se kumulují hospodářské a sociální problémy a který za návštěvu, natož za investici ani nestojí. „*To se pak ještě horším způsobem promítne do života lidí v regionu samotném, kteří si uvědomí, že jsou odsouzeni k neúspěchu a k podceňování okolím, což může významně narušit jejich pozitivní aktivity. V souladu s velmi dobře známým a častokrát se projevujícím principem kumulativní kauzace pak dochází k odlivu vzdělaných a talentovaných lidí, klesají invenční aktivity a region se ocitá v bludném kruhu institucionální rigidity zesílené pocitem neúspěchu.*“¹⁰³

Tento fakt zesiluje negativní působení médií, která zakonzervují vnímání mnoha jevů a entit jako převážně či čistě negativních. Na druhou stranu mohou média působit i opačným směrem a určitou lokalitu či region v očích veřejnosti (a potenciálních investorů) výrazně zatraktivnit. Role dobře zvládnutého public relations je v tomto případě nezastupitelná. Někteří autoři dokonce tvrdí, že v době zvyšující se váhy médií lze spíše než o teritoriálním rozvoji hovořit o rozvoji mediálně-teritoriálním či mediteriálním.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Romancov, M.: Politická geografie a geopolitika, in: Cabada, L., Kubát, M.: Úvod do studia politické vědy, Eurolex Bohemia, Praha 2004, str. 408

¹⁰² Sucháček, J.: Restrukturalizace tradičních průmyslových regionů v tranzitivních ekonomikách, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2005, str. 109

¹⁰³ Tamtéž, str. 112

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 111

3. REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

3.1 REGIONÁLNÍ POLITIKA OBECNĚ

Přestože počátky regionální politiky spadají až do 30. let minulého století (kdy v souvislosti s velkou hospodářskou krizí přistoupila Velká Británie k vymezení nejhůře postižených regionů a definovala způsoby, jak jim pomoci), do dneška nedošlo ke sjednocení na obsahovém vymezení tohoto pojmu.¹⁰⁵

Důvody nejspíše spočívají na straně jedné v těsné vazbě regionální politiky na hospodářskou politiku a na straně druhé v problematice zakomponování do definičního vymezení i ostatních hledisek zejména sociálního či ekologického charakteru.

Regionální politiku můžeme považovat za „...všechny veřejné intervence vedoucí ke zlepšení geografického rozdělení ekonomických činností, respektive se pokoušející napravit určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky ve smyslu dosažení dvou vzájemně závislých cílů: ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení ekonomických efektů.“¹⁰⁶ Nebo také pokud „...jsou rozdíly v sociálně ekonomické úrovni jednotlivých regionů příliš velké a mohou vyvolat sociální a ekonomické konflikty či případně komplikovat ekonomický rozvoj národní ekonomiky, tak se ve většině zemí s tržní ekonomikou přistoupilo k formulaci a k realizaci regionální politiky.“¹⁰⁷

Obecně se dá tudíž říci, že regionální politika slouží k odstraňování přílišných nerovností mezi jednotlivci a skupinami obyvatel. Ačkoli je existence rozdílů žádoucí a nezbytná (pro fungování principů volné hospodářské soutěže), příliš velké rozdíly, ať již mezi jednotlivci či regiony, přestávají působit stimulačně a provázejí je závažné sociální a politické důsledky.¹⁰⁸

Tyto negativní jevy jsou vládami (hovoříme-li o národní respektive státní úrovni) omezovány souborem politik, včetně například daňového systému, sociálního zabezpečení atd. Jednou z položek těchto politik je právě regionální politika.

---

¹⁰⁵ Grospič, J. a kol.: Úvod do regionálních věd a veřejné správy, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2004, str. 103

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 114

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 101

¹⁰⁸ Blažek, J., Uhlíř, D.: Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace, Nakladatelství Karolinum, Praha 2002, str. 17

Existují významné rozdíly v citlivosti společnosti při vnímání jednotlivých regionálních disparit a rovněž tak i možnosti, jak tyto disparity ovlivnit. „*Regionální politika představuje konkrétní projev úsilí společnosti o snížení (změnu) velikosti regionálních rozdílů.*“¹⁰⁹ Rozdíly v socioekonomické vyspělosti regionů ovšem nejsou jediným důvodem existence regionální politiky jako takové. Skrze ní se jednotlivé státy rovněž snaží dosáhnout národních cílů (ekonomický růst, sociální a politická stabilita, rovnost šancí atd.) a uspět tak v globální soutěži.

Vlastní regionální politika Evropské unie zdaleka nezahrnuje největší územní plochu, nástroje regionální politiky používají například i Spojené státy, Čína, Rusko nebo Austrálie (pojetí australské regionální politiky je velice specifické, zaměřuje se zejména na podporu oblastí s vysoce nepříznivými klimatickými podmínkami). Prakticky každou politiku jednotlivého státu, která je vymezena regionálně (zabývá se regionálním problémem), lze považovat za politiku regionální. V zásadě existují tři příčiny vzniku meziregionálních rozdílů a vzniku problémových regionů:¹¹⁰

- 1) nedostatečná vybavenost přírodními zdroji** – spadají sem většinou velice odlehlé části zemí. Nepříznivé podmínky umožňují pouze extenzivní formy zemědělství. Region nemůže poskytnout životní úroveň srovnatelnou s ostatními částmi země. Šancí na zvrát je mnohdy pouze rozvoj cestovního ruchu.
- 2) nedostatečné využití přírodních zdrojů** – nízké využití těchto zdrojů je povětšinou způsobeno chybějícím kapitálem. Zlepšení situace závisí na hospodářské vyspělosti v jiných částech a na technologickém pokroku, který může způsobit, že se využití zdrojů stane schůdným.¹¹¹
- 3) stagnující či upadající základní odvětví** – často se jedná o v minulosti nejvyspělejší regiony. Úpadek či stagnace tradičních průmyslových odvětví (hutnictví, těžba uhlí a kovů, těžké strojírenství, textilní průmysl) přinesly rostoucí nezaměstnanost, klesající ekonomickou úroveň, nízkou míru ekonomické aktivity (zejména u žen), nevhodnou infrastrukturu, vysokou míru emigrace atd. V ČR se s těmito problémy potýká např. Ostravsko či Podkrušnohorsko).

---

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 17

¹¹⁰ Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 100

¹¹¹ Příkladem „zvratu“ může být například východní pobřeží Škotska. Z dlouhodobě zaostávající oblasti se, díky rozvoji moderních technologií a rapidnímu zvýšení cen ropy v 70. letech 20. století, jež umožnily rentabilitu těžby ropy v Severním moři, stal prosperující region.

Základním předpokladem pro existenci regionální politiky je vymezení regionů, respektive problémových regionů, vůči kterým bude regionální politika uplatňována. Klíčovým prvkem politiky je tak regionální selektivnost, tedy zaměření pomoci jen na určité vybrané regiony. Existují přitom dva základní typy regionální politiky:¹¹²

- 1) **strategická regionální politika** – je zaměřena na dosažení vnější konkurenceschopnosti státu jako celku tím, že je posilována konkurenceschopnost a atraktivita jádrových aglomerací daného státu (nejlépe je tato politika vidět v Nizozemsku, které podporuje aglomeraci Randstadt v konkurenci s Londýnem, Paříží, Bruslem a Frankfurtem)
- 2) **pojišťovací regionální politika** - je orientována na zmírnění ekonomických a sociálních problémů v zaostávajících či strukturálně postižených (problémových) regionech a na posílení vnitřní soudržnosti státu¹¹³

3.2 VYMEZOVÁNÍ PROBLÉMOVÝCH REGIONŮ

Mezi regiony EU existují výrazné rozdíly z hlediska hlavních socioekonomických ukazatelů (HDP na obyvatele, nezaměstnanost atd.), tyto rozdíly se po vstupu nových členských zemí v roce 2004 ještě prohloubily. Vývojové trendy regionálních rozdílů přitom nejsou vždy jednoznačné, v období ekonomické prosperity se meziregionální rozdíl zpravidla vyrovnávají, v období recesí zvětšují.

Problémové regiony jsou vymezovány na základě statistických kritérií Unie měřených na úrovni NUTS (zejména NUTS II). Jednotlivá kritéria (kvalifikační prahy) jsou stanovena pro zařazení jednotlivých regionů pod cíle regionální politiky (viz níže). Pro každou členskou zemi EU existují různé mapy problémových oblastí:¹¹⁴

- 1) **problémové regiony vymezené pro potřeby regionální politiky EU** (vymezuje je Generální ředitelství regionální politiky ve spolupráci s členskými zeměmi)

---

¹¹² Blažek, J., Uhlíř, D.: cit. dílo, str. 17

¹¹³ Pojetí regionální politiky jako pojišťovací je mnohem častější, strategické zaměření je v současnosti spíše výjimečné.

¹¹⁴ Blažek, J.: Politika hospodářské a sociální soudržnosti – regionální politika EU, str. 7, <http://www.geography.cz/socgeo/people/blazek.html>

- 2) **problémové regiony vymezené pro potřeby hospodářské soutěže EU** (vymezuje je Generální ředitelství pro hospodářskou soutěž; cílem je zajistit jednotný přístup k poskytování podpory soukromému sektoru z veřejných prostředků, tedy včetně pomoci v rámci regionální politiky)
- 3) **problémové regiony vymezené pro potřebu regionální politiky jednotlivých členských států** (provádí každý stát samostatně)

První dvě vymezení problémových regionů ze strany EU jsou si velmi blízká (ačkoli jsou vymezení používána pro různé účely), třetí vymezení se často výrazně liší.

Rozsah území považovaného členskou zemí za problémové může být větší než podle parametrů EU. Ve většině států je ovšem rozloha území podporovaného vlastní regionální politikou menší. Jedná se hlavně o státy, které jsou z hlediska EU celé považovány za problémové, ale vlastní regionální politiku orientují jen na část svého území (např. Řecko, Polsko nebo ČR) nebo o státy, které v rámci vlastní regionální politiky nepodporují zemědělské oblasti, ale přitom některé zemědělské oblasti získávají podporu z regionální politiky EU (např. Itálie).¹¹⁵

Výrazný rozdíl mezi rozlohou území podporovaného vlastní regionální politikou a území podporovaného z unijních zdrojů je typický pro Velkou Británii (z důvodů kompenzace dopadů „neregionálních politik“¹¹⁶).

V současnosti tedy neplatí, že oblasti, které jsou podporovány v rámci regionální politiky jednotlivých států, se automaticky kvalifikují pro pomoc ze strukturálních fondů. Naopak, regiony podporované Uníí, musí být rovněž podpořeny finančními prostředky (státními, regionálními, lokálními atd.) daného státu, i když je daný stát za problémové nepovažuje.¹¹⁷

---

¹¹⁵ Tamtéž

¹¹⁶ Po vstupu do Společenství v roce 1973 začala Velká Británie požadovat kompenzaci vysokých příspěvků do rozpočtu ES a nízkých příjmů ze společné zemědělské politiky (podíl osob zaměstnaných v zemědělství je v Británii velice nízký) formou pomoci Společenství při restrukturalizaci starých průmyslových oblastí. Byl proto zřízen Evropský fond regionálního rozvoje.

¹¹⁷ Blažek, J.: cit. dílo, str. 8

3.3 TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

Jako teoretický koncept pro vytváření praktické regionální politiky slouží tzv. **teorie regionálního rozvoje**. Jsou základem pro koncipování regionální politiky i lokálních regionálních strategií. Tyto teorie představují poměrně ucelený systém hodnocení základních faktorů, subjektů a mechanismů regionálního rozvoje.

Jistě zde není prostor pro obsáhlé pojednání o těchto teoriích, nicméně krátké představení několika z nich spolu se stručnou ukázkou jejich užití v praxi je velice užitečné, neboť i tyto teorie vypovídají o složitosti a obtížnosti koncipování regionální politiky. Jejich autoři se neshodnou ani na základních východiscích regionálního rozvoje.

Ucelený přehled teorií regionálního rozvoje poskytli v publikaci *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritéria, klasifikace* (2002) autoři J. Blažek a D. Uhlíř.

V teorii regionálního rozvoje lze sledovat dva základní přístupy diametrálně se lišící v názoru na to, zda v průběhu rozvoje dochází spíše ke snižování (konvergenci) či ke zvyšování (divergenci) meziregionálních rozdílů. Do první skupiny patří tzv. **teorie regionální rovnováhy**, tvrdící, že přirozenou základní tendencí je vyrovnávání meziregionálních rozdílů. Druhou skupinu tvoří tzv. **teorie regionální nerovnováhy**, jejíž zastánci jsou přesvědčeni, že v průběhu rozvoje dochází spíše k dalšímu zvětšování meziregionálních rozdílů.

Většina zastánců obou základních teoretických směrů samozřejmě přiznává i existenci opačných procesů, jejich působení však považují pouze za dočasné, náhodné či za slabší.¹¹⁸ Přestože je dělení regionálních teorií na teorie konvergenční a divergenční velmi hrubé, je základní (vyskytují se i teorie hájící střídání období prosperity a úpadku v jednotlivých regionech).

Odpověď na otázku, zda je základní tendencí regionálního rozvoje rovnováha či naopak nerovnováha, prošla v průběhu 20. století velkými proměnami – v návaznosti na daleko širší a obecnější diskuse o roli státu a státních intervencí v ekonomice. V názoru na tuto základní otázku poté závisela i koncepce regionální politiky v jednotlivých zemích či v jednotlivých obdobích. Obecně platí, že teorií nerovnoměrného regionálního rozvoje je mnohem více než teorií rovnoměrného regionálního rozvoje. I když většina vědců považuje za základní tendenci směřování k nerovnováze, neexistuje

---

¹¹⁸ Blažek, J., Uhlíř, D.: cit. dílo

shoda o obecných příčinách nerovnoměrného rozvoje ani na formách případných intervencí ve směru zmírnění jeho důsledků.

Z pohledu geografického jednou z nejzajímavějších divergenčních teorií regionálního rozvoje je tzv. **obecná teorie polarizovaného rozvoje** (taktéž nazývaná **teorie jádro – periferie**). Ústředním bodem teorie je předpoklad dlouhodobé nerovnoměrnosti ekonomického rozvoje, který vyžaduje intervenci vlády. Příčinou meziregionálních rozdílů je míra autonomie mezi regiony jádra a periferie, respektive závislosti na jiných regionech (struktura vztahů je výhodnější pro jádro) a schopnost tvorby inovací (opět vyšší v jádrech, respektive v metropolitních oblastech). Hlavními mechanismy způsobujícími divergenci a posilování jádra jsou: 1. efekt dominance jádra (oslabující periferii; jako příklad se uvádí tzv. „koloniální“ vzorec dopravy, sloužící více potřebám jádra než periferie), 2. informační efekt (podporuje vznik inovací, opět „projaderný“), 3. psychologický efekt (očekávání dalších inovací v jádru; naopak periferie může trpět syndromem tzv. mentální mapy – viz níže), 4. modernizační efekt, 5. efekt vazeb, 6. výrobní efekt. Jaký postup tedy tato teorie doporučuje pro regionální politiku? Decentralizaci a urychlené vytvoření vhodného systému městských regionů, které mají četné lokalizační výhody městských regionů na periferiích.¹¹⁹

Autorům teorie jádro – periferie je vytýkáno především poměrně hrubé a do jisté míry účelové dělení regionů na prosperující jádra a zaostávající periferie, což v praxi úplně neplatí. Ve skutečnosti se mnohem více jedná o kontinuum od nejvyspělejších regionů k nejméně vyspělým. Tento keynesiánský model (založený na značných intervencích státu do ekonomiky) přístupu k regionální politice byl praktikován přibližně od počátku 50. let do poloviny 70. let (například ve Velké Británii, v Itálii či ve Francii).

Mimo poskytování mnoha druhů dotací byla používána i restriktivní opatření typu zákazu expanze firem v největších aglomeracích (Londýn, Paříž) či relokace státních firem a institucí do zaostávajících regionů (příkladem může být přenesení některých správních orgánů země Dolní Rakousy z Vídně do periferního St. Pöltenu).

Vlastní výsledky tohoto období regionální politiky jsou rozporuplné, nicméně značně se například zvýšil inovační potenciál a konkurenceschopnost některých skotských regionů či oblasti jižního Walesu.¹²⁰

¹¹⁹ Blažek, J.: Teorie regionálního vývoje: je na obzoru nové paradigma či jde o pohyb v kruhu?, in: Geografie, Sborník České geografické společnosti, č. 3, 1999, str. 146

¹²⁰ Blažek, J., Uhlíř, D.: cit. dílo, str. 104

Zastánci tzv. **teorie nové ekonomické geografie** tvrdí, že se tendence ke konvergenci prosazuje více na meziregionální než na mezinárodní úrovni (v důsledku větší podobnosti sociálních, institucionálních, strukturálních a technologických parametrů). Teorie zdůrazňuje význam iniciativy jednotlivce pro rozvoj regionu a rezervovaně se staví ke snahám o násilné snižování meziregionálních rozdílů ze strany státu. Vychází z neoklasické liberální školy (minimalizace intervencí státu do ekonomiky), tudíž pokud je zde poptávka po zásahu státu (a jeho regionální politiky), tak jediné v nasměrování stimulace výroby a specializaci na úrovni malých a středně velkých firem.

Teorie rovněž pracuje s konceptem tzv. path dependence (závislosti na zvolené cestě), kdy i náhodný a často triviální jev může mít dlouhodobý, kumulativní vliv na organizaci prostoru. Jako příklad je uváděn proces výrazné koncentrace počítačových firem v „Silicon Valley“ v údolí Santa Clara jižně od San Francisca, který byl víceméně náhodně iniciován tehdejší prorektorem Stanfordské univerzity Frederikem Termanem.¹²¹

Nejnovějším teoretickým konceptem regionálního rozvoje (z 90. let 20. století) je tzv. **teorie učících se regionů**. Základním prvkem této divergenční teorie je přesvědčení, že hlavním faktorem rozvoje je konkurenceschopnost založená na lepší schopnosti se učit a současně, že učení a tvorba inovací není doménou izolovaných firem, ale celé sítě různých subjektů v regionu. Proto je v rámci regionální politiky nezbytné podporovat rozvoj regionálních inovačních systémů respektive rozvíjet vazby například mezi školami, samosprávou a firmami.¹²² Autoři této teorie zdůrazňují význam lokálních vazeb a geografické blízkosti pro silnou akumulaci znalostí v daném regionu.

Za příklad je uváděno současné Irsko. Země, která prošla „tygřím“ ekonomickým skokem samozřejmě ztrácí (respektive už ztratila) výhodu levné pracovní síly. To musí být kompenzováno vyšší kvalitou, produktivitou a inovacemi. Irský stát proto skrze prostředky regionální politiky EU vytvořil celou síť institucí a agentur specializovaných na podporu podnikání, rozvoj lidských zdrojů apod. vytvářejících vhodné prostředí, které se velmi blíží přístupům teorie učících se regionů.¹²³

---

¹²¹ Tamtéž, str. 171

¹²² Blažek, J.: cit. dílo, str. 153

¹²³ Blažek, J., Uhlíř, D.: cit. dílo, str. 105

Pro teorie regionálního rozvoje obecně platí, že ani jedna z nich nedokáže předpovědět budoucí vývoj, ten bude vždy značně závislý na aktivitě jednotlivých subjektů. Přestože neexistuje žádná obecně přijímaná teorie regionálního rozvoje, lze pro tuto oblast podle J. Blažka vyslovit následující domněnku: *„Vzniká nové paradigma. Nachází se pravděpodobně v průsečíku skupiny několika teorií, jejichž obecným rysem je odklon od koncepce exogenního rozvoje (představovaného koncepcí rozvoje založené na daňových úlevách, dotacích, nízkých mzdách, transferu technologií, externích investicích apod.) k rozvoji endogennímu. Klíčovým prvkem endogenních přístupů k regionálnímu rozvoji je snaha o změnu atmosféry v regionu, posílení sebedůvěry, snaha vzbudit pozitivní očekávání, vytvořit partnerství vedoucí k aktivní adaptaci.“*¹²⁴

Regionální politiky vycházející z tohoto velice širokého jakéhosi „eklektického paradigmatu“ regionálního rozvoje by se tudíž v budoucnu měly převážně „orientovat“ endogenně, tj. vyznačovat se snahou o iniciaci lokálního a regionálního potenciálu.¹²⁵

---

¹²⁴ Blažek, J.: cit. dílo, str. 154

¹²⁵ Sucháček, J.: cit. dílo, str. 66

3.4 PŮVOD A NÁSTROJE REGIONÁLNÍ POLITIKY EU

Regionální politika EU se v současnosti označuje za politiku hospodářské a sociální soudržnosti a její pojetí je širší než by odpovídalo „pouhé“ regionální politice (pojem regionální politika, respektive politika soudržnosti se používá kvůli zkrácení oficiálního názvu).¹²⁶

Evropská regionální politika je považována za politiku solidarity neboť více než třetina rozpočtu celé EU je určena na snížení rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů a tudíž i ke snížení „nerovností v blahobytu občanů EU“.¹²⁷ Prostřednictvím regionální politiky plánuje Unie zejména:¹²⁸

- a) přispět k rozvoji zaostávajících regionů
- b) restrukturalizovat průmyslové oblasti, které se ocitly v obtížné situaci
- c) diverzifikovat ekonomiku venkovských oblastí, kde je zemědělství na ústupu
- d) revitalizovat zanedbané městské čtvrti

*„Cílem je zmenšování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů, snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů a také podpora harmonického, vyváženého a udržitelného rozvoje ekonomických činností, vysoké úrovně zaměstnanosti, rovnosti mezi muži a ženami a vysoká úroveň ochrany a zlepšování životního prostředí.“*¹²⁹
Jedná se tudíž o posílení hospodářské, územní a sociální soudržnosti EU.

Regionální politika Evropské unie je postavena na tzv. spolurozhodování Rady ministrů a Evropského parlamentu. Obě instituce spolurozhodují o legislativních normách týkajících se regionální politiky, které navrhuje Evropská komise. Stanoviska a poradní hlas mají Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů, který má významný konzultační hlas i právo vlastní iniciativy (byl zřízen smlouvou o EU v roce 1992; výbor tvoří reprezentanti regionálních a místních orgánů členských zemí EU zastoupení podle počtu obyvatel; sídlí v Bruselu). Výbor regionů, který můžeme chápat i jako významnou „proregionální lobbistickou“ instituci, patří k nejdůležitějším institucím regionální politiky EU.

¹²⁶ Blažek, J.: Politika hospodářské a sociální soudržnosti – regionální politika EU, str. 1, <http://www.geography.cz/socgeo/people/blazek.html>

¹²⁷ Průvodce fondy Evropské unie, Odbor vnějších vztahů, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2006, str. 2

¹²⁸ Tamtéž

¹²⁹ Tamtéž

Orgánem řídícím samotnou regionální politiku je Generální ředitelství regionální politiky, které je zodpovědné za podporu ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v členských zemích (ředitelství vzniklo v roce 1968). Do koncepce regionální politiky unie rovněž významně zasahuje výbor pro regionální rozvoj Evropského parlamentu i Rada evropských obcí a regionů EU (největší organizace místní a regionální samosprávy v Evropě; sdružuje národní svazy měst, obcí a regionů z více než 30 zemí).

Regionální politika jako taková je prováděna na několika úrovních:

- a) nadnárodní – přímo z EU, je prováděna poměrně nezávisle na členské zemi¹³⁰
- b) národní – v jednotlivých zemích je hodně rozdílná, postupně se však unifikuje
- c) regionální – získává stále větší „sílu“ a vliv

Důvod vzniku regionální politiky obecně vězí ve snaze po odstranění nerovností mezi jednotlivými oblastmi (regiony, mikroregiony atd.), ať už v rovině Evropské unie, státu či případně regionu samotného. Všechny země EU realizují vlastní (tedy „národní“) regionální politiky a skrze ně se snaží snížit rozdíly v životní úrovni, bojovat s nezaměstnaností atd.

Především se tak děje podporou ekonomických a sociálních struktur tam, kde je to nejpalčivější: v zaostávajících oblastech nebo v regionech se zastaralou strukturou průmyslu. Například Nizozemsko zaměřuje vlastní regionální politiku velice strategicky a „proaktivně“, tj. na posílení konkurenceschopnosti nejvýznamnějších aglomerací v nadnárodním měřítku.¹³¹

Jestliže důvody vzniku „národních“ regionálních politik jsou zřejmé, evropská regionální politika má několik velice specifických důvodů své existence. Mezi ty hlavní patří:

- kompenzace některých negativních dopadů vytvoření Společenství
- státy s největšími regionálními problémy nemají většinou dostatečné prostředky na vlastní funkční regionální politiku
- požadavek některých států na kompenzaci dopadů „neregionálních“ politik EU (zejména se jedná o společnou zemědělskou politiku, která je velice výhodná

¹³⁰ Existence regionální politiky na nadnárodní úrovni je celosvětovým unikátem.

¹³¹ Blažek, J.: Politika hospodářské a sociální soudržnosti – regionální politika EU, str. 1, <http://www.geography.cz/socgeo/people/blazek.html>

zejména pro země s rozvinutým zemědělstvím), podobně to platí pro společnou vědecko-technickou politiku EU, kdy neúspěšnější žadatelé o granty na strategické výzkumné projekty jsou regionálně koncentrováni do tzv. Alpské zóny (Rakousko, jižní oblasti Bádenska-Württemberska a Bavorska, Padánie, Slovinsko a oblast kolem Lyonu) a do hlavních metropolitních území (Londýn, Paříž, Randstadt).¹³²

- nekalá soutěž, regionálními problémy často národní vlády argumentovaly při poskytování dotací průmyslu, kterému tak pomáhaly v boji proti zahraniční konkurenci
- snaha o vytvoření ekonomické a monetární unie (EMU), pokud se státy v rámci EMU musí vzdát některých nástrojů hospodářské politiky, chtějí mít jistotu, že EU pomůže regionům v obtížné situaci. Regionální politika je proto chápána také jako určitá forma „kompenzace“ méně vyspělým regionům.
- společná regionální politika má velký význam při posilování společné identity v rámci EU, je i projevem určité solidarity na úrovni EU.¹³³

Hlavním nástrojem regionální politiky EU jsou tzv. **strukturální fondy a Kohezní fond**. Existují čtyři strukturální fondy a každý z nich je určen pro specifickou oblast (respektive tematickou činnost).

Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)

Je největším fondem (měřeno objemem finančních prostředků). Z ERDF jsou financovány projekty v regionech spadajících do Cílů 1 a 2. Podporou rozvoje a strukturálních změn napomáhá odstraňování regionálních nerovností a základních problémů zaostávajících regionů.

Je zaměřen zejména na:

- investice do výroby určené k vytváření nových nebo stávajících pracovních míst
- investice do infrastruktury zahrnují i rozvoj transevropských sítí (včetně cíle spojit centrální regiony se strukturálně znevýhodněnými regiony, jejichž

---

¹³² Tamtéž, str. 2

¹³³ Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 116

zaostávání je způsobeno geografickou (ostrovní, vnitrozemské nebo periferní) polohou

- lokální rozvoj a rozvoj malého a středního podnikání
- výzkum a vzdělání
- investice zaměřené na životní prostředí atd.

Evropský sociální fond (ESF)

Podporuje boj s nezaměstnaností, rozvoj lidských zdrojů a rovné příležitosti. Jeho prostředky lze použít na financování všech tří Cílů. Je to druhý největší strukturální fond.

Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond (EAGGF)

Dělí se na dvě části. Garanční větev fondu (95 % prostředků) slouží zejména pro financování společné zemědělské politiky a do strukturálních fondů tak patří pouze podpůrná větev, která se podílí na financování operací spadajících zejména pod Cíl 1 (podpora ve znevýhodněných oblastech a oblastech s nepříznivými přírodními podmínkami, podpora přizpůsobování a rozvoje venkovských oblastí, podpora tvorby krajiny, agroturistiky atd.).

Finanční nástroj pro podporu rybolovu (FIFG)

Je zaměřen na restrukturalizaci rybářství a rozvoje přímořských regionů. Finanční prostředky jsou určeny na podporu Cílů 1 a 2 a slouží zejména k obnovení flotil rybářských plavidel, regulaci rybolovu, ochraně zdrojů rybolovu v příbřežních vodách apod.

Vedle poskytnutí finančních prostředků (pasivní přístup) k realizaci regionální politiky z fondů, přistupuje EU k regionům i aktivně. Pro programovací období 2000 – 2006 jsou stanoveny čtyři **Iniciativy Společenství**, které se zaměřují na řešení specifických problémů dotýkajících se celého území (dokonce i území mimo EU) a doplňují jiné programy. Tyto Iniciativy jsou navrhovány a řízeny centrálně Evropskou komisí. Ze strukturálních fondů je na ně pro období 2000 – 2006 vyčleněno 5,35 % celkové částky. Současnými Iniciativami Společenství jsou:

- INTERREG III: Napomáhá rozvoji přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce (včetně tzv. vnějších hranic EU. Podporuje vyvážený rozvoj a prostorové plánování. Cílem je pozvednout celkovou socioekonomickou úroveň příhraničních regionů.¹³⁴
- URBAN II: Je určen k sociální a ekonomické konverzi měst a městských oblastí postižených krizí.
- LEADER+: Je zaměřený na rozvoj venkova, podporuje místní iniciativy.
- EQUAL: Podporuje a koordinuje na nadnárodní úrovni boj proti všem formám diskriminace a nerovností na trhu práce.

Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU je postavena na několika principech, které se odrážejí v programové a právní úpravě procesu poskytování pomoci:¹³⁵

- Princip partnerství: Má dvě úrovně: vertikální – zahrnující spolupráci mezi Evropskou komisí a orgány na národní, regionální a místní úrovni; a horizontální – týká se spolupráce mezi partnery na úrovni členského státu či regionu, na konkrétním rozdělení prostředků se tak podílejí i samotní příjemci (regiony, města, obce, vzdělávací instituce apd.).
- Princip programování: Pomoc se organizuje na základě víceletých a víceoborových programů, výsledkem je vzájemně integrovaný programový celek probíhající v dlouhodobém horizontu.
- Princip monitorování a vyhodnocování: Průběžné sledování a vyhodnocování využívání prostředků z EU.
- Princip koncentrace: Smyslem je soustředit co nejvíce prostředků na prioritní oblasti strukturálních politik jednotlivé země a do regionů s nejvážnějšími problémy.
- Princip adicionality: Prostředky z EU mají doplňovat nebo posilovat prostředky příjemce pomoci. Finanční zainteresovanost příjemce má vést k vyšší efektivitě.

¹³⁴ V České republice je INTERREG III realizován pomocí pěti samostatných programů podle jednotlivých hranic: s Polskem, Slovenskem, Rakouskem, Bavorskem a Saskem.

¹³⁵ Wokoun, R. a kol.: Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie, IFEC Praha, 2002, str. 107

Programovací procedury regionální politiky¹³⁶

Programování je založeno na rozdělování prostředků strukturálních fondů na základě víceletých rozvojových programů. Většina finanční pomoci se realizuje na základě národních iniciativ (programových dokumentů předložených jednotlivými členskými státy) a to v rámci strukturálních fondů nebo tzv. přechodné pomoci. Mezi programové dokumenty se řadí: Plán rozvoje, Rámec podpory Společenství, operační programy (tyto tři jsou zpravidla určeny pro regiony Cíle 1) a Jednotný programový dokument (zejména pro regiony pod Cílem 2 a 3).

---

¹³⁶ Průvodce fondy Evropské unie, Odbor vnějších vztahů, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2006, str. 12

3.5 VÝVOJ REGIONÁLNÍ POLITIKY EU

Při vzniku Evropských hospodářských společenství v roce 1958 se předpokládalo, že očekávaným hospodářským růstem se vyřeší regionální problémy. Současně se ovšem počítalo i s tím, že se díky integraci trhu omezí možnosti státu chránit upadající průmyslová odvětví a výrazně se zostří konkurence. Nejhůře měl vznik EHS postihnout regiony s výraznou koncentrací starých průmyslových odvětví, z toho důvodu se kalkulovalo s tím, že jim bude třeba poskytnout zvláštní pomoc. I proto je snižování regionálních rozdílů zmíněno již v preambuli Římské smlouvy (1957). Myšlenka kompenzace některých záporných externalit vzniku Společenství tak byla jakousi první koncepcí regionální politiky EHS, i když v té době se mělo jednat spíše o aktivitu na úrovni jednotlivých členských zemí, nikoli na nadnárodní úrovni.

3.5.1 *Období 1958 – 1973*

Původně měla regionální politika okrajové postavení. Soustřeďovala se na regiony postižené útlumem těžkého průmyslu a na zaostalé venkovské regiony. Koordinace na nadnárodní úrovni prakticky neexistovala. Mezi zakládající šestici zemí nebyly výrazné rozdíly, jednalo se spíše o vnitřní regionální disparity (zejména Francie a Itálie). Homogennost hospodářského prostoru EHS (jedinou výjimkou byl jih Itálie) nevyžadovala společnost regionální politiku.

Generální ředitelství pro regionální politiku (dnešní DG REGIO) vzniklo až v roce 1968.¹³⁷ Již v roce 1958 ovšem vznikly jednotlivé fondy financující (mimo jiné) regionální disparity: Evropský sociální fond (ESF) a Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (EAGGF).

3.5.2 *Období 1974 – 1985*

V období narůstání strukturálních krizí a zvolňování hospodářské dynamiky se ztížily podmínky pro budování sociální a ekonomické soudržnosti, což byl jeden z základních cílů integrace.¹³⁸ Po vstupu Velké Británie, Dánska a Irska do ES v roce 1973 se zvýraznily rozdíly mezi členskými státy a především mezi jejich regiony. Velká Británie, země s vysokou vnitřní regionální diferenciací (průmyslová a zalidněná Anglie, mnohem méně lidnaté Skotsko či Wales s obtížnějšími přírodními podmínkami,

¹³⁷ Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 118

¹³⁸ Tamtéž

politicky nestabilní a zaostalé Severní Irsko) tlačila na vznik jednotného fondu, který by zabezpečoval regionální rozvoj.

Skutečnou regionální politiku EU (ES) proto v roce 1975 započal až tzv. Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF), který měl zpočátku k dispozici 4,8 % celkového rozpočtu Společenství. Největšími příjemci prostředků fondu se staly: Itálie (země s obrovskými regionálními rozdíly mezi bohatým severem a chudým jihem), Velká Británie a Irsko (hospodářsky zaostalá a hodně zemědělsky orientovaná země).¹³⁹

3. 5. 3 *Období 1986 – 1999*

Po vstupu Španělska a Portugalska do Společenství v roce 1986 a po podpisu Jednotného evropského aktu (1986; zavádí principy jednotného vnitřního trhu jako prostoru bez vnitřních hranic; a stanovuje jeho dokončení na konec roku 1992) byla regionální politika radikálně transformována. Pozornost se přesunula od převažující podpory strukturálně postižených oblastí k podpoře nejméně rozvinutých a zaostalých oblastí, neboť příčiny zaostávání regionů v zemích Pyrenejského poloostrova (a Řecka, které vstoupilo do Společenství v roce 1981) byly jiné než u tradičních průmyslových regionů.¹⁴⁰

Celková poměrně radikální reforma¹⁴¹ spočívala v integraci regionální politiky se sociální politikou i s částí zemědělské politiky do tzv. strukturální politiky, která je v současnosti nazývána politikou hospodářské a sociální soudržnosti.¹⁴² Tudiž až Jednotný evropský akt položil základy strukturální politiky (článek 130 A – E).¹⁴³

Z pohledu politické geografie ovšem v tomto období, v roce 1990, došlo vlastně k prvnímu východnímu rozšíření Společenství, neboť po znovusjednocení Německa byla integrována území budoucí šestice spolkových zemí (počítáme-li za šestou zemi i sjednocený Berlín; problematičnost zařazení Berlína tkví v tom, zda bylo možno

¹³⁹ Grospič, J. a kol.: Tamtéž, str. 119

¹⁴⁰ Hrubý domácí produkt těchto tří jižních států dosahoval pouhých 60 % průměru HDP Evropských společenství.

¹⁴¹ Reforma spočívala v integraci regionální politiky s částí sociální a agrární politiky. Fondy ERDF, ESF a EAGGF byly zahrnuty pod tzv. strukturální fondy. Finanční prostředky určené pro strukturální politiku se postupně, ale výrazně navyšovaly. V tomto období byly rovněž stanoveny čtyři principy, na kterých měla strukturální politika stavět: koncentrace, partnerství, adiconalita a programování, tj. prostředky měly být vynakládány pro cíle a projekty, které jsou klíčové; zapojeny měly být více národní, regionální i místní úrovně a evropské peníze měly státní či regionální aktivity pouze doplňovat; upřednostňovány byly dobře naplánované a zkoordinované cíle a projekty.

¹⁴² Blažek, J.: Politika hospodářské a sociální soudržnosti – regionální politika EU, str. 2, <http://www.geography.cz/socgeo/people/blazek.html>

¹⁴³ <http://www2.euroskop.cz/data/files/9/B2C56CE1-DC2B-46FC-A8F1-540692C38DCE.pdf>

považovat tzv. Západní Berlín za součást Společenství¹⁴⁴): Braniborsko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durynsko, Meklenbursko – Přední Pomořany a zmiňovaný Berlín.

Tyto zaostalé regiony (ve srovnání se západní částí země) způsobily nejen velkou regionální hospodářskou a sociální nerovnováhu v Německu¹⁴⁵, ale rovněž mnohem vyšší odtok prostředků strukturální politiky (zatímco na vstup Řecka, Španělska a Portugalska se regionální politika dlouhodobě připravovala a dokázala ho rychle absorbovat, rychlý vývoj znovusjednocení Německa a náhlé vynoření se několika zaostalých regionů byl pro ni jakýmsi šokem).¹⁴⁶

Podpisem Maastrichtské smlouvy v roce 1992 byl dán podnět ke vzniku Výboru regionů¹⁴⁷, díky němuž se zástupci regionů vyjadřují k tématům, která se jich dotýkají a Komise a Rada je s nimi musí konzultovat. Pro tzv. programovací období 1986 – 1993 byly poprvé definovány základní cíle strukturální politiky (Cíl 1 až Cíl 5). V roce 1994 začal fungovat Kohezní fond (Fond soudržnosti), s hlavním cílem umožnit nejméně rozvinutým zemím EU splnit přísná kritéria pro zavedení společné měny (Kohezní fond nepatří mezi strukturální fondy).

Po vstupu Švédska a Finska do EU v roce 1995 (a Rakouska) byl zřízen i velice specifický Cíl 6 – podpora arktickým velice řídké zabydleným oblastem.

---

¹⁴⁴ Západní Berlín měl zástupce v obou komorách západoněmeckého parlamentu

¹⁴⁵ Ve snaze vyrovnat teritoriální rozdíly v bohatství bylo Německo od roku 1990 vystaveno těžké zkoušce tolerance k redistribuci. Polovina HDP v nových zemích pochází ze západních spolkových zemí. V Německu existovala (a do určité míry stále ještě existuje) překvapivě vysoká míra akceptace plateb za jednotu. Nicméně v roce 1999 prohlásili představitelé bohatších spolkových zemí (zejména Bavorska a Bádenska-Württemberska), že už nejsou ochotni platit za problémy zemí s horšími výsledky, které vznikají jejich vlastní vinou, a tak narušovat všechny podněty těchto zemí si vlastní problémy řešit svojí silou. In: Vobruba, G.: Měnová unie, sociální politika a problém evropské identity odolné vůči přerozdělování, Sociologický časopis č. 3/2000, str. 283

¹⁴⁶ Za 13 let (v roce 2003) dosáhly transfery z německého „Západu“ určené na pomoc německému „Východu“ částky jeden a čtvrt biliónu euro, tj. ve srovnatelných cenách je to dvacetinásobek Marshallova plánu pro celou Evropu. Žádná jiná část jakéhokoli průmyslového není tak závislá na přesunu peněz z jiné části - ani jih Itálie na severu, ani Izrael na USA. Přesto ekonomická úroveň Východu stagnuje.

Jen 40 % dospělých má práci, míra nezaměstnanosti dosahuje 20%, 47% všech dospělých na východě Německa pobírá sociální dávky. Pokračuje vyvlastňování směrem na Západ (počet obyvatel východního Německa klesl od znovusjednocení z 18 milionů na 17 milionů).

Mnohem mírnější vnější pomoc nově přistupujícím méně vyspělým zemím „Jihu“ EU (Španělsko, Portugalsko, Řecko) pomohla k tomu, že integrace jejich ekonomik s EU proběhla bez větších potíží, i když se nevyhnuly hospodářským výkyvům. Bylo tomu tak zřejmě proto, že tehdy ještě nešlo o současný skok i ke společné měně a také liberalizace zahraničního obchodu (zejména snižování cel) a trhu práce byla postupná a po delší přechodné období byly připuštěny četné výjimky (na rozdíl od východu Německa). Pomoc EU nebyla směřována k projídání, ale k podpoře ekonomického růstu a sblížení s vyspělými zeměmi. (viz <http://www.blisty.cz/2004/7/22/art19010.html>)

¹⁴⁷ Výbor regionů tvoří zástupci všech členských zemí EU (jsou zastoupeni podle počtu obyvatel). Jedná se pouze o poradní orgán, nečiní závazná rozhodnutí.

Cíle strukturální politiky EU v letech 1994 až 1999 tudíž byly:

- 1) Rozvoj a strukturální přeměna zaostávajících regionů - za zaostávající regiony jsou považovány ty, které vykazují HDP na 1 obyvatele v průběhu 3 let nižší než 75 % průměru EU. V roce 1993 žilo v těchto regionech 26,6 % obyvatel EU.
- 2) Konverze regionů vážně postižených hospodářským úpadkem - regiony, kde míra nezaměstnanosti převyšuje průměr EU a zároveň zaměstnanost v průmyslu převyšuje průměr v EU a zaznamenává rychlý pokles + další specifické oblasti. V roce 1993 žilo v těchto regionech necelých 15 % obyvatel EU.
- 3) Boj proti dlouhodobé nezaměstnanosti a pracovní integrace mladých lidí.
- 4) Adaptace pracovní síly na průmyslové změny a změny ve výrobě.
- 5.a) Strukturální přeměna zemědělství.
- 5.b) Rozvoj strukturální adaptace zemědělství.
- 6) Rozvoj řídké zalidněných regionů (zařazen od roku 1995) - předmětem jsou řídké osídlené oblasti v severních částech Švédska a Finska (hustota zalidnění zde nepřevyšuje 8 obyvatel na km²).

Do rámce regionální politiky spadají cíle 1, 2, 5.b a 6. V roce 1993 v regionech spadajících pod tyto body žilo (v EU12, tudíž mimo cíl 6) 51,71 % obyvatel Evropské unie. A žilo v nich veškeré obyvatelstvo Řecka, Irska a Portugalska. Naopak nejmenší podíl obyvatel v podporovaných regionech mělo Dánsko (15,5 %) a Nizozemsko (24,1 %).¹⁴⁸

3. 5. 4 Období 2000 – 2006

Současné období je charakterizováno především vyšší koncentrací a efektivnějším využíváním prostředků určených na politiku soudržnosti (tak jak bylo dohodnuto na zasedání Rady Evropy v roce 1999 v Berlíně¹⁴⁹). Počet Cílů byl redukován, stejně jako počet iniciativ. Podíl obyvatelstva, které získávají podporu klesl z 50 % na 41 %. Největším příjemcem „pomoci“ ze strukturálních fondů se v tomto

¹⁴⁸ Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 119

¹⁴⁹ Závěry zasedání shrnuje dokument nazývaný Agenda 2000, který se stal jakousi „kuchařkou“ pro provádění komunitárních politik v období let 2000 – 2006 (samozřejmě včetně strukturální politiky a přípravu na vstup nových členských zemí tzv. východní rozšíření). Více viz str. 57.

období stalo Španělsko (země „spolyká“ téměř čtvrtinu rozpočtu strukturálních fondů a plných 62 % prostředků Kohezního fondu!¹⁵⁰).

Pro ty regiony, které získávaly pomoc v minulém období a nyní již dosáhly vyššího HDP bylo zavedeno přechodné období.

Pro toto programovací období tedy byly definovány tyto cíle:

1. Podpora rozvoje a strukturálních změn v zaostávajících regionech.

Týká se regionů NUTS II, jejichž průměrný HDP v paritě kupní síly za roky 1994 – 1996 zůstal pod 75 % průměru EU. Pro regiony, které již nebudou moci čerpat prostředky z Cíle 1 (jejich HDP překračuje stanovenou hranici) bylo připraveno přechodné období nazývané též „měkké přistání“. Kromě toho pod Cíl 1 spadá financování dvou speciálních programů: jeden pro Irsko a Severní Irsko, druhý pro švédské pobřeží Botnického zálivu.¹⁵¹ Do Cíle 1 jsou rovněž zahrnuty ty nejdlehlší regiony EU (zámořské i severské z někdejšího Cíle 6). Pro Cíl je určeno 69,7 % fondů (136 mld. euro).

2. Podpora ekonomické a sociální konverze strukturálně postižených oblastí.

Soustředí se na 4 typy regionů, jež jsou vymezeny podle specifických kritérií (míry nezaměstnanosti, hustoty zalidnění, podílu ekonomicky aktivních osob v zemědělství, stupně kriminality atd.). Jedná se o a) regiony průmyslové, b) zemědělské, c) městské, d) regiony závislé na rybářství. Zařazeny mohou být i další regiony podle rozhodnutí Evropské komise. Pro Cíl 2 je určeno 11,5 % prostředků fondů (22,5 mld. euro). V těchto regionech žije 18 % obyvatel EU. Pro území, která dříve čerpala z Cíle 2 a z Cíle 5 b je opět připraveno přechodné období.

3. Rozvoj lidských zdrojů (adaptace a modernizace systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti).

Jedná se o horizontální Cíl, tudíž na podporu mají nárok všechny regiony s výjimkou regionů spadajících pod Cíl 1. Pro Cíl 3 je určeno 12,3 % prostředků fondů.

¹⁵⁰ Evropská unie regionům, Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk 2004, str. 13

¹⁵¹ Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 126

V současném programovacím období podíl obyvatel získávajících podporu z Cíle 1 díky úspěšnému vývoji v některých regionech EU výrazně poklesl, z více než poloviny na třetinu.

3. 5. 5 Zvláštní přechodné období 2004 – 2006

Díky největšímu rozšíření Evropské unie v historii o deset zemí (Polsko, Česko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Malta a Kypr) v roce 2004 bylo upraveno čerpání prostředků ze strukturální fondů a Fondu soudržnosti.¹⁵²

Vzhledem k tomu, že nové členské země přistoupily uprostřed programovacího období i období finanční perspektivy ohraničených lety 2000 až 2006, byla jim vyčleněna z fondů zvláštní částka (určená jen jim). Vznikly tak vlastně dva oddělené rozpočty. Tento postup si vyžádali největší příjemci strukturální pomoci, kteří se cítili být začleněním nových vesměs zaostávajících regionů ohroženi, neboť vstupem nových zemí poklesla hladina průměrného HDP Evropské unie a spousta regionů starých členských zemí by se tak zejména pro Cíl 1 již nekvalifikovala.

Lze tedy shrnout, že regionální politika EU začínala jako doplněk národních regionálních politik, nicméně postupně nad nimi získávala převahu a v současnosti nad nimi výrazně dominuje. K největším změnám regionální politiky docházelo vždy zpravidla s rozšířením Unie respektive jako reakce na toto rozšíření.

Stejně tak se změny budou dít (respektive se už dějí) v souvislosti s rozšířením EU v roce 2004 o deset nových členských zemí. Reformy regionální politiky zohledňující toto rozšíření jsou již nastíněny v Agendě 2000.¹⁵³

---

¹⁵² Nové členské země ovšem již mnohem dříve mohly využívat prostředky tzv. předvstupní pomoci. Fond Phare (vznikl již v roce 1989) byl určen především na zlepšení fungování orgánů a institucí státní správy a rozvoj infrastruktury. Fondy ISPA a SAPARD fungovaly od roku 2000 jako klasické nástroje předvstupní pomoci. SAPARD jako speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova, ISPA jako školitel kandidátských zemí na čerpání prostředků z Fondu soudržnosti.

¹⁵³ Agenda 2000 je akčním programem přijatým Evropskou komisí v roce 1997. Nastihuje základní směry vývoje v kontextu rozšiřování EU, skládá se ze tří částí. První projednává otázku vnitřních mechanismů Unie, zejména reformu společné zemědělské politiky a regionální politiky. Druhá navrhuje zesílenou předvstupní strategii, zahrnující dva nové prvky: přístupové partnerství a rozšířenou účast kandidátských zemí v programech Společenství. Třetí část představuje studii o vlivu rozšíření na politiky EU. Hlavní priority nové etapy regionální politiky jsou: 1. větší koncentrace finančních prostředků - snížení počtu cílů a menší plošnost poskytované pomoci, 2. vyšší efektivita využívání pomoci - zdokonalení kontroly, zlepšení fungování a správy fondů, 3. zjednodušení celého procesu.

3.6 KRITIKY REGIONÁLNÍ POLITIKY EU

Regionální politika jako taková byla samozřejmě podrobena několikerým analýzám a zkoumáním. Za základní dokumenty hodnotící přínos regionální politiky jsou považovány tzv. **kohezní zprávy** neboli **zprávy o ekonomické a sociální soudržnosti**.¹⁵⁴ Tyto zprávy vesměs vyznívají optimisticky a pokud navrhují změny v regionální politice, tak nikoli radikální.

Přímo na objednávku Evropské komise ovšem také vznikl tzv. **SAPIR REPORT**¹⁵⁵ (závěry byly prezentovány v roce 2003), jehož cílem mělo být navrhnout taková opatření v regionální politice EU, která by umožnila dosažení cílů stanovených v Lisabonské strategii a připravila ji na rozšíření o 10, respektive 12 zemí.

K jakým výsledkům nezávislí experti, kteří zprávu zpracovali, došli? Jako hlavní příčinu zaostávání EU v globální soutěži (ve srovnání například se Spojenými státy a Japonskem) a nízkého průměrného růstu HDP shledávají v nedostatečné podpoře a využívání moderních informačních technologií, ve slabé podpoře vědy a výzkumu či v nedostatečné podpoře vzdělávání a zvyšování kvalifikací. Problematickými jsou podle zprávy i vysoké veřejné výdaje, nákladná sociální politika nebo stárnutí populace. Prioritou musí být ekonomický růst. Chybou Společenství je, že se snaží veškeré ekonomické činnosti přímo ovládat a regulovat, navíc přímo z centra. Iniciativa by měla být mnohem více převelena na státy, které by měly začít s reformami na národní úrovni. U samotné regionální politiky přišla skupina nezávislých odborníků s několika velice zajímavými názory. Na úrovni členských států lze podle SAPIR REPORT sledovat v letech 1980 – 2000 konvergenční tendence, nicméně rozdíly v rámci států v HDP a úrovni nezaměstnanosti se zvětšují (nerovnosti mezi státy dosahují poloviční velikosti proti těm v rámci států v roce 1980, v polovině 90. let už to byly dvě třetiny. Rovněž byl zaznamenán rychlejší růst regionů s nižším HDP).¹⁵⁶

Při srovnávání šestice nejzaostalejších oblastí v rámci Unie sledovala expertní skupina jejich vysoce odlišné tempo růstu. Tak například zatímco v oblasti Itálie zvané

---

¹⁵⁴ Zatím poslední Kohezní zpráva (Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci - Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti) vyšla v prosinci roku 2004.

¹⁵⁵ http://shop.ceps.be/BookDetail.php?item_id=1092

¹⁵⁶ Krystová, Z.: Reforma regionální a strukturální politiky Evropské unie, diplomová práce, FSV UK v Praze, 2004, str. 88

Mezzogiorno¹⁵⁷ nebyl znát téměř žádný (!) pokrok, Irsko se během pouhých 15 let změnilo z jedné z nejchudších zemí na jednu z nejbohatších (Irsko zaznamenalo v letech 1991 – 2000 růst HDP o 8 %, zatímco Mezzogiorno o pouhé 1 %).

Zpráva došla k všeobecnému závěru, že vliv samotné strukturální politiky na soudržnost a ekonomickou výkonnost země je mizivý. Konvergenční schopnost regionů podle ní ovlivňuje zejména makroekonomická stabilita, zdravé veřejné finance, kvalifikovaná pracovní síla a efektivně pracující administrativa. Všechny tyto základní předpoklady vytvářejí příznivé podnikatelské prostředí, které přitáhne do země zahraniční investice a dá tak prvotní impuls ke konvergenci.

Z výsledků také vyplývá, že je jen velice těžké určit, zda by rozdíly mezi regiony bez existence regionální politiky byly větší. Experti rovněž konstatovali neudržitelnost regionální politiky v její dnešní podobě. Jedním z argumentů byl fakt, že v rozpočtovém období 2000 – 2006 mají všechny státy EU15 s výjimkou Dánska a Lucemburska alespoň jeden region v rámci Cíle 1 a rovněž, že některé státy se srovnatelně vyspělou ekonomikou získávají díky nerovnému rozvoji regionů různou míru finančních prostředků (zpráva konkrétně srovnává Itálii a Švédsko).

SAPIR REPORT proto navrhuje doslova revoluční řešení situace: regionální politika má být zaměřena spíše na státy než na jednotlivé regiony a státy samy by rozhodovaly o tom, kam budou směřovat finanční prostředky určené na regionální politiku. V rovině praktického fungování regionální politiky pak zpráva doporučuje rozdělit finance do tří fondů: růstového, konvergenčního a restrukturalizačního. Každý fond by měl na starosti podporu jednoho cíle, „nelze totiž dost dobře podporovat ekonomický růst a soudržnost jedním nástrojem,“ zdůvodňuje zpráva.¹⁵⁸ Základem všech úspěchů v budoucnosti (i na poli politiky soudržnosti) tak je ekonomický růst. „Růst, stabilita a soudržnost musí jít spolu ruku v ruce.“¹⁵⁹

Evropská komise přijala k výsledkům výzkumu (který si sama objednala) odmítavé stanovisko. Návrhy totiž směřovaly jinam, než jak byla vytvořena regionální politika, a byly shledány příliš radikální. Tyto razantní změny by mohly oslabit pravomoci a vliv Evropské komise, respektive i moc komise nad členskými státy.

---

¹⁵⁷ Za Mezzogiorno (neboli „Zemi poledního slunce“) se v Itálii považují všechny regiony na jih od Lazia (s centrem Římem), tj. regiony: Abruzzo, Kampánie, Molise, Basilicata, Kalábrie, Apulie, Sicílie, Sardinie.

¹⁵⁸ Krystová, Z.: cit. dílo, str. 88

¹⁵⁹ Tamtéž, str. 89

Zpráva Světové banky týkající se regionální politiky EU „European Integration, regional Policy and Growth“¹⁶⁰ z roku 2003 tvrdí, že zdaleka ne všude může dotování zaostávajících oblastí přinést nastartování žádaného ekonomického růstu. Jako příklad jsou uváděny regiony východního Německa. Autoři studie dokonce tvrdí, že strukturální pomoc nemá žádný dopad na růst regionů a jeho ekonomickou konvergenci, i když připouštějí, že většina efektů strukturálních fondů není měřitelná.

Pomoc by se měla primárně zaměřit na budování infrastruktury a nikoli na přerozdělování prostředků do chudších regionů.¹⁶¹ Ekonomický růst negenerují investice, ale správné podmínky pro růst (např. rozvinutá infrastruktura), které lákají investice.

Experti Světové banky rovněž doporučují novým členským zemím, aby nesoustředily finanční prostředky do svých vyspělejších regionů, nýbrž aby je směřovaly do těch nejzaostalejších. Systém nakládání se strukturální pomocí má tak být mnohem více centralizovaný a efektivnější.¹⁶²

Studií na téma efektivity a efektivnosti regionální politiky vzniklo mnohem více. Obecně se dá říci, že z nich většinou vyplývá, že současný stav a fungování strukturální politiky je neudržitelný. Tyto studie vesměs podporují myšlenku, aby strukturální fondy byly řízeny spíše na národní než regionální úrovni. V názoru na to, zda regionální politika přispívá k ekonomickému růstu, jsou autoři nejednotní. Nicméně se shodují v tom, že Třetí kohezní zpráva a její doporučení jsou pouze slabým návrhem reform. Rozdíly mezi regiony se zvyšují (Třetí zpráva tvrdí opak), nezávislí odborníci proto navrhují změny ve financování i renacionalizaci regionální politiky (a tím i posílení vlivu států).

Ovšem dosáhnout razantnějších změn v tak různorodém společenství jakým 25-členná Unie bezesporu je, je velice složité. Regionální politika je navíc (hned vedle společné zemědělské politiky) velice citlivým tématem.

---

¹⁶⁰ <http://www1.worldbank.org/publications/pdfs/15395frontmat.pdf>

¹⁶¹ Krystová, Z.: cit. dílo, str. 91

¹⁶² Tamtéž, str. 92

4. ROZŠÍŘENÍ EVROPSKÉ UNIE 2004

4.1 MEZIREGIONÁLNÍ ROZDÍLY SE VÝRAZNĚ PROHLOUBILY

Rozšíření Evropské unie v roce 2004 o deset nových zemí je obecně považováno za největší rozšíření EU v historii. Jistě to platí v počtu přijatých zemí, nicméně v jiných parametrech je rozšíření 2004 srovnatelné s jinými rozšířeními (z hlediska počtu obyvatel bylo například srovnatelné rozšíření v roce 1973, z hlediska rozlohy území pak rozšíření v roce 1995). V čem spočívá historičnost posledního rozšíření EU, je rozhodně v hloubi následně vzniklých meziregionálních rozdílů hlavních socioekonomických ukazatelů.

V porovnání se starými členskými zeměmi (EU 15) jsou rozdíly v EU 25, čítající 254 regionů, dvojnásobné (došlo ke zdvojnásobení schodku rozvoje mezi regiony: průměr HDP v zemích EU spadajících pod Cíl 1 je 69 %, v nových členských zemích 46 %). Počet obyvatel EU narostl o 74 milionů na 454 milionů, rozloha území se zvýšila ze 3 196 657 km² na 3 935 225 km².¹⁶³

Přibližně 92 % obyvatel desítky nově integrovaných zemí (N 10) žije v regionech, v nichž je HDP nižší než 75 % průměrné úrovně HDP v EU 25. Více než dvě třetiny obyvatel N 10 pak žije v regionech, jejichž HDP je nižší než polovina průměru unijního HDP!

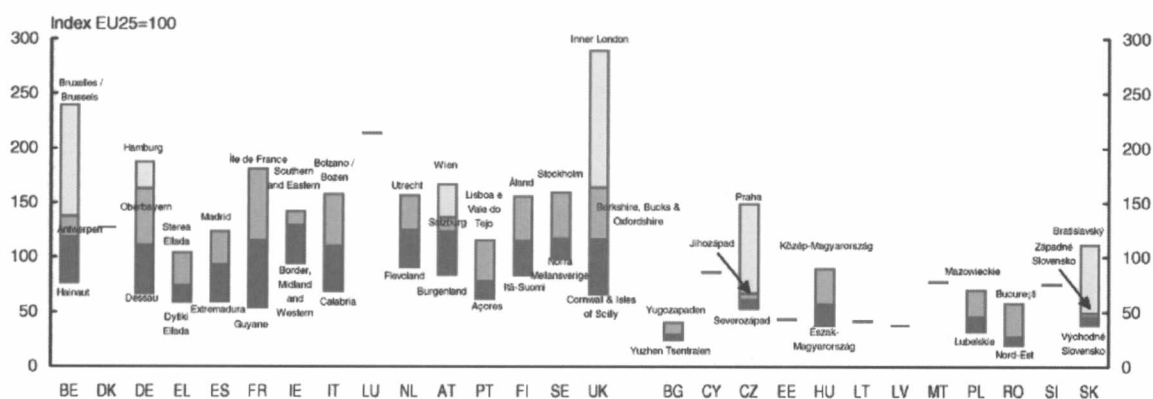
První východní rozšíření¹⁶⁴ je považováno za logické doplnění „azimutu čtyř směrů“. Po převážně západním rozšíření v roce 1973 (Velká Británie, Irsko, Dánsko), jižním v letech 1981 (Řecko) a 1986 (Španělsko a Portugalsko) a převážně severním v roce 1995 (Švédsko, Finsko a Rakousko) došlo v roce 2004 k rozšíření východnímu (pomineme-li ostrovní státy Maltu a Kypr).

Desítky nových členů (Polsko, Česká republika, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Malta a Kypr) způsobila, že se Evropská unie stala ještě nesourodějším společenstvím než doposud. Vysoké meziregionální rozdíly jsou nejlépe patrné z následující tabulky.

¹⁶³ www.czso.cz

¹⁶⁴ Nepočítáme-li integraci východoněmeckých regionů do EU po znovusjednocení Německa v roce 1990.

Tabulka č. 1: HDP na osobu podle zemí a regionální extrémů, 2001, EU 25 = 100¹⁶⁵

Odpůrci rozšíření v souvislosti s nárůstem meziregionálních rozdílů hovořili dokonce o „narušování jednoty Společenství“. Pozitivem rozšíření, kromě samozřejmě dalších efektů, je jistě fakt, že nové členské státy mají vyšší dynamiku růstu HDP než ty staré (poměr 4 % ku 2,5 %).

Nejvýraznější rozdíl v EU 25 je nyní mezi polským regionem Lubelskie a Vnitřním Londýnem. Zatímco londýnský region dosahuje 315 % průměrné úrovně HDP v EU, region Lubelskie pouze 32%! Tento rozdíl je ovšem extrémní, druhý a třetí nejbohatší region EU – Brusel a Lucembursko (celé území státu je bráno jako NUTS II) dosahují 213 % průměrné úrovně EU. Celkem v 37 regionech převyšuje HDP 125 % průměru EU. Nejsilnější zastoupení zde mají regiony Velké Británie (7), možná trochu překvapivě Itálie (7), Německa (6), Nizozemska (4), Rakouska (3), Belgie (2), Finska (2) a jeden region z České republiky (Praha dosahuje 152 % průměru EU 25), ze Španělska, Francie, Irska a Švédska.¹⁶⁶

Regionů, které jsou naopak nejchudší a spadají pod 75 % průměru EU je celkem 64. Mezi desítkou nejchudších, jejichž HDP nedosahuje ani 40 % průměru, je 6 regionů z Polska (dohromady jich má tato země 16), dva maďarské, jeden slovenský a Lotyšsko (celé území státu je region NUTS II). Hned za bezkonkurenčně vedoucím Polskem je v počtu regionů spadajících pod „hranici 75“ Česká republika (7 regionů), poté Německo (6), Maďarsko (6), Řecko (5), Itálie (4), Francie (4), Portugalsko (4), Španělsko (3), Slovensko (3), Belgie (1), Velká Británie (1). Litva, Estonsko, Lotyšsko,

¹⁶⁵ Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk 2004, str. 11

¹⁶⁶ Průvodce fondy Evropské unie, Odbor vnějších vztahů, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2006, str. 2

Malta tvoří pouze jeden region NUTS II (a všechny tyto země jsou pod 75 % průměru EU25). Zajímavostí je, že nejméně prosperujícími regiony byly v roce 2001 v EU 15 jihoamerická Francouzská Guayana (48,2 %) a řecká Dytiki Ellada (52,7 %).¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2004, str. 190 a 194

Tabulka č. 2 - Regiony EU 25 s nejnižším/nejvyšším HDP na obyv., 2002¹⁶⁸

Region NUTS 2	Země	v jednotkách parity kupní síly ¹⁾ <i>Purchasing Power Parities ¹⁾</i>	v % z průměru EU-25 ²⁾ <i>in % of the EU-25 average ²⁾</i>
20 nejrozvinutějších regionů EU-25			
Inner London	Spojené Království	66 760,9	315,4
Bruxelles-Capitale	Belgie	49 644,6	234,5
Luxembourg	Lucembursko	45 026,0	212,7
Hamburg	Německo	39 766,3	187,8
Ile de France	Francie	37 267,3	176,0
Wien	Rakousko	36 602,9	172,9
Berkshire, Bucks and Oxfordshire	Spojené Království	34 251,0	161,8
Provincia Autonoma Bolzano-Bozen	Itálie	33 783,4	159,6
Stockholm	Švédsko	33 487,9	158,2
Oberbayern	Německo	33 453,6	158,0
Aland	Finsko	32 794,9	154,9
Utrecht	Nizozemsko	32 710,1	154,5
Darmstadt	Německo	32 473,6	153,4
Praha	Česká republika	32 357,2	152,8
North Eastern Scotland	Spojené Království	31 823,1	150,3
Bremen	Německo	31 672,5	149,6
Southern and Eastern	Irsko	31 232,4	147,5
Noord-Holland	Nizozemsko	30 197,2	142,6
Lombardia	Itálie	30 028,0	141,8
Groningen	Nizozemsko	30 027,8	141,8
20 nejméně rozvinutých regionů EU-25			
Zachodniopomorskie	Polsko	9 552,9	45,1
Dél-Dunántúl	Maďarsko	9 063,2	42,8
Stredné Slovensko	Slovensko	8 993,0	42,5
Litva	Litva	8 977,3	42,4
Kujawsko-Pomorskie	Polsko	8 814,4	41,6
Lódzkie	Polsko	8 746,9	41,3
Dél-Alföld	Maďarsko	8 548,9	40,4
Lubuskie	Polsko	8 443,3	39,9
Malopolskie	Polsko	8 353,0	39,5
Lotyšsko	Lotyšsko	8 248,5	39,0
Východné Slovensko	Slovensko	8 200,4	38,7
Észak-Alföld	Maďarsko	7 990,1	37,7
Opolskie	Polsko	7 917,2	37,4
Észak-Magyarország	Maďarsko	7 901,6	37,3
Swietokrzyskie	Polsko	7 557,3	35,7
Podlaskie	Polsko	7 435,1	35,1
Warminsko-Mazurskie	Polsko	7 217,4	34,1
Wschodni	Polsko	7 073,6	33,4
Podkarpackie	Polsko	6 891,2	32,6
Lubuskie	Polsko	6 764,2	32,0

¹⁾ Parita kupní síly (PKS) je přepočítací kurz měn, který přepočítává ekonomické ukazatele vyjádřené v národních měnách na umělou společnou měnu, která vyrovnává kupní sílu národních měn

¹⁶⁸ http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regiony_eupr

4.2 EFEKT VÝCHODNÍ STĚNY

Z pohledu politické geografie bychom rozšíření o deset nových členských zemí mohli nazvat vysoce kompaktním a rozdělit ho na dva samostatné bloky. Do EU vstoupily dva ostrovní státy z oblasti Středozemního moře na straně jedné, na straně druhé pak souvislý pás zemí v severo-j jižním směru (od Estonska po Slovinsko). Každá z nově přistoupivších neostrovních zemí EU má společnou hranici alespoň s jednou novou členskou zemí. V případě rozšíření EU o Rumunsko a Bulharsko zůstane tato kompaktnost zachována.

Podíváme-li se na rozšíření optikou regionů a vztahu centrum – periferie, lze v této souvislosti hovořit efektu tzv. Východní stěny. Podle některých autorů lze ve všech nově začleněných zemích střední a východní Evropy nalézt základní čtyři typy regionů:¹⁶⁹

- a) vůdčí regiony transformace
- b) regiony posílené otevřením se postkomunistických států zahraničí (západní Evropě)
- c) staré průmyslové regiony
- d) Východní stěnu – regiony, které byly a zřejmě dlouho ještě zůstanou zaostalými oblastmi.

Vůdčí regiony jsou zejména velké aglomerace, které nejsou zatíženy tradicí těžkého těžebního průmyslu a jejich hospodářská struktura je vyhovující. Tyto oblasti (regiony) soustřeďují většinu hospodářských, finančních i vědeckých institucí. Disponují rovněž vzdělaným obyvatelstvem a dostatečnou infrastrukturou. To jim umožňuje rychle se přizpůsobit novým podmínkám. V budoucnu se nejspíš budou rozvíjet rychleji než ostatní regiony.

Za **regiony posílené otevřením se postkomunistických států zahraničí** (západní Evropě) je považován pás regionů, sousedících s Německem a Rakouskem, od Štětína přes západní Čechy, západní Maďarsko do Bratislavy. Tyto regiony těží z blízkosti Německa a Rakouska. Plyne tam z těchto zemí drobný kapitál, dochází tam k vzájemně výhodným transakcím z hlediska komparativních výhod, úspěšně se rozvíjí transhraniční spolupráce, posiluje se konkurenceschopnost těchto regionů. Nepotvrdila

---

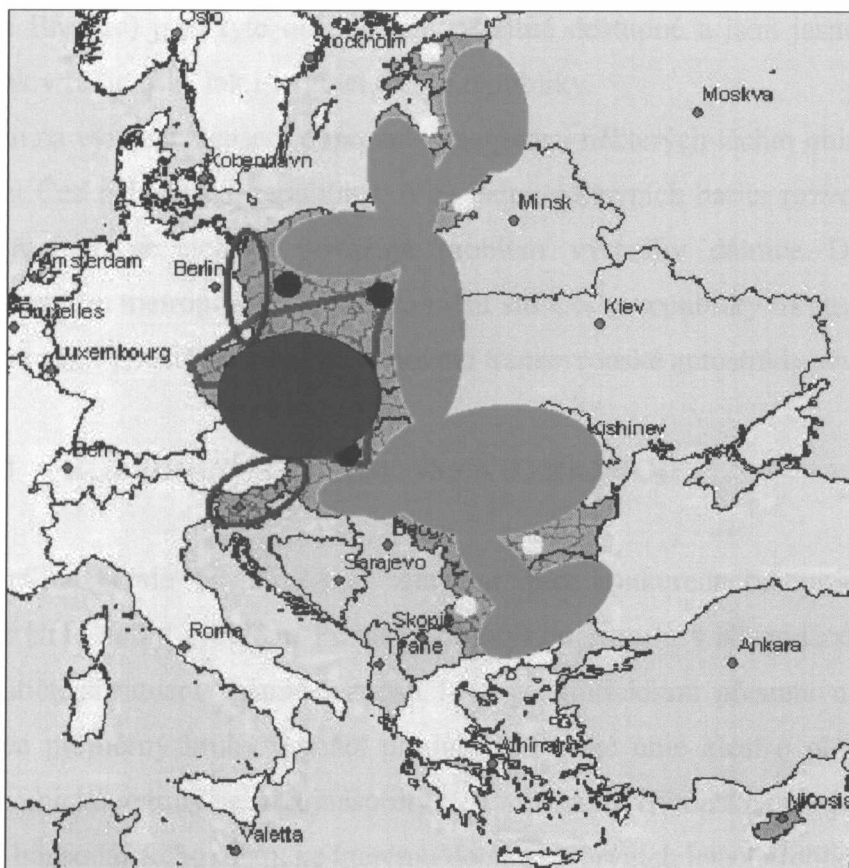
¹⁶⁹ Milerski, O.: cit. dílo, str. 37

se tak prognóza některých (zejména výrazně levicových autorů) o efektu tzv. „mexické hranice“ (tj. že chudší část hranice bude chudnout a bohatší bohatnout).

Staré průmyslové regiony nastoupily cestu restrukturalizace. Potýkají se s recesí, zvyšující se nezaměstnaností a hospodářským a sociálním napětím.

Mapa č. 3: Efekt Východní stěny

Efekt Východní stěny.

Na mapě jsou zeleně vyznačeny nejzaostalejší regiony nově začleněných zemí (+ regiony Bulharska a Rumunska), které vytvářejí souvislý pás od severu k jihu Východní stěny.¹⁷⁰

Východní stěna. Poslední skupinou regionů charakterizuje zaostalost. Tyto regiony najdeme v souvislém pásu od Pobaltí přes Polsko a Slovensko až po Maďarsko. Modernizační procesy se těmito regionům nejspíše budou vyhýbat.

Pokud zúžíme svůj pohled z perspektivy Evropské unie na území České republiky, je jistě zajímavou otázkou, zda se efekt Východní stěny neprojevuje i v tuzemských podmínkách v souvislosti se slabší dynamikou rozvoje některých regionů

¹⁷⁰ Modře vyznačená oblast (prakticky území ČR) je na mapce vyznačena jako centrální oblast rozšíření EU v roce 2004. V červených kroužcích jsou vyznačeny pozemní hranice nových členských zemí (od roku 2004) se starými členskými zeměmi EU.

NUTS IV (okresů) u hranic. Pokud bychom zakreslili pás okresů „České východní stěny“ v severojižním směru: Karviná – Frýdek-Místek – Vsetín – Zlín – Uherské Hradiště – Hodonín – Břeclav, tak zjistíme, že naprostá většina těchto NUTS IV vykazuje zaostávající tendence. Lepší dynamiku vykazují snad jen okresy Zlín a Uherské Hradiště a například okresy Hodonín a Břeclav jsou „nejslabšími“ okresy v rámci Jihomoravského kraje. S výjimkou tří nejnižnějších okresů (Uherské Hradiště, Hodonín a Břeclav) jsou tyto oblasti velice špatně dostupné a jsou jasně periferními oblastmi jak v rámci EU, tak i v rámci České republiky.

Plán na výrazné zlepšení dopravní dostupnosti některých těchto oblastí existoval již za první Československé republiky. A za jednu z hlavních bariér rozvoje Ostravy a okolních regionů se dodnes považuje problém výstavby dálnice D47, jež má moravskoslezskou metropoli propojit s dálniční sítí České republiky na straně jedné, na druhé straně pak výrazně přispět k vybudování transevropské autostrády sever-jih.

4.3 ROZŠÍŘENÍ A LISABONSKÁ STRATEGIE

Rozšíření Unie na 25 členů znamená pro konkurenceschopnost a vnitřní soudržnost Unie velký problém. Přispělo ke zvýšení rozdílů v hospodářském rozvoji, k problematičtější situaci v zaměstnanosti i ke geografickému přesunu nerovností na východ. Jen průměrný hrubý domácí produkt Evropské unie klesl o plných 12,5 %, socio-ekonomické rozdíly se zdvojnásobily.¹⁷¹ Problémem Evropské unie jako celku je i zpomalení hospodářského růstu, ke kterému dochází v prvních letech třetího tisíciletí.

Už v březnu roku 2000 hlavy států a předsedové vlád jednotlivých členských zemí EU 15 dali na setkání v Lisabonu podnět k vytvoření nové strategie. Tzv. **Lisabonská strategie** byla velice ambiciózní¹⁷² a měla z Evropy do roku 2010 učinit „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku na světě, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více pracovními místy a s větší sociální soudržností“.¹⁷³ Lisabonská strategie byla hned v následujícím roce v Göteborgu rozšířena, když byla v jejím rámci zdůrazněna udržitelnější struktura rozvoje a ochrana životního prostředí.

---

¹⁷¹ Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk 2004, str. 25

¹⁷² Kučerová, I.: Česká republika a realizace Lisabonské strategie, in: Mezinárodní politika 3/2005, str. 16

¹⁷³ Zasedání ER v Lisabonu, Ústav mezinárodních vztahů, Praha 2004, str. 2

Ambiciózní cíl strategie vybudovat do roku 2010 konkurenceschopnou ekonomiku, která by se v tomto ohledu vyrovnala Spojeným státům, byl jistě velkou výzvou pro staré členy Unie (EU 15), natož pak pro nově přistoupivší země (N 10), respektive nově přistoupivší země a Rumunsko s Bulharskem (N 12). Státy N 10 se ocitly v situaci, kdy v dosahování jednotlivých lisabonských cílů výrazně zaostávaly. Na druhou stranu proti EU 15 měly i několik podstatných výhod: a) zkušenosti z ekonomických reforem, b) vyšší růstovou dynamiku (obecně), c) dobrou vzdělanostní úroveň obyvatel.

Ministři zahraničních věcí Evropské unie proto na jaře 2004 prohlásili, že Lisabonská strategie bude z přístupu nových členských zemí profitovat.¹⁷⁴ Přesto obecně rozšířenou představu, že EU 25 je na tom obecně z hlediska konkurenční pozice v celosvětovém měřítku hůře než EU 15 (jako důvody se uvádějí zejména nedobré podnikatelské prostředí a vysoká nezaměstnanost v zemích N 10) nevyvrátili. Odborníci se shodli: nelze jednoznačně říci, zdali rozšíření přispěje v delším časovém horizontu k vyšší konkurenceschopnosti a k větší dynamice celé EU 25.¹⁷⁵

Regionální politika byla ve všech svých rozměrech chápána jako nedílná součást Lisabonské strategie. Tuto politiku bylo ovšem třeba aktualizovat, upravit a doplnit, což komise zdůraznila již ve finanční perspektivě.¹⁷⁶ „*Politika soudržnosti musí začleňovat lisabonské a göteborgské cíle a stát se hlavním prostředkem k jejich realizaci pomocí národních a regionálních rozvojových programů.*“¹⁷⁷

Lisabonská strategie, respektive to, jak se daří naplňovat její cíle, byla v roce 2004 podrobena zevrubné analýze. Vedením expertní skupiny byl pověřen bývalý nizozemský premiér Wim Kok. Ten celé obsáhlé hodnocení stručně shrnul: „*Lisabon je o všem, a proto o ničem.*“¹⁷⁸

Unie tak kromě toho, že přiznala nedobré ekonomické výsledky z let 2000 – 2004, vzdala závody s USA a odsunula i další dva původní pilíře Lisabonu - sociální vymoženosti a ochranu životního prostředí.¹⁷⁹ „*Některé plány neodpovídají současným*

---

¹⁷⁴ Urban, L.: Lisabonská strategie a Česká republika, http://www.europeum.org/doc/arch_eur/Lisabonsky_proces_panelova_diskuse.pdf

¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ Finanční perspektiva EU pro období 2007 – 2013, Ministerstvo pro Místní rozvoj ČR, odbor Rámce podpory Společenství, Praha 2006, www.mmr.cz

¹⁷⁷ Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2004, str. 26

¹⁷⁸ http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.asp?r=ekonomika&c=A050202_155427_ekonomika_maf

¹⁷⁹ http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.asp?r=ekonomika&c=A050202_155427_ekonomika_maf

možnostem Evropské unie. Je nutné jít za tím, co přinese prosperitu,“ uvedl k cílům Lisabonské strategie předseda Evropské komise José Manuel Barroso.¹⁸⁰

Podle názorů některých komentátorů na tento krok si země Evropské unie musely přiznat, že: „...*zvýšovat konkurenceschopnost, chránit životní prostředí a ještě zachovat pohodlný sociální stát, nejde dohromady. Evropa si musí vybrat: buď solidní bohatství, sladký život a pozvolné zaostávání, nebo prudký růst, světový úspěch, ale za cenu toho, že lidé přijdou o část svých jistot a budou muset tvrději pracovat.*“¹⁸¹

4.4 DŮSLEDKY ROZŠÍŘENÍ PRO REGIONÁLNÍ POLITIKU

V souvislosti s rozšířením v roce 2004 Evropská unie čelila a stále ještě čelí velké nejistotě ohledně budoucího ekonomického i integračního vývoje. Tuto nejistotu určitě posiluje plánované rozšíření Unie o Rumunsko a Bulharsko (otázkou je zda již v roce 2007), případně o Turecko (v živé paměti jsou dosud neznáze pramenící z prvního východního rozšíření Společenství o bývalou NDR). Zejména vstup Turecka, vzhledem k nízké úrovni rozvoje jeho regionů by si vyžádal razantní navýšení prostředků regionální politiky EU, respektive výrazné upravení (zprísňení) kvalifikačních kritérií pro pomoc. Jedná se samozřejmě o velice diskutovanou problematiku, neboť již dnes odčerpává regionální politika plnou třetinu rozpočtu EU.¹⁸²

Jak se bude regionální politika vyvíjet v dalším plánovacím období, tj. v letech 2007 až 2013, to nelze s určitostí říci.

Regionální politika do jisté míry ztroskotává na složitosti svého systému, mělo jít pouze o dočasný nástroj, který měl pomoci státu respektive několika určitým regionům dosáhnout vyšší ekonomické úrovně. Přesto dnes z jejích prostředků čerpají v EU15 všechny země kromě Lucemburska a Dánska, třináct zemí má region, který spadá pod Cíl 1. Regionální politiku tak využívají i poměrně bohaté země, prostředky čerpá například Francie (pro své zámořské departmenty) nebo Belgie (pro region Hainaut).¹⁸³

¹⁸⁰ Fridrich, M.: Barroso: Lisabon je pryč, in: Hospodářské noviny 26.1.2005, str. 6

¹⁸¹ Komárek, M.: Proč Gates Evropě nepomůže, in: MF DNES, 2. února 2005, str. 8

¹⁸² Pro zajímavost: největším přispěvatelem na politiku soudržnosti je Německo, největším příjemcem Španělsko (v období 2000 – 2006).

¹⁸³ Evropská unie regionům, Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2004

Odborníci (SAPIR REPORT, Zpráva Světové banky) navrhuji renacionalizaci regionální politiky (posílení vlivu státu), Komise to odmítá. Snížil by se tak její vliv jako centra (převezeno do geografického jazyka „centrální oblasti“) EU.

Sama Evropská komise zveřejnila v roce 2004 zmiňovanou Třetí zprávu o hospodářské a sociální soudržnosti, ve které je popsána vize regionální politiky pro další programovací období, tj. roky 2007 – 2013.

Obecně se dá říci, že dojde ke zjednodušení mechanismů fungování této politiky. Komise souhlasí s tvrzeními, že rozšíření v roce 2004 (respektive plánované přistoupení Rumunska a Bulharska) je problémem zejména kvůli nízké ekonomické úrovni většiny přístupujících zemí a jejich regionů.

Komise vychází ze základního předpokladu, že regionální politika významně přispívá k ekonomickému růstu EU. Podle Třetí zprávy od poloviny devadesátých let růst HDP, produktivity a zaměstnanosti v regionech spadajících pod Cíl 1 převyšuje ekonomický růst EU jako celku.¹⁸⁴ Komise proto navrhuje zachovat principy, které fungují již od radikální reformy v roce 1988, tj. programování, partnerství, koncentrace a doplňkovost. Nicméně výrazně doporučuje zproduktivnit opatření politiky soudržnosti, a to zejména soustředěním se na omezený počet priorit, u kterých lze ovšem očekávat pákový efekt a povedou k významné přidané hodnotě.¹⁸⁵ Proto byly pro regionální programy vybrány tyto klíčové prvky: a) inovace a ekonomika založená na znalostech, b) životní prostředí a prevence rizik, c) dostupnost a služby v obecném hospodářském zájmu.

Třetí zpráva nastavuje tři prioritní témata politiky soudržnosti po roce 2006: konvergenci, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a evropskou územní spolupráci. Prostředky na financování těchto politik půjdou pouze ze strukturálních fondů ERDF a ESF a z Kohezního fondu, Iniciativy budou zrušeny. Z devíti cílů a šesti nástrojů regionální politiky tak zůstanou pouze tři cíle a tři fondy. Komise si je vědoma, že v souvislosti s rozšířením bude třeba pomoc mnohem více koncentrovat na nejméně rozvinuté regiony. Z tohoto důvodu klade důraz na přeshraniční a meziregionální spolupráci.

---

¹⁸⁴ Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2004, str. VIII

¹⁸⁵ Tamtéž

Opatrný postoj Komise k větší reformě regionální politiky je částečně pochopitelný, čelí také silnému tlaku ze strany příjemců finančních prostředků. Žádný region nechce o „své“ peníze přijít.

Za příklad dobré implementace a vcelku správně nastaveného fungování regionální politiky je ve Třetí zprávě považováno Irsko. S tímto názorem se dá jistě polemizovat. Nakolik je ekonomický úspěch Irska respektive irských regionů způsoben regionální politikou EU? A nakolik národní hospodářskou politikou?

Většina autorů se shodne, že Irsko mělo a má dobré výchozí komparativní podmínky (angličtina jako oficiální jazyk, silná „vlastenecká“ vazba na investory ze Spojených států atd.). Prostředky z regionální politiky EU (a nejen z ní) byly už na počátku ekonomické transformace investovány do infrastruktury, vědy a výzkumu, to znamená do oblastí, které přinesly dlouhodobý efekt. Stát pak při celkové stabilizaci hospodářství vytvořil dobré podmínky pro příchod zahraničních investorů.

Dopad regionální politiky na rozvoj Irska i jiných regionů EU je jen velice těžko měřitelný, roli zde hraje spousta faktorů. Obecně platí, že neúspěšněji se rozvíjející regiony jsou ty, které dokáží při implementaci regionální politiky angažovat soukromý kapitál (lépe si pohlídá efektivitu vynakládaných finančních prostředků) a připravit podnikatelsky příznivé prostředí - daňovým systémem, podporou šíření znalostí, výstavbou infrastruktury atd.

Pro úspěšný regionální rozvoj neexistuje univerzální návod. Každý region musí rozvíjet svůj ekonomický a zaměstnanecký potenciál se svými komparativními výhodami.

4.5 ROZŠÍŘENÍ A DECENTRALIZACE

Rozšíření Evropské unie v roce 2004 vyvolalo lavinu ohlasů, podobnou jakou vzedmula zásadní reforma regionální politiky Společenství v roce 1988. O co jde? Tehdy i tentokrát logicky došlo ke zvýšení zájmu o politické dopady tohoto kroku, zejména o možné zvýšení dynamiky procesu decentralizace (posílení pozic regionů vůči státu).

První vlna ohlasů na reformu regionální politiky, tzv. optimističtější vlna, se vzedmula v první polovině 90. let. Její autoři předvíдали, že dojde ke zvýšení významu regionů a k prohloubení regionalizace členských zemí. Třemi hlavními faktory, které tak měly učinit, byly: a) požadavek Společenství na ustavení efektivních správních

úřadů na regionální úrovni, které by se staly partnerem Komise i státu při realizaci regionální politiky; b) posílení odpovědnosti regionálních vlád; c) vytvoření přímé vazby mezi regiony a Komisí usnadní vytvoření komunikačních kanálů pro prosazování regionálních zájmů. Tím vším by byly kapacity národní (státní) úrovně přesouvány na regionální úroveň a přispívaly tak k prohlubování regionalizace a k vytváření tzv. „Evropy regionů“.¹⁸⁶

Následující druhá vlna ohlasů, tzv. skeptičtější vlna, tento koncept odmítla, odvolávajíc se na dlouhodobé studie o dopadech regionální politiky na jednotlivé členské země. Argumentace byla založena na tezích, že: a) dopad politiky se liší případ od případu v závislosti na velikosti dané země, jejího ústavního a teritoriálního členění atd. („pravidlem je, že žádné pravidlo není“; obecným trendem jsou spíše odlišnosti); b) národní vlády mohou vůči regionům při uplatňování regionální politiky efektivně zastávat funkci „vrátného“ a výrazně tak omezovat vlivy evropské regionální politiky na domácí úroveň.¹⁸⁷

Razantní rozšíření Evropské unie v roce 2004 vzedmulo již třetí vlnu výzkumů. A jednotlivé studie potvrdily předpoklady vlny druhé: dopad regionální politiky Evropské unie se liší v závislosti na specifických podmínkách národního (teritoriálního) státu a na schopnosti vlád jednotlivých zemí, i když v oslabené pozici vůči Komisi i Unii, regulovat dopad regionálních politik na národní scéně.¹⁸⁸

Třetí vlna zároveň vyzdvihla dva faktory, které mohly mít záporný vliv na dopad unijní regionální politiky v zemích střední a východní Evropy (samozřejmě pomineme-li Maltu a Kypr). První faktor: vlády zemí s většinou krátkou tradicí samostatnosti se obávaly decentralizace (odstředivých sil ohrožujících jednotu země) a věřily, že centralizovaný systém připraví zemi na vstup do EU lépe. Druhý faktor: i samotná Komise popírala své teze o decentralizaci, neboť dávala přednost centralizovanějšímu přístupu (z důvodů dodržení časového harmonogramu a efektivnějšího využívání prostředků).

Toto „shora-dolů“ vedené pojetí vstupních příprav tak prakticky postupovalo proti decentralizaci a (upevnilo pozice národních vlád na úkor nedostatečně rozvinutých regionálních samospráv).¹⁸⁹

---

¹⁸⁶ Baun, M. J., Marek, D.: Směrem ke snižování regionálního deficitu? Regionalizace v České republice v souvislosti se vstupem do Evropské unie, In: Mezinárodní vztahy, 1/2006, Praha, str. 45

¹⁸⁷ Tamtéž

¹⁸⁸ Tamtéž

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 46

Od rozšíření a vstupu nových členských zemí ovšem uplynuly již dva roky a na příkladu České republiky si tak můžeme názorně ukázat, jakou cestu proces decentralizace za pouhé dva roky urazil (viz kapitola Vstup České republiky do EU a růst decentralizace na str. 94).

4.6 VZTAH JÁDRO – PERIFERIE V RÁMCI EU

Promítneme-li optiku teorie centrum – periferie na území Evropské unie, je nejvyšší koncentrace ekonomické činnosti a obyvatelstva soustředěna do tzv. Pětiúhelníku. A největší rozšíření v dějinách na tom nezměnilo nic. Tento Pětiúhelník (někteří autoři používají označení „Velký banán“) je velice zhruba vymezen prostorem mezi severním Yorkshirem v Anglii, Franche-Comté ve Francii, Hamburkem a Milánem. Tento prostor pokrýval v roce 2003 sice jen 18 % rozlohy EU, ale čítal 41 % obyvatel, 48 % celkového HDP Unie a 75 % výdajů na výzkum a rozvoj.¹⁹⁰ Z celounijního pohledu se tak jedná o vysoký nepoměr.

Mapa č. 4: Klíčové oblasti evropské ekonomiky

Dva „evropské banány“: Klíčové oblasti evropského hospodářství. Důležitější (a tradičnější je tzv. Velký banán (neboli Pětiúhelník, jádro EU) táhnoucí se od Londýna po severní Itálii. V poslední době ovšem výrazně roste ekonomika v tzv. Druhém banánu, který se rozkládá od španělské části Katalánska po severní Itálii.

¹⁹⁰ Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společností, Lucemburk 2004, str. 27

Ovšem i na úrovni jednotlivých států přetrvává velká nevyváženost mezi hlavními metropolitními oblastmi a zbytkem státu. Mnohem více je to patrné u nově začleněných států (velké regionální disparity lze nalézt například v Polsku nebo na Slovensku).

Na úrovni regionální se jedná o zvětšování či přetrvávání značného počtu územních rozdílů. Velké městské aglomerace rostou a zabírají okolní krajinu a vytvářejí tzv. obytné hospodářské oblasti. Proti tomu venkovské oblasti bez měst trápí snižování počtu obyvatel i dostupnosti základních služeb.¹⁹¹

Podle závěru Třetí zprávy je velmi ohrožený je rozvoj v těch unijních oblastech, které jsou značně omezeny zeměpisnými podmínkami: některé ostrovy, severní oblasti a oblasti za severním polárním kruhem, některé horské oblasti. Stejně tak to platí pro ty nejbzdálenější a nejodlehlejší oblasti. Jsou zranitelné vzhledem k své izolovanosti, nepříznivému klimatu, malému trhu či přílišné závislosti místní ekonomiky na jediné komoditě. Záporný vliv na konkurenceschopnost EU mají ale nejen tyto problematické oblasti, ale i atraktivní oblasti v centru, jež trápí dopravní zahlcení. *„Boj s územními rozdíly a dosažení prostorově vyváženějšího vzorce hospodářského rozvoje vyžaduje určitou koordinaci rozvojových politik, mají-li být koherentní a navzájem konzistentní.“*¹⁹²

4. 6. 1 Růst evropských metropolí

Metropole jsou v Evropské unii hnacími ústrojími regionálního rozvoje. Právě díky nim je dobře vidět nevyváženost mezi centrem a periferií. Tato centrální místa a hlavní města jsou centrálou pro nadnárodní korporace, vzdělávací a kulturní instituce, ústřední státní orgány apod. *„Všechny tyto hlavní strategické funkce zajišťuje více než 70 velkoměst nebo městských aglomerací, z nichž 44 má více než 1 milión obyvatel a které lze považovat za „metropole“ růstu evropského významu.“*¹⁹³

Nejvýznamnějším mezi těmito městy a jakýmsi „jádem jádra“ je již zmíněný oblouk, jenž se rozprostírá od severní Itálie po Londýn a zahrnuje například velká severozápadní německá města, Brusel či velké nizozemské městské oblasti. Význam

---

¹⁹¹ Tamtéž

¹⁹² Tamtéž, str. 28

¹⁹³ Tamtéž

celé této oblasti neustále vzrůstá, neboť prakticky všechna města v ní zahrnutá zaznamenávají významné zvyšování počtu obyvatel.

V nově začleněných zemích (N 10) rovněž výrazně roste počet obyvatel hlavních měst (nejvíce je to znát na Lublani, Praze, Budapešti, Vilnius, Tallinu a Rize; naopak výjimkou je Polsko, kde má Varšava silnou konkurenci v pěti velkých metropolitních oblastech: Gdaňsk, Krakov, Katowice a okolí (tedy Horní Slezska), Wroclaw, Lodž.

Vzestup a posilování pozic je rovněž patrný ve městech na východ od jádra (Berlín, Vídeň) a v Mnichově i ve městech na sever od jádra (Stockholm a Helsinky; obě severská města silně rostou v oblastech moderních technologií). Růst produktivity a HDP rovněž zaznamenávají města na periferii (z pohledu EU) jakými jsou Dublin, Atény či Lisabon.

4. 6. 2 *Centra mimo hlavní centra*

Mimo hlavní města získává na síle mnoho městských regionů s dostatečným počtem obyvatel a silným ekonomickým potenciálem, které jsou schopny přilákat výzkum a vývoj a případně se časem spojit s hlavními centry rozhodování Starého kontinentu.

Tyto oblasti budou v budoucnu jistě velmi důležité již jen z pohledu regionální politiky: zajistí lepší rovnováhu hospodářského rozvoje v EU a budou podněcovat růst periferních oblastí.¹⁹⁴ Zhruba čtyřicet těchto mimocentrických měst lze charakterizovat podle čtyř kritérií, která ukazují jak na tom tato města jsou.

Kritéria jsou: a) počet obyvatel a jeho růst, b) komunikační spojení, c) konkurenceschopnost, d) míra zapojení se do ekonomiky založené na znalostech. Velice dobrým příkladem silného města ležícího mimo „Pětiúhelník“ (respektive „Velký banán“) je Lyon. Jihofrancouzské město je silné ve všech čtyřech parametrech, zatímco například polský Krakov nebo španělské Bilbao v některých kritériích značně pokulhávají. Těchto čtyřicet městských regionů vykazovalo v letech 1995 až 2000 roční růst HDP 3,3 % až 4,1 %.¹⁹⁵

Mezi velkými městy ve středu Evropy, včetně Londýna, Paříže, Frankfurtu, Amsterdamu, Milána a částečně už i Berlína, existují velice silné sítě (pokud se jedná

---

¹⁹⁴ Tamtéž

¹⁹⁵ Tamtéž, str. 29

o obchod, vysoké školy, komunikační spojení atd.). Naopak nedostatečné je „prosítování“ mezi městy v přistupujících zemích, případně chybějící síť malých a středních měst v N 10 (to se netýká Slovinska a České republiky).

4. 6. 3 Intraregionální nevyváženosti

Budoucnost oblastí, které nejsou aglomeracemi velkých měst (nazvěme je „venkovské oblasti“), je pochopitelně svázána s růstem ekonomiky. Některé tyto oblasti vyžadují razantní změnu hospodářské základny, infrastruktury, jiné jen prohloubení a zefektivnění dosavadních zdrojů růstu a zaměstnání (např. malých a středních podniků, turistiky). „*Tuto politiku je nutné integrovat do regionální strategie pro rozvoj hospodářských vztahů a spolupráce s městskými oblastmi.*“¹⁹⁶

Venkovské oblasti se ve vztahu k městům značně liší. Podle míry integrace do ekonomiky a spojení s velkými hospodářskými centry se tyto oblasti rozdělují na tři základní skupiny:

- a) Oblasti integrované do globální ekonomiky
- b) Středně vyspělé venkovské oblasti
- c) Izolované venkovské oblasti (včetně oblastí tzv. geograficky velmi znevýhodněných regionů)

a) Oblasti integrované do globální ekonomiky

Tyto oblasti se většinou nacházejí nedaleko metropolí. Charakterizuje je hospodářský růst, počet jejích obyvatel se zvyšuje. Obyvatelé pracují zejména ve výrobě a ve službách, přesto je většina půdy zemědělská (ve Francii se v těchto oblastech integrovaných do globální ekonomiky nachází celá třetina hospodářství¹⁹⁷).

Do skupiny těchto regionů se řadí i tzv. „superinovační high-tech regiony“, které vznikají v souvislosti s rozvojem a rozšiřováním informačních technologií a klíčových technologií nejmladší technologické revoluce.¹⁹⁸

Mezi jednotlivými inovačními regiony existují z hlediska jejich původu i hlavních aktérů v nich působících velké rozdíly. Tyto regiony se dají rozdělit do tří

---

¹⁹⁶ Tamtéž

¹⁹⁷ Tamtéž, str. 30

¹⁹⁸ Starzycná, H. a kol.: Exogenní a endogenní faktory regionálního rozvoje – zhodnocení empirických zkušeností a teoretických přístupů k pólům rozvoje, Sudia Oeconomica, Vědecké monografie Slezské univerzity v Opavě Obchodně podnikatelské fakulty v Karviné, Opava, 2005, str. 64

skupin: 1. regiony, které vznikly zcela samostatně v blízkosti nějaké univerzity (např. „M4 Corridor“ západně od Londýna), 2. technologické parky, které vznikly s podporou regionální politiky (např. „Sophia Antipolis“ v blízkosti Nice) a 3. periferní oblasti, kde se za silné podpory regionální politiky usídlily dceřiné podniky velkých firem ve snaze o zintenzívnění výzkumných a vývojových aktivit (např. „Silicon Glen“ ve Skotsku).¹⁹⁹

Problematickými aspekty některých těchto oblastí obecně jsou růst počtu obyvatel i postupující urbanizace. Oba tyto efekty je třeba brát v potaz jako možné příčiny zhoršování životního prostředí v oblasti. Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti uvádí, že *„navzdory rostoucímu významu neberou městské politiky v členských státech, s výjimkou Velké Británie a Švédska, dostatečný ohled na vztahy mezi městskými a venkovskými oblastmi.“*²⁰⁰

b) Středně vyspělé venkovské oblasti

Tyto oblasti jsou lokalizovány poměrně daleko od metropolí, nicméně mají s ní dobré dopravní spojení i vyvinutou infrastrukturu. Počet obyvatel je relativně stabilní, mnoho těchto regionů prodělává proces hospodářské diverzifikace.

c) Izolované venkovské oblasti

Jsou nejčastěji situované na perifériích, daleko od metropolí a nejdůležitějších dopravních sítí. Charakterizuje je řídká osídlenost, stárnoucí obyvatelstvo, navíc jsou tyto oblasti zasaženy emigrací. Izolaci způsobují i přírodní podmínky (často se jedná o horské oblasti). Vysoké procento obyvatel pracuje v zemědělství, na kterém jsou existenčně závislí. Příjem na hlavu je mnohem nižší než v ostatních regionech.

Takové oblasti se nejvíce vyskytují v Řecku, ve Španělsku, v Portugalsku, ale i ve střední Francii, Skotsku či Švédsku a Finsku.

Cílem politiky soudržnosti je zde provést revitalizaci, zachovat nebo oživit hospodářskou činnost a zajistit co nejlepší dostupnost veřejných služeb. Úkolem je rovněž zlepšit komunikaci s městy, která jsou ovšem často dosti vzdálená.

Zvláštní skupinu tzv. **geograficky velmi znevýhodněných regionů** pak tvoří regiony s velice specifickými zeměpisnými podmínkami, jež neumožňují jejich dynamičtější rozvoj. Jedná se vesměs o regiony připojené k původní jádrové oblasti

---

¹⁹⁹ Tamtéž

²⁰⁰ Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2004, str. 30

v období kolonizace či **ostrovů, horské regiony a oblastí za severním polárním kruhem**. Všechny mají velké problémy s dostupností a s užší integrací do EU.

Sedmero nejodlehlejších regionů Evropské unie zahrnuje 25 ostrovů a pevninskou Guayanu, počet obyvatel čítá 4 miliony. Nejvzdálenější je Réunion v Indickém oceánu, z něhož je to do hlavní města Paříže více než 9000 km (k nejbližšímu kontinentu - k Africe - pak 1700 km).

Naopak Kanárské ostrovy jsou k pevnině nejbližší, 250 km. Ze sedmi nejvzdálenějších regionů tvoří Kanárské ostrovy plných 45 % obyvatelstva a mají také nejvyšší životní úroveň (pouze 6 % pod španělským průměrem). Ostatních šest regionů mělo v roce 2004 pouze 57 % HDP průměru EU 15 a Réunion, Guayana a Azory figurovaly mezi desítkou nejméně prosperujících regionů EU 15. Všechny tyto geograficky znevýhodněné regiony trpí nejen vzdáleností od hospodářských a administrativních center, ale i velkou vzdáleností od pevniny.²⁰¹

Komparativní nevýhody znásobují i přírodní podmínky (často se jedná o souostroví s nízkou rozlohou a nízkým počtem obyvatel, hornatým terén a nepříznivým podnebím. Negativem je i jednostranná a vysoká závislost na zemědělství a turistice. V některých regionech klesá počet obyvatel (například Madeira a Azory jsou zasaženy vysokou mírou odchozí migrace). Naopak růst počtu obyvatel zaznamenávají Kanárské ostrovy a francouzská území.

Kromě těchto exotičtějších a vzdálených oblastí tvoří další část tzv. geograficky velmi znevýhodněných regionů (v rámci EU 15) 284 ostrovů s 9,4 miliony obyvatel (3 % z celkové počtu) a s rozlohou 95 000 km² (rovněž 3 % z celkové rozlohy v EU 15).²⁰²

Rozvoji těchto regionů opět brání částečná izolace, hornatý terén či příslušnost k periferním oblastem. Dobře je to například vidět v Řecku, Skotsku nebo v italském Mezzogiornu. Ostrovy jsou poměrně rovnoměrně rozmístěny mezi Atlantikem, Baltským a Středozemním mořem. Obyvatelé ostrovů ve Středozemním moři ovšem tvoří 95 % celkového počtu obyvatel těchto ostrovů (85 % obyvatel těchto 284 ostrovů žije buď na Baleárách nebo na Sardinii, Sicílii, Korsice či Krétě). V roce 2001 činil průměr HDP těchto ostrovů 72 % průměrné úrovně HDP v EU 15.²⁰³

---

²⁰¹ Z hlediska dlouhodobého sledování vyplynulo, že pro ostrovní oblasti je kritická velikost populace 4000 – 5000. Nad touto hranicí se počet obyvatel zvyšuje a oblast se rozvíjí, pod touto hranicí dochází k emigraci a stárnutí obyvatel, existuje nedostatečná vybavenost službami etc.

²⁰² Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2004, str.

30

²⁰³ Tamtéž, str. 31

Horské oblasti v EU 15 pokrývají 40 % rozlohy a čítají okolo 67 miliónů obyvatel (zhruba 18 % z celkového počtu v EU). V EU 25 je podíl obyvatel v horských oblastech stejný jako v EU 15. Nejsložitější je situace v horských oblastech v nejvzdálenějších perifériích např. v severních částech zemích na severu (Skotsko, Severní Irsko) nebo daleko na jihu (Sicílie, jižní pohoří ve Španělsku; tam panuje nejvyšší nezaměstnanost).

Proti tomu v horských oblastech poblíž velkých průmyslových metropolí je situace jak v prosperitě tak v zaměstnanosti mnohem lepší (dobře je to vidět například v severních Apeninách v Itálii, ve Walesu a podél severních a jižních okrajů Alp ve Francii, Německu i Itálii; výjimkami jsou belgické Ardeny a česko-německé Krušnohoří).

K hospodářské diverzifikaci dochází rychlejším tempem v nížinách než v horských regionech a existence velkých měst v horských oblastech stimuluje průmyslovou činnost. Zároveň ale bohatství přírodních zdrojů v horských regionech často logicky vede k rozvoji velkých měst v jejich blízkosti.

Horské oblasti EU 15 mají hustotu zalidnění 51 obyvatel na km² (méně než polovinu EU 15) – v bezprostředním okolí těchto oblastí je ale hustota mnohem vyšší – jsou totiž velice atraktivní pro život i práci. V N 10 je hustota obyvatel v těchto oblastech téměř dvakrát vyšší než v EU 15.²⁰⁴

Horské oblasti EU 25 lze rozlišit rovněž podle kritéria tzv. indexu horské dostupnosti. V potaz se bere vzdálenost od hlavního města a ostatních velkých měst vzdušnou čarou, od vysokých škol, nemocnic, významných komunikací i hustoty dopravních sítí. Tyto regiony poté můžeme rozčlenit na: a) horské oblasti s velmi dobrou či dobrou dostupností – například Sicílie, Slovensko, severní Anglie či Alpy, Sudety, Ardeny; b) Horské oblasti s uspokojivou dostupností – například Centrální masív ve Francii, oblasti v Řecku či ve Španělsku; c) horské oblasti se špatnou dostupností – Highlands a Islands ve Skotsku, většina švédských a finských severských horských oblastí.

Oblasti za severním polárním kruhem. Vstupem Finska a Švédska do EU v roce 1995 začaly být tématem regionální politiky i velice řídké osídlené rozsáhlé subarktické a arktické oblasti těchto severských zemí. Průměrná hustota zalidnění odlehlých oblastí je méně než 5 obyvatel na km² (podobnou hustotu osídlení v Unii mají

---

²⁰⁴ Tamtéž, str. 35

snad jen Highlands a Islands ve Skotsku. HDP na osobu zde čítá 87 % průměru EU 15, vzhledem k hospodářské vyspělosti Finska a Švédska je to mnohem méně než v ostatních částech země. Během 90. let ztrácely oblasti (regiony) Kainnu a Laponsko ve Finsku v průměru procento obyvatel za rok, zatímco švédský region Norrbotten přicházel o 0,6 % ročně.

4. 6. 4 Dopravní síť a dostupnost

Špatná dostupnost a velká vzdálenost některých regionů EU způsobuje jejich periferizaci. Prvním faktorem rozhodujícím o perifernosti regionu je přístup k efektivnímu dopravnímu systému s dostatečným spojením s centrální oblastí Evropské unie. Nedobrá dostupnost po silnici je ve většině oblastí spadajících pod Cíl 1 – a to v Řecku, v Portugalsku, na západě Irska a v pobaltských zemích.

Jasně převládajícím prostředkem osobní dopravy v EU je automobil, v roce 2000 bylo celých 78 % cest (podle počtu najetých km) uskutečněno autem (platí pro EU 15), v roce 1970 toto číslo činilo 74 %.²⁰⁵ Podíl letecké dopravy stále stoupá, ale pořád tvoří jen 6 % osobní dopravy, a stejně tak tvoří 6 % podíl železniční dopravy (ta v roce 1970 činila 10 % a v roce 1990 rovněž 6 %).

U nákladní dopravy došlo v devadesátých letech k výraznému nárůstu o plných 32 %. To bylo důsledkem převážně dopravy silniční, která stoupla o 38 %, proti tomu námořní doprava se zvýšila jen málo. Dohromady 75 % nákladní dopravy probíhá po silnici, 14 % po železnici (podíl železnice, přes modernizaci mnoha koridorů, neustále klesá, ještě v roce 1970 činil 30 %, v roce 1990 pak 18 %).²⁰⁶ V méně rozvinutých zemích (dříve tzv. kohezních – Irsko, Španělsko, Řecko, Portugalsko) se po silnici přepravuje větší podíl než ve zbytku EU.

V některých zemích N 12 v období transformace nákladní doprava poklesla (Rumunsko, Bulharsko), jinde se zvýšila (Lotyšsko, Estonsko). V roce 2000 byla téměř polovina nákladu v zemích N 12 přepravena po silnicích, 38 % po železnici (to je mnohem více než v zemích EU 15). V České republice a v Bulharsku se podíl přepravovaného zboží blíží průměru EU. Podíly se rychle mění, náklady ze železnice se přesouvají na silnici.

---

²⁰⁵ Tamtéž, str. 38

²⁰⁶ Tamtéž

Vlastnictví automobilu v N 12 v poměru k EU 15 bylo ještě v roce 2000 pouze mírně nad polovinou průměru EU 15. tento fakt signalizuje předpokládané značné zvýšení počtu automobilů v N 2 (Rumunsko a Bulharsko) v budoucích letech.

Silnice

Od roku 1991 zůstala celková délka silnic v EU nezměněna, délka dálnic se zvýšila o 27 %. Mnoho dálnic se vystavělo v kohezních zemích (zejména v Portugalsku a Španělsku). V regionech EU 15 zahrnutých pod Cíl 1 je stále hustota silnic na dvou třetinách průměru EU 15. Vysoký nárůst dálnic zaznamenalo Španělsko a Portugalsko, hluboce podprůměrná zůstává hustota v Řecku a Irsku.

V zemích N12 obecně platí, že hustota silnic je menší než v EU 15 a hustota dálnic je mnohem menší (šestkrát). Tento fakt jde z velké části na vrub Polska, neboť v této rozlohou největší zemi z N 12 bylo ještě v roce 2001 pouze neuvěřitelných 400 km dálnic! Mnohem méně než v nesrovnatelně menších státech jakými jsou Slovinsko nebo Litva. Podobně nízká celková délka dálnic byla v Rumunsku – 113 km!

I když v Polsku nyní dochází k poměrně rychlému rozvoji silnic, soustřeďuje se tato síť v poměrně malém počtu oblastí – kolem největších měst nebo na tranzitních trasách na západ. 75 % dálnic v Polsku se nachází ve třech regionech: dolnoslezském, opolském (hraničí s dolnoslezským a s ČR) a mazovským (jeho součástí je Varšava). V tuzemsku dochází k podobné koncentraci ve středních Čechách v okolí Prahy a na jihovýchodě (u hranic se SR a Rakouskem). V Rumunsku leží prakticky všechny dálnice v okolí Bukurešti.

Nákladní silniční doprava bude v EU 15 v roce 2020 o 67 % vyšší než v roce 2000. U zemí N 12 má dokonce dojít ke zdvojnásobení!²⁰⁷ Pokud ovšem hospodářství v N 12 poroste rychleji než v EU 15 (což je předpoklad konvergence), může se silniční nákladní doprava ještě zvýšit.²⁰⁸

Železnice

Celková délka železničních tratí v EU 15 v posledních desetiletích klesala. V roce 2004 byla proti roku 1991 nižší o 3 %, proti roku 1970 dokonce o 10 %. Důvodem je rušení ztrátových tratí. V kohezních zemích E 4 (Španělsko, Portugalsko,

²⁰⁷ www.cdv.cz

²⁰⁸ Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2004, str. 41

Řecko, Irsko) tvoří železniční síť pouze 55 % průměru EU 15 (vyšší je jen v Irsku – 80 % průměru). V regionech EU 15 spadajících pod Cíl 1 tvoří hustota železniční sítě 75 % průměru EU 15, od roku 1991 se nezměnilo prakticky nic.

Například v Řecku není dodnes elektrifikován jediný kilometr železnice (!), v Irsku pouze 2 % železničních tratí. V Portugalsku se podíl elektrifikovaných tratí mezi lety 1991 – 2001 zdvojnásobil na 30 %. Velkým hendikepem železnic v rámci EU 25 je jejich zastaralost, nedostatečná ložná kapacita, různý rozchod kolejí i různý systém zásobování energií.

V důsledku výše uvedených bodů je proto obtížná interoperabilita. Maximální rychlost se pohybuje mezi 90 – 110 km v hodině, často na dlouhých úsecích tratě jen 40 – 60 km. Špatná dostupnost z jádra EU po železnici je do Rumunska a Bulharska, ale i do střední a jižní Itálie a severního Dánska. Totéž platí i pro Řecko a části Španělska, které leží mimo dosah trati TGV Madrid – Sevilla.²⁰⁹

Vnitrozemské vodní cesty a námořní doprava na krátké vzdálenosti

Vnitrozemské vodní cesty a krátká námořní doprava jsou považovány za atraktivní řešení problému dopravy v rámci EU. Výhody jsou zřejmé: bezpečnost, energetická nenáročnost a ekologičnost.

V roce 2000 putovalo po moři zhruba 28 % vnitřního obchodu EU 15. Od roku 1995 celková nákladní doprava v evropských přístavech vzrostla o více než 20 %, kontejnerová doprava se zdvojnásobila. Přitom kontejnerové přístavy ve Středozeří zaznamenaly vyšší nárůst než severní přístavy a v roce 2000 se zde nacházely tři z osmi největších kontejnerových přístavů v EU (Gioia Tauro, Algeciras, Janov).²¹⁰ Rozvoj námořní dopravy na krátké vzdálenosti v zemích N 10, z nichž sedm má pobřeží, by mělo pomoci revitalizovat přístavy v periferních regionech.

Po vnitrozemských vodních cestách se v EU 15 přepraví zhruba 4 % nákladu a podíl na celkovém objemu nákladu za posledních 10 let klesl. Význam tohoto druhu dopravy se v EU značně liší, v Nizozemsku se tímto způsobem přepraví až 43 % celkového objemu, v jiných zemích vůbec nic (Irsko, Portugalsko atd.). V zemích N 10 je pro tento druh dopravy nejlépe uzpůsoben Dunaj (jeho využití nicméně komplikuje mělkost).²¹¹

---

²⁰⁹ Tamtéž, str. 34

²¹⁰ Tamtéž, str. 42

²¹¹ Tamtéž

4. 7 REGIONÁLNÍ POLITIKA V ČESKÉ REPUBLICE

4. 7. 1 Národní rozvojový plán – základní strategický dokument

Česká republika se jako jedna z deseti nových členských zemí EU stále ještě nachází v jakési zapojovací fázi do regionální politiky EU. Vzhledem k tomu, že k rozšíření Unie došlo uprostřed programovacího období 2000 – 2006, jsou všechny nástroje týkající se nových zemí naprogramovány na zvláštní období 2004 – 2006.

Již mnohem dříve, od roku 1990 měly ovšem kandidátské země možnost čerpat prostředky z programu PHARE. Cílem EU bylo připravit kandidátské země na vstup do Společenství a vytvořit nezbytné ekonomické a společenské podmínky. Další dva finanční nástroje – ISPA a SAPARD – jsou o deset let mladší a jsou nastaveny tak, aby fungovaly jako praktická příprava pro čerpání ze strukturálních fondů (SAPARD) a Fondu soudržnosti (ISPA).²¹² V České republice bylo ovšem čerpání z předstupních zdrojů do určité míry devalvováno neschopností centrální vlády i Evropské komise více zahrnout krajské a místní úřady do procesu plánování a implementace těchto programů.²¹³

Základní strategickým dokumentem pro získání podpory ze strukturálních fondů a z Kohezního fondu (Fondu soudržnosti) je tzv. Národní rozvojový plán. Tento plán představuje ucelenou strategii, která zdůvodňuje výběr priorit, o jejichž podporu Česká republika skrze regionální politiku EU usiluje. Podrobné cíle i podmínky čerpání jsou pak obsaženy v jednotlivých operačních programech.

*„Dlouhodobým záměrem České republiky je dosáhnout stabilního růstu, který bude umožňovat postupné vyrovnávání ekonomické úrovně s průměrem zemí EU. Globální cíl Národního rozvojového plánu je možno definovat jako: udržitelný rozvoj založený na konkurenceschopnosti.“*²¹⁴

Národní rozvojový plán se soustředí na dosahování těchto cílů:

- a) vytvoření podmínek pro růst ekonomiky posilováním vnitřních faktorů

²¹² Průvodce fondy Evropské unie, Odbor vnějších vztahů, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2006, str. 18

²¹³ Baun, M. J., Marek, D.: Směrem ke snižování regionálního deficitu? Regionalizace v České republice v souvislosti se vstupem do Evropské unie, In: Mezinárodní vztahy, 1/2006, Praha, str. 48

²¹⁴ Průvodce fondy Evropské unie, Odbor vnějších vztahů, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2006, str. 19

- b) zvýšení kvalifikační úrovně, konkurenceschopnosti a mobility pracovní síly při současném vyrovnávání dopadů růstu ekonomiky na znevýhodněné skupiny obyvatel
- c) přiblížení se standardům EU v oblasti životního prostředí
- d) vyvážený rozvoj regionů

Členské státy EU připravují rozvojový plán pro jeden či více regionů NUTS II, které splňují kritéria pro zařazení do Cíle 1 politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie. V České republice se podle HDP na obyvatele v paritě kupní síly jedná o všechny regiony úrovně NUTS II s výjimkou Prahy (všechny tyto regiony dosahují méně než 75 % průměru úrovně HDP EU). Region Praha splňuje kritéria pro získání prostředků v rámci Cílů 2 a 3. Jak byly vytvořeny regiony NUTS II, respektive NUTS III (VÚSC)²¹⁵ v České republice a co doprovázelo jejich ustavení?

4. 7. 2 Vymezení NUTS v České republice

V problematice vymezení NUTS v České republice (respektive územního členění země podle způsobilosti pro podporu) je třeba vyjít z přirozené regionální struktury ČR. Celková geografická struktura ČR se ztotožňuje s povodími hlavních řek, tj. z geografického hlediska zde lze nalézt spojení dvou velkých a jednoho menšího přirozeného celku, tzv. makroregionů:²¹⁶ **polabského (Čechy), podunajského (Morava) a pooderského (Slezsko, respektive část Slezska, které s nachází na území ČR).**

Tyto přirozené celky jsou základními geografickými prvky tuzemska a tvoří logickou páteř jeho regionální struktury. ČR je řazena mezi makroregion vyššího stupně, který je vnitřně vysoce integrovaný. Jak z hlediska politického a národnostního, tak i ekonomického. Zejména z pohledu historického se pak Česká republika rozpadá do dvou základních makroregionů nižšího stupně: **Čechy a Morava (včetně části Slezska).**

Čechy jsou monodální – výjimečnou pozici zde má Praha. Morava je polynodální – nejvýznamnějšími centry jsou Brno, Ostrava. Zvláštní postavení

²¹⁵ VÚSC neboli vyšší územní samosprávné celky (kraje)

²¹⁶ Zde je chápeme jako tzv. makroregiony vnitřní neboli intrastátní. Nezaměňovat s makroregiony (či panregiony) ve světovém měřítku. Viz Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 74

v regionální struktuře České republiky zaujímají regionální metropole, které jsou po Praze nejdůležitější (Praha je řazena do skupiny metropolí mezinárodního významu nižšího řádu – sem patří například i Varšava, Budapešť, Vídeň, Kodaň či Madrid).

Regionální metropolí I. řádu je Brno, regionální metropolí II. řádu Ostrava. Plzeň je mezoregionální centrum I. řádu a silně aspiruje na regionální metropoli (za mezoregion považujeme v ČR rozsáhlou územní jednotku s významnými koncentračními prostory socioekonomických aktivit).²¹⁷ Kostru regionálních systémů v ČR tvoří regionální centra, jejichž postavení se neustále upevňuje. Tato centra jsou velice výrazně hierarchizována:²¹⁸

- 1) metropole mezinárodního významu: Praha (hlavní a jednoznačně dominantní rozvojové centrum celé ČR)
- 2) regionální metropole I. řádu – Brno (hlaví rozvojové centrum Moravy)
- 3) regionální metropole II. Řádu – Ostrava (rozvojové centrum severní Moravy a části Slezska)
- 4) mezoregionální centrum I. řádu – Plzeň (aspiruje na regionální metroli, centrum jihozápadních Čech)
- 5) mezoregionální centra II. řádu – Olomouc (střední Morava), Liberec (severní Čechy), Hradec Králové a Pardubice (východní Čechy), Ústí nad Labem (severozápadní Čechy), České Budějovice (jižní Čechy), Zlín (východní Morava) o částečně i Karlovy Vary (západní Čechy)
- 6) výrazná rozvojová mikroregionální centra – Mladá Boleslav, Opava, Uherské Hradiště, Jihlava, Cheb, Jablonec nad Nisou, Tábor – Sezimovo Ústí, Kolín atd.

Města uvedená v bodech 1 až 5 patří mezi silná socioekonomická centra s vysokou koncentrací služeb i průmyslu. Při diskusích o vymezení vyšších územních samosprávných celků (VÚSC, respektive NUTS III) v České republice hrálo toto hledisko samozřejmě důležitou roli. Vedle tohoto kritéria se pro vymezení VÚSC braly v potaz i další důležité faktory: významné centrum s přirozeným spádovým regionem, komplexní funkční velikost (počet obyvatel regionálního centra nad 80 000), historické a historiogeografické aspekty, fyzickogeografické a regionální, kulturní, sociální a

---

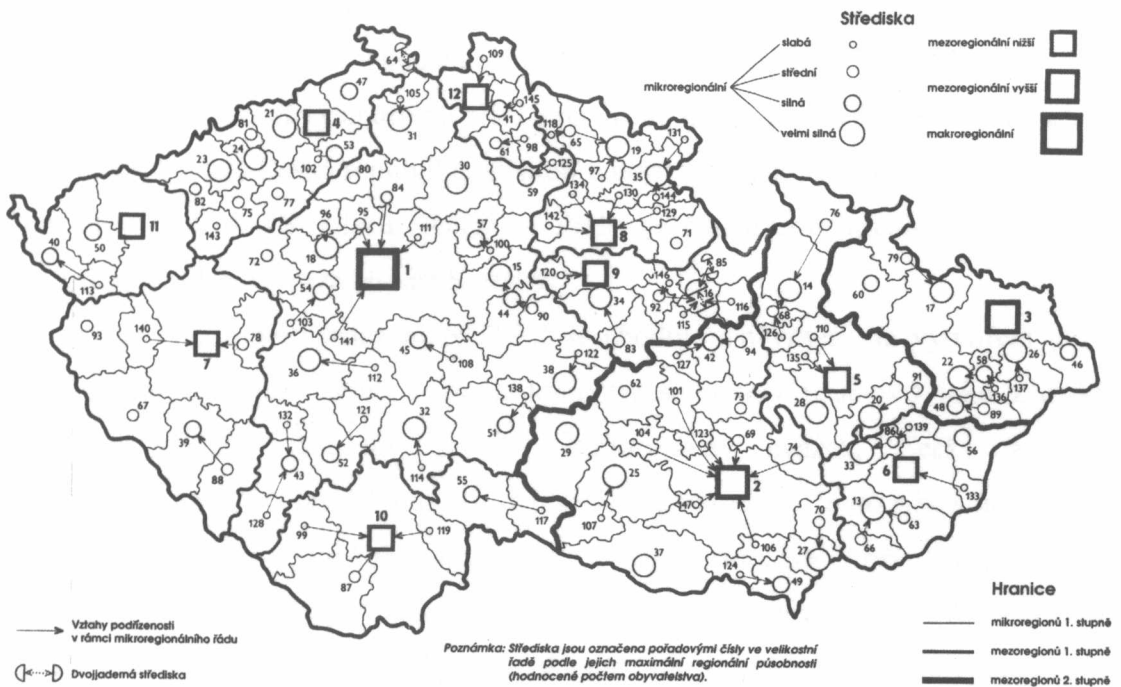
²¹⁷ Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 74

²¹⁸ Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 76

politické vztahy v území v jejich historicky podmíněné souvislosti s určitými přirozenými centry a jejich regiony.

Mapa č. 5: Sociálněgeografická regionalizace ČR v roce 1991

Obr. 1: Sociálněgeografická regionalizace ČR (1991)

Mapa sociálněgeografické regionalizace ČR z roku 1991 sloužila při rozhodování o určení hranic vyšších územních samosprávných celků. I zde je dobře vidět, že Jihlava jako jediná z budoucích krajských měst nepatřila ani mezi regionální centrum nižšího řádu. Přesto byl kraj Vysočina s centrem Jihlavou ustaven.²¹⁹

Na základě těchto kritérií lze vymežit 12 center a z toho odvodit 12 (se specifikou Středočeského kraje danou polohou Prahy pak 13) přirozených VÚSC. Přesto vzniklo krajů 14 a krajským městem se stala i Jihlava, která nepatří ani do skupiny mezoregionálních center.

Nová struktura 14 samosprávných celků sice naplnila požadavky EU, ale pro účely administrace strukturálních fondů musely být sloučeny do osmi větších regionů soudržnosti (NUTS II), které jsou základními teritoriálními jednotkami oprávněnými žádat o podporu podle Cíle 1 strukturální politiky (na jehož základě je pomoc poskytována na rozvoj regionů s HDP nižším než 75 % průměru EU).

²¹⁹ Hampl, M. a kol., Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. PŘFUK, Praha 1996.

Velký počet poměrně malých krajů tak způsobil nekonzistenci počtu NUTS II a krajů - NUTS III (jako NUTS II byly vytvořeny málo geograficky opodstatněné větší celky).

Vzniklý - poněkud složitější - územně správní systém České republiky (podle některých autorů zbytečný) znamenal pro možnost realizace Společného regionálního operačního programu potřebu vytvoření řídicích orgánů tzv. regionálních rad, v jejichž případě jde nyní v ČR u některých regionů soudržnosti (těch, u kterých nejsou shodné hranice NUTS II a NUTS III) v podstatě o tzv. vloženou správní strukturu.²²⁰

Vymezení jednotlivých úrovní NUTS na území České republiky je následující:

NUTS I - celá Česká republika. Někteří autoři²²¹ ovšem považovali za vhodnější rozdělit území ČR do tří oblastí NUTS I – Praha (+ část území Středočeského kraje, ostatní území Čech a Morava (+ část Slezska).

Toto geografické vymezení NUTS I se shoduje s návrhem na vytvoření ještě jednoho samosprávného stupně – zemí, které by se mohly ustanovit jako zemské samosprávné svazky (Pražský zemský samosprávný svazek, Český zemský samosprávný svazek, Moravský zemský samosprávný svazek). „*Tento návrh na zemské samosprávné svazky sleduje upevnění české státnosti při respektování makroregionálních specifik a mezinárodních souvislostí v územní správě. Zároveň reflektuje trendy vývoje fungování Evropské unie, kde postupně dochází k posilování „nadnárodní“ a „regionální (střední)“ úrovně a mírnému oslabování tzv. národní úrovně. Bude třeba dostatečně populačně a plošně velkých a ekonomicky silných regionů, schopných obstát se ctí v meziregionálním konkurenčním boji.*“²²²

Srovnatelně velké Rakousko či Belgie jsou rovněž rozděleny na tři územní jednotky NUTS I. Nizozemsko pak na čtyři NUTS II. Naopak jako NUTS I se v EU počítají rozlohou i počtem obyvatel menší země než ČR (Malta, Lotyšsko, Estonsko, Litva, Kypr, Slovinsko, Slovensko, Irsko, Dánsko). K zemím EU, jejichž státní hranice jsou shodné s NUTS I patří ještě Polsko, Maďarsko a Švédsko, jež můžeme považovat za extrémní případ NUTS I (z hlediska rozlohy – 449 956 km²; neexistuje žádný jiný tak velký NUTS I).

NUTS II - v České republice je 8 jednotek úrovně NUTS II, které se skládají z jednoho až tří VÚSC a mají mezi 1,1 – 1,664 mil. obyvatel. Tři jsou shodné s VÚSC

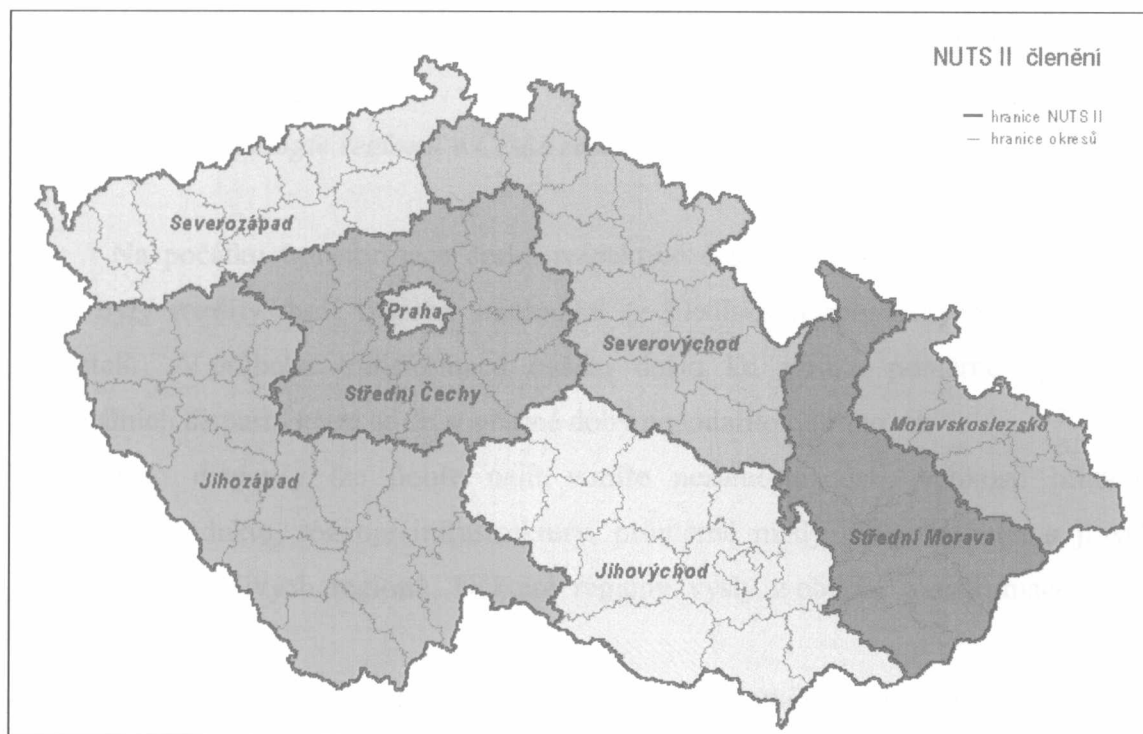
²²⁰ Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 83

²²¹ Tamtéž, str. 79

²²² Tamtéž

(Praha, Střední Čechy, Moravskoslezsko), čtyři jsou složeny ze dvou VÚSC (Severozápad, Jihozápad, Jihovýchod, Střední Morava) a jeden ze tří VÚSC (Severovýchod). NUTS II (regiony soudržnosti): Severovýchod, Severozápad, Jihozápad, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko, Střední Čechy, Praha.

Mapa č. 6: NUTS II členění v ČR

Členění NUTS II v České republice²²³

NUTS III - v ČR tvoří úroveň NUTS III jednotlivé kraje: Liberecký, Královehradecký, Pardubický, Ústecký, Karlovarský, Plzeňský, Jihočeský, Vysočina, Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský, Moravskoslezský, Středočeský a Praha.

NUTS IV - zpravidla úroveň okresů, případně mikroregionů, v řadě států ani nejsou vymezeny. V ČR se jedná o okresy (76) a určitou úroveň teritoriálního členění hlavního města Prahy (15), celkem tedy 91 jednotek.

NUTS V - úroveň obcí či skupiny obcí (v ČR obcí, dnes zhruba 6250).

²²³ http://www.crr.cz/images/mapky/NUTSII_bar.gif

Tabulka č. 3: Regiony NUTS II – data k 1.1. 2005²²⁴

Region soudržnosti	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel	Hustota obyvatel (počet ob./km ²)	Počet obcí
Praha	496	1 170 571	2 360	1
Střední Čechy	11 014	1 144 071	104	1 146
Jihozápad	17 618	1 175 330	67	1 124
Severozápad	8 649	1 126 721	130	486
Severovýchod	12 439	1 480 144	119	1 116
Jihovýchod	13 992	1 640 354	117	1 376
Střední Morava	9 122	1 225 832	134	701
Moravskoslezsko	5 535	1 257 554	227	299
Česká republika	78 868	10 220 577	130	6 249

4. 7. 3 Typologie regionů v České republice

Na počátku transformace české respektive československé ekonomiky v roce 1990 byly rozdíly mezi regiony minimální (z hlediska hospodářských i sociálních ukazatelů). V průběhu transformace ovšem došlo ke vzniku poměrně výrazných regionálních disparit, které se do současné doby nepodařilo eliminovat.

Tyto disparity lze dobře najít v míře nezaměstnanosti, velikosti hrubého domácího produktu, rozvoje infrastruktury, průměrné mzdy, míry investic a jiných ukazatelů jednotlivých regionů. Některé regiony vyšly z období transformace méně úspěšně než jiné.

Je zjevné, že pokud nedojde k přijetí opatření směřujících k podpoře rozvoje těchto regionů, rozdíly mezi „vítězi“ a „poraženými“ se budou prohlubovat. Při rozvoji jednotlivých regionů hrály a hrají významnou roli samozřejmě existující, respektive místní sociálně-ekonomické a institucionální struktury.

Nejcharakterističtější tzv. obecné vývojové dráhy jednotlivých typů regionů (vymezených na bázi územních sociálně ekonomických struktur) v období celospolečenské transformace jsou zřejmé: například tradičním průmyslovým regionům nebyla co do jejich hospodářského významu předpovídána příliš pozitivní budoucnost.²²⁵

²²⁴ www.czso.cz

²²⁵ Sucháček, J.: cit. dílo, str. 50

Tabulka č. 4: Typologie regionů ve střední a východní Evropě v období celospolečenské transformace²²⁶

		Vývoj regionu v období celospolečenské transformace	
		POZITIVNÍ	NEGATIVNÍ
Postavení regionu v bývalé socialistické ekonomice	Dobré (socioekonomicky výhodné, prorůstové)	Pozitivní kontinuita (například velké městské aglomerace)	Negativní diskontinuita (například staré průmyslové regiony)
	Špatné (socioekonomicky nevýhodné, protirůstové)	Pozitivní diskontinuita (například regiony v blízkosti západních a jižních hranic státu)	Negativní kontinuita (například regiony v blízkosti východních a severních hranic státu)

Z hlediska typologie regionů vykazujících slabiny a nedostatky jejich socioekonomického rozvoje lze regiony (na úrovni regionů soudržnosti NUTS II) rozčlenit takto:²²⁷

Rychle se rozvíjející regiony – pouze Praha. Region má proti ostatním celou řadu komparativních (a neopakovatelných) výhod: Praha je politicko-administrativní, hospodářské, společenské, kulturní i vzdělanostní centrum celé země. Má vysoce nadprůměrné mzdy i nadprůměrně rozvinutou infrastrukturu (v rámci ČR).

Vysoká vzdělanostní úroveň i oblast sídla těch největších společností má za důsledek vysoký příliv přímých zahraničních investic i postavení Prahy jako hlavního inovačního centra státu.

Mezi nejbohatšími regiony soudržnosti v EU 25 obsadila Praha v roce 2002 14. místo (152,8 % HDP na obyvatele v paritě kupní síly; EU 25=100; viz tabulka č. 2 str. 64) a lze očekávat, že do budoucna bude tento region patřit k nejvyspělejším v rámci celé EU.

Rozvíjející se regiony – Jihozápad a Střední Čechy. Region Jihozápad „táhne“ především Plzeň. Oblast těží ze své výhodné geografické polohy u hranic s Německem a Rakouskem (jež je navíc podtržena dobudováním komunikace mezinárodního významu – dálnice D5), průmyslových tradic, úrovně vzdělanosti a výzkumu i přílivu

²²⁶ Tamtéž, str. 150

²²⁷ Grospič, J. a kol.: cit. dílo, str. 84

zahraničních investic. Nedostatkem je špatné silniční dopravní spojení mezi Českými Budějovicemi a Prahou.

Střední Čechy pozitivně ovlivňuje růstový potenciál spjatý s umístěním Prahy uvnitř tohoto regionu. Dochází zde k rozvoji služeb a průmyslové produkce (např. výstavba výzkumných, obchodních a logistických center) přímo provázaných s Prahou. Oblast se vyznačuje několika centry dynamického rozvoje: Mladá Boleslav, Praha-východ, Praha-západ (částečně už i Kladno, Beroun či Kolín).

Regiony s nízkou dynamikou růstu – Jihovýchod a Severovýchod. „Vinu“ na umístění regionu Jihovýchod do této skupiny nese výrazně slabší ze dvou částí – a to kraj Vysočina. Území spíše venkovského charakteru položené v méně příznivých přírodních podmínkách je bez tradice průmyslové výroby (jedinou výjimkou je Jihlava).²²⁸ Negativně se na něm projevil útlum zemědělství. Naopak Jihomoravský kraj s centrem Brnem patří mezi dynamicky se vyvíjející a vykazuje velice dobrou dostupnost páteří dopravní infrastruktury.

Region Severovýchod „táhne“ zejména rozvoj tří největších měst a přirozených center – Liberce, Hradce Králové a Pardubic; nicméně problémem zůstává existence zaostávajících venkovských mikroregionů (např. Broumovska či Frýdlantska).

Zaostávající regiony – Střední Morava. Oblast má celkově slabší hospodářské charakteristiky. Region je venkovského charakteru s dlouhodobě nízkou rozvinutostí některých jeho částí, které jsou zemědělsky orientované (Jesenicko, Valašsko, Haná). Pozitivně se v poslední době jeví vývoj tradiční průmyslové oblasti – zlínské aglomerace (Zlín, Otrokovice, Slušovice).

Upadající regiony – Moravskoslezsko a Severozápad. Vykazují zásadní nedostatky v socioekonomickém rozvoji. V případě regionu Moravskoslezska a regionu NUTS III Ústeckého kraje se jedná o problémy spojené s restrukturalizací dříve dominantních odvětví (těžký a těžební průmysl) a v důsledku toho existujících negativ jakými jsou vysoká míra nezaměstnanosti, odchod mladé a kvalifikované pracovní síly.

---

²²⁸ Zajímavostí kraje Vysočina vnitřní periferie ČR je, že ho protíná nejdůležitější česká komunikace – dálnice D1; přesto tento fakt regionu žádný velký užitek nepřináší. Lze se setkat s názory, že Vysočině by mnohem více prospěla lepší síť silnic I. a II. třídy.

Vykazují nejvyšší míru nezaměstnanosti v ČR, jsou zasaženy migrací. Proces restrukturalizace je nedokončený.

Region NUTS III Karlovarský kraj doplácí na svoji odlehlost (perifernost v rámci ČR) i nízkou úroveň dopravního spojení. Ani sousedství s Německem se zde neprojevuje tak pozitivně jako například v Plzeňském kraji. Rozvoj brzdí i vnitřní nesourodost kraje: na jedné straně je tvořen tradičními lázeňskými oblastmi, na straně druhé pak oblastmi postiženými restrukturalizací, např. Sokolovsko.

Zajímavé v této souvislosti je, že podle sídelní struktury České republiky mezi neproblémovější kraje patří ty, které jsou nejvíce urbanizovány (s výjimkou Prahy), tj. regiony soudržnosti Severozápad a Moravskoslezsko.²²⁹

4. 7. 4 Vstup České republiky do EU a růst decentralizace

Součástí přípravy České republiky na vstup do EU bylo vytvoření nového systému krajských samospráv. Unie kladla velký důraz na to, aby zástupci těchto samospráv byli voleni demokraticky a v souladu se základním principem regionální politiky (partnerství) tak mohli po vstupu plnit úlohu partnerů Komise i národních vlád. Vyhledka členství v EU upevnila pozici domácích zastánců decentralizace.

K největším odpůrcům decentralizace patřila v 90. letech ODS. Preferovala centralizovaný systém a liberální ekonomické přístupy (většinou, respektive je alespoň za liberální vydávala). Vedle neefektivity a růstu byrokracie se ODS rovněž obávala vytvoření nezávislých základů moci, které by podkopávaly postavení centrální vlády a nejsilnějších stran, i toho, že by se její silné postavení na celostátní úrovni nemuselo na té regionální potvrdit.²³⁰

I když ústava z roku 1992 počítala se vyššího stupně samosprávy, byl tak zákon „o vytvoření vyšších územních samosprávných celků“ schválen až v roce 1997 (dlouhou absenci volených orgánů na regionální úrovni ostře kritizovala v hodnotící zprávě i Evropská komise).

První volby do krajských zastupitelstev proběhly v listopadu 2000 a přes skeptický pohled ODS k regionalizaci se jí podařilo výrazně uspět, stejně jako Čtyřkoalici, která ovšem patřila k jasným zastáncům vytvoření regionálních struktur.

²²⁹ Malinovský, J.: Relevantní ekonomické aspekty současného regionálního rozvoje v České republice a v Moravskoslezské kraji, in: Smolík, D. a kol.: Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2004, str. 12

²³⁰ Baun, M. J., Marek, D.: cit. dílo, str. 47

ODS se stala lídrem regionálních koalic v osmi krajích, křesťanští demokraté (hlavní část Čtyřkoalice) v ostatních pěti.²³¹ Pro účely administrace EU nicméně musely být kraje sloučeny.

Vytvoření VÚSC bylo rozhodně významným krokem směrem k politické decentralizaci. Přesto byla tato decentralizace v prvních letech třetího tisíciletí bržděna: jak českou vládou, tak i samotnou Komisí. Obě instituce totiž v zájmu větší efektivity představných příprav preferovaly centralizovaný přístup k nově vzniklým regionům.

Po přijetí České republiky do Evropské unie květnu 2004 se dynamika vývoje regionální politiky (a decentralizace) zrychlila. Nebylo to jen vnějšími důvody, respektive tím, že Komise ve vztahu k regionům „obrátila“, ale i vývojem uvnitř ČR. Šlo zejména o posilování postavení nově vytvořených krajských samospráv a o nárůst podpory regionalizace v jednotlivých politických stranách.²³² Už před krajskými volbami v roce 2004 se krajským „vládám“ podařilo získat velkou popularitu i legitimitu, krajské hejtmány se zařadili mezi nejpopulárnější politiky v zemi.²³³

„Rostoucí identifikace voličů s nově vytvořenými kraji a s jejich lidry jim umožnila zařadit se mezi důležité politické aktéry, a tak se stát potenciálními centry politické mobilizace na regionální úrovni.“²³⁴

Kromě výrazně rostoucího vlivu krajských samospráv jako politických aktérů zásadně ovlivnil regionální politiku v České republice rychlý nárůst podpory regionalizace v hlavních politických stranách. Tento trend byl a je evidentní zejména v ODS.²³⁵ Občanská demokratická strana posílila svůj vliv na regionální úrovni v krajských volbách v roce 2004, kdy zvítězila ve 12 ze 13 krajů! (v Praze se bude volit až v letošním roce).²³⁶ Po obratu ODS směrem k regionalizaci ČR se dá nyní hovořit o tom, že v tuzemsku nyní panuje nejvyšší podpora regionalizaci napříč celým politickým

²³¹ Nesmírně zajímavou skutečností je také fakt, že převážně „protievropsky“ zaměřené ODS se podařilo výrazně uspět ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004 (získala 30% hlasů a 9 z 24 mandátů). Stejně úspěšně se daří při volbách do EP podobně orientovaným stranám i v jiných členských zemích.

²³² Baun, M. J., Marek, D.: Směrem ke snižování regionálního deficitu? Regionalizace v České republice v souvislosti se vstupem do Evropské unie, In: Mezinárodní vztahy, 1/2006, Praha, str. 50

²³³ Síla regionálních politiků byla dobře vidět už v roce 2002 při volbě nového předsedy ODS. Prvním předsedou „postklausovské éry“ by byl zvolen oblíbený moravskoslezský hejtmán Evžen Tošenovský, jasný favorit voleb. Nicméně po tvrdých zákulisních tlacích (širší veřejnosti málo známých) pražského „centrálního“ křídla strany byl nucen svoji kandidaturu odvolat. Vzpouira „regionů“ proti pražskému proklausovskému ústředí ovšem pokračovala a předsedou strany byl překvapivě zvolen Mirek Topolánek, stejně jako Tošenovský „muž z regionu“. Průběh volby předsedy ODS na 13. kongresu strany v roce 2002: 1. kolo – Petr Nečas - 116 hlasů, M. Němcová - 17, J. Novohradský – 0, M. Topolánek – 109, J. Zahradil 103; 2. kolo – Petr Nečas 168, M. Topolánek – 179.

²³⁴ Baun, M. J., Marek, D.: cit. dílo, str. 50

²³⁵ Tamtéž, str. 51

²³⁶ ODS v roce 2004 nezvítězila pouze v Jihomoravském kraji, kde skončila o pouhých 0,3% druhá za křesťanskými demokraty.

spektrům, neboť křesťanští demokraté i ČSSD patří k tradičním obhájčům regionalizace.

Snaha krajů o vlastní posílení vede i k realizaci jakési vlastní „zahraniční politiky“ neboť některé kraje mají vlastní zastoupení v Bruselu. Kraje se touto cestou snaží zejména o: a) navázání kontaktů s dalšími regiony, b) informování Komise a Evropského parlamentu o svých zájmech a postojích, c) prezentaci jako vhodných míst pro zahraniční investice. Je pravděpodobné, že kraje v úsilí o posílení pravomocí na úkor ústřední vlády budou pokračovat.²³⁷

4. 7. 5 Regiony České republiky - výhled

Další rozvoj českých a moravských regionů je spjat s procesem ekonomické konvergence České republiky k průměru EU 15, respektive EU 25. Od roku 2003 je tento proces relativně vyrovnaný a má setrvalou tendenci (ČR vykazuje od roku 2003 akceleraci dynamiky růstu, a to jak vůči EU, tak i například vůči USA). Lze předpokládat udržení či zvětšení tempa růstu i nadále.

HDP na obyvatele ČR dosáhlo v roce 2004 celých 18 500 USD vyjádřeno v paritě kupní síly²³⁸ a tato úroveň odpovídá 70,9 % úrovni EU25.²³⁹ Jedním z impulsů zrychlení hospodářského růstu v ČR je využívání výhod jednotného trhu EU. Česká republika bude rovněž významně těžit z přílivu finančních prostředků regionální politiky, jež přispějí k vytváření moderní infrastruktury. Ta by měla být stimulem pro další příliv přímých zahraničních investic.

V ekonomice, která je stále více založená na znalostech, budou stále více klíčovými faktory konkurenceschopnosti inovace. Z regionálního pohledu lze v tuzemsku mezi jednotkami NUTS III pozorovat výrazné meziregionální rozdíly a je možné vymezit následující základní rozvojové inovační oblasti: Praha a Středočeský kraj, Jihomoravský, Západočeský a Pardubický kraj.

Tyto územní jednotky mají nejvyšší inovační potenciál, v rámci nich ovšem dochází ke koncentraci vědy a výzkumu do center, především pak krajských měst

---

²³⁷ Baun, M. J., Marek, D.: cit. dílo, str. 52

²³⁸ Parita kupní síly vyjadřuje poměr mezi dvěma měnami různých zemí. Tento poměr značí schopnost zakoupit stejný koš spotřebních statků v obou zemích.

²³⁹ Návrh Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013, www.mmr.cz, 2006, str. 12

(dobře je to vidět na příkladu Brna²⁴⁰). Ostatní kraje charakterizují špatné až velmi špatné podmínky pro rozvoj vědy a výzkumu.²⁴¹ Mezi největší bariéry regionálních inovačních aktivit patří tři faktory:²⁴²

- vytvoření dichotomie mezi NUTS II a NUTS III (tento stav ovlivňuje zapojení krajů do inovačních projektů podporovaných regionální politikou EU)
- extrémní polarizace centrum – periferie, respektive mezi Prahou na jedné straně a regionálními centry na straně druhé
- neexistence systematického plánu rozvoje inovačních aktivit v rámci jednotlivých regionů

Vzhledem ke svému historickému vývoji má Česká republika jednu z nejhustších dopravních sítí v Evropě (to se týká zejména silnic a železnic). V tuzemsku je i značný počet letišť, i když jen málo jich je schopno mezinárodního provozu.²⁴³ I podle významu jednotlivých letišť je v tuzemsku dobře vidět síla vztahu centrum – periferie.²⁴⁴ 94% výkonů v osobní a 84% v nákladní dopravě zajišťuje letiště Praha-Ruzyně!²⁴⁵ Po labsko-vltavské vodní cestě má Česká republika přímé spojení se Severním mořem.

Obecně ale doprava v ČR za EU 15 výrazně zaostává v kvalitativních parametrech, což brání regionálnímu rozvoji.

Podle Návrhu Národního rozvojového plánu ČR lze v příštích letech očekávat další prohlubování polohové diferenciaci v atraktivitě regionů s odrazem v intenzitě kontaktů se zeměmi EU podmíněné vzdáleností.

---

²⁴⁰ Brněnská aglomerace představuje výrazný rozvojový potenciál. Příznivá image regionu má kladný vliv na zájem zahraničních investorů, především v oblasti high-tech. Přispívá k tomu rozrůstající se struktura vysokých škol i dobrá poloha a dopravní dostupnost.

²⁴¹ Návrh Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013, www.mmr.cz, 2006, str. 44

²⁴² Tamtéž, str. 45

²⁴³ Mezi letiště mezinárodního významu patří mimo Prahu-Ruzyni Brno-Tuřany, Ostrava-Mošnov, Karlovy Vary, Pardubice, Liberec a Kunovice. Jejich rozvoj brzdí zastaralé technické vybavení a malá odbavovací kapacita.

²⁴⁴ Existence mezinárodního letiště je významným faktorem rozvoje regionu (či města). Vedle otázky image či prestiže potřebuje širokou síť dodavatelů, kvalifikovanou pracovní sílu atd. Praha-Ruzyně například ve srovnání s letišti v Budapešti či v Bratislavě odbaví více cestujících (ročně kolem 6,5 milionu), nicméně za kolosy typu londýnského Heathrow (přes 80 milionů odbavených osob ročně a 200 000 osob personálu) několikanásobně ztrácí (viz www.prg.aero)

²⁴⁵ Návrh Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013, www.mmr.cz, 2006, str. 75

V případě aglomeračních regionů²⁴⁶ lze očekávat zvýhodnění regionů s významnými centry služeb, zejména kvartérních aktivit (Praha a Brno). Naopak znevýhodněny budou regiony s koncentrací těžkého průmyslu, s málo diverzifikovanou ekonomickou základnou – především v regionech soudržnosti Severozápad (zejména kraj Ústecký) a Moravskoslezsko. Tuzemský regionální rozvoj bude ovlivněn realizací velkých infrastrukturních projektů celostátního a mezinárodního významu. Regiony na těchto infrastrukturních liniích budou prosperovat, ostatní budou mít mnohem menší předpoklady.

V rámci osídlení existují v ČR periferní regiony v úrovni mikroregionů zejména v příhraničních a hornatých oblastech a severovýchodě republiky, případně na Českomoravské vysočině a rozptýleně po území celé ČR. Problémy jim způsobuje nedostatečné dopravní napojení na regionální centra. Často je najdeme na hranicích s Polskem a se Slovenskem (viz problematika Východní stěny na str. 66).

Hlavní rozvojové osy ČR lze odvodit ze souběhu dosavadních vnitrostátních a nadnárodních os. V Čechách jsou to zejména osy: Praha – Teplice/Ústí – Drážďany – Berlín a Praha – Plzeň – Norimberk – Mnichov. Moravskoslezský prostor má díky vícejaderné struktuře zdůrazněn tranzitní směr severovýchod – jihozápad (ve vnitrostátních osách Brno – Ostrava), který je již součástí evropských koridorů a má silné vazby v zahraničí (Ostrava v hornoslezské konurbaci a Krakovu, Brno k Vídní). Integrace česko-moravskoslezského prostoru probíhá po liniích: Praha – Brno a Praha – Hradec Králové/Pardubice – Olomouc – Ostrava.

Z geografického pohledu je jednou z hlavních příčin nerovnovážného rozvoje regionů a vzniku regionálních disparit rozdílná geografická poloha regionů v rámci České republiky i vzhledem ke státům EU a hlavním evropským dopravním koridorům, přetrvávající periferní postavení převážně většiny příhraničních regionů.²⁴⁷

---

²⁴⁶ V ČR je vysoký počet obcí, nicméně jen malou část lze řadit mezi města. Měst nad 100 000 je pouze 5: Praha, Brno, Ostrava, Plzeň a Olomouc, hrají ale významnou roli v rozvoji regionů. V ČR lze najít tyto nejvýznamnější aglomerace: a) Pražská aglomerace – funkčně je provázána se Středočeským krajem. Praha je natolik dominantní, že v jejím širokém okolí se nerozvinulo žádné větší město (s možnou výjimkou Kladna v tzv. industriální epoše). Globální vliv Prahy, který lze sledovat i díky denní a týdenní dojížděcí za prací, se prosazuje v celém prostoru Čech a rovněž části Moravy; b) Východočeská aglomerace – Hradec Králové a Pardubice. Toto seskupení vytváří základní urbanizační osu východních Čech, která je však kolmá na hlavní průběh osídlení mající východozápadní směr; c) Severočeská konurbace – funkčně provázaný systém měst Ústí nad Labem, Teplice, Most, Děčín, Litvínov a Chomutov; d) Liberec – Jablonec; e) Ostravská aglomerace – domiující Ostrava a bezprostředně navazující města Bohumín, Frýdek-Místek, Karviná, Havířov, Orlová, Český Těšín a Třinec. Sousedí s evropsky významnou Hornoslezskou aglomerací; f) Brněnská aglomerace; g) Plzeň; h) České Budějovice.

²⁴⁷ Návrh Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013, www.mmr.cz, 2006, str. 102

„Výhody velkých center (pólů rozvoje) se projevují mnohostraným způsobem, at' již z hlediska diferenciacie a prosperity ekonomických činností či z hlediska vybavenosti infrastrukturou. Determinující role velkých center může být navíc v blízké budoucnosti dále zesílena rozvojem potřebné velké infrastruktury napojující český prostor na celoevropské systémy.“²⁴⁸

---

²⁴⁸ Návrh Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013, www.mmr.cz, 2006, str. 104

ZÁVĚR

Ukázali jsme, že Evropská unie působením své regionální politiky významně posiluje proces zapojování regionů do širších vazeb, proces „vymaňování se ze státních hranic“. Poskytuje prostor pro růst regionálního sebevědomí, výrazně přispívá k obměně tradičního vztahu centrum – periferie, podporuje princip subsidiarity.

Od roku 1988, kdy se regionální politika Společenství stala jednou z nejdůležitějších komunitárních politik, její vliv neustále roste. Dnes tvoří druhou největší rozpočtovou kapitolu celé Evropské unie.

Základním stavebním prvkem regionální politiky EU je region, region tak, jak tento široký pojem povětšinou pojednává tato práce: tudíž ve smyslu základní územní statistické teritoriální jednotky (NUTS) evropské regionální politiky (EU vymezuje skrze regionální politiku i jiné regiony: euroregiony a trans-regiony).

Regionální politika Evropské unie je unikátní, nikde jinde na světě není podobná politika prováděna na nadstátní úrovni. Obecně lze regionální politiku považovat za činnost vedoucí ke zlepšení geografického působení ekonomických a jiných vlivů.

O skutečné, tj. fungující a silné, evropské regionální politice lze hovořit od roku 1975. Jako reakce na vstup tří nových zemí do Společenství v roce 1973 (Velká Británie, Irsko a Dánsko) byl tehdy založen první z fondů (Evropský regionální rozvojový fond) sloužící ke snižování existujících meziregionálních rozdílů. Procento podílu fondu na rozpočtu Společenství se neustále zvyšovalo, postupně přibýly i další nástroje. K výraznějším změnám v regionální politice Společenství docházelo takřka vždy v souvislosti s vlastním rozšířením.

Rozšíření Evropské unie o deset nových členských zemí v roce 2004 si stejně jako předchozí rozšíření vyžádá reformy regionální politiky. Vesměs chudší regiony nových zemí způsobily značné prohloubení rozdílů mezi jednotlivými regiony, mnoho regionů starých členských zemí přišlo díky celkovému poklesu kvalifikačních kritérií o zdroje příjmů z regionální politiky. Prostředky regionální politiky budou navýšeny, změní se a zefektivní počet cílů regionální politiky. Z pohledu vztahu centrum – periferie v rámci prostoru Evropské unie přineslo rozšíření v roce 2004 mimo jiné vznik efektu Východní stěny, pásu nejméně rozvinutých regionů EU soustředěných na současné východní hranici Unie. Právě tyto regiony – periferie periferií, včetně českých „východních“ regionů poutají největší pozornost prostředků regionální politiky.

Uvedli jsme, že evropská regionální politika se dá bezpochyby považovat za jedinečnou v celosvětovém měřítku. Vedle značných výhod z toho ovšem plynou i určité nevýhody.

Mezi hlavní pozitivum jistě patří solidaritní bohatších zemí Unie s chudšími (proto je tato politika označována rovněž za politiku soudržnosti) a tudíž možnost vyčlenění mnohem větších finančních prostředků na opravdu potřebné, tj. nejméně rozvinuté regiony.

Negativ nadstátní regionální politiky je celá řada, kritici hovoří zejména o neefektivnosti a přílišné složitosti systému získávání regionální pomoci.

Zhodnocení samotného dopadu evropské regionální politiky na rozvoj méně vyspělých regionů je problematické. Evropská komise vidí v této politice jasný příspěvek ke konvergenci těchto regionů. Kritici považují za nejdůležitější přínos k rozvoji těchto regionů vhodnou politiku na státní úrovni, tj. faktory typu makroekonomické stability, efektivně pracující administrativy či ozdravení veřejných financí. Obecná shoda panuje v názoru, že prostředky regionální politiky by měly být mnohem více než dosud zaměřeny na vytvoření příznivých podmínek k podnikání, k budování infrastruktury, do vzdělávání a výzkumu, čili do oblastí, které přinesou dlouhodobý efekt. Za příklad úspěšné aplikace regionální politiky (ale nejen jí) je považováno Irsko.

Ukázali jsme, že zapojování regionů do širších vazeb urychluje probíhající globalizace. V růstu celosvětové provázanosti se nejlépe uchytí a vyprofilují regiony, které jsou na něj nejlépe připraveny. Nejvíce jsou do těchto nadnárodních sítí zapojeny jádrové regiony (většinou metropole), neboť jsou nejlépe vybaveny inovacemi, kvalifikovanou pracovní silou či kapitálem.

I v globalizujícím se světě přispívá prostorová blízkost (teritorialita) významně ke stabilitě, flexibilitě a inovační síle regionu. Nový styl práce nové ekonomiky vyžaduje týmovou spolupráci na lokální úrovni. Geografická dosažitelnost firem totiž podporuje rychlou výměnu informací a nápadů i snadný pohyb produktů. Motorem růstu jednotlivých lokalit, měst a regionů se tak stále častěji stávají klastry, územní inovační komplexy, vytvářející lokální a regionální sítě. Vytváření klastrů aktivně podporuje i evropská regionální politika.

České a moravské regiony patří po vstupu České republiky do EU (s výjimkou Prahy) k lehce podprůměrně vyspělým regionům. Mezuregionální rozdíly vztažené

k průměru EU nejsou propastné a optimistický výhled na fungování tuzemské ekonomiky v budoucnosti slibuje postupnou konvergenci.

Vstup České republiky do Evropské unie a vytvoření fungujících vyšších územních samosprávných celků významně přispěly k decentralizaci. Volení zástupci jednotlivých regionů jsou jedněmi z nejdůležitějších aktérů domácí politické scény. I vlastní „zahraniční politika“ regionů je už dnes považována za samozřejmost.

Stejně jako v České republice dochází i v ostatních státech Evropské unie k procesu decentralizace. Díky vlivu Unie se prohlubují kontakty regionů na nadnárodní úrovni a posiluje se jejich samostatnost a autonomie. Samy jednotlivé členské země postupně delegují na politické regiony nižší úroveň než stát stále více pravomocí. Dobře patrné je to třeba ve Francii či Španělsku.²⁴⁹

Regiony jsou na poli Evropské unie silným hráčem. A jejich váha poroste.

---

²⁴⁹ Symbolický význam pro decentralizační proces ve Francii má přestěhování nesmírně prestižní školy pro nejvyšší státní úředníky ENA (L'école national de l'administration) z Paříže do Štrasburku (region Alsasko-Lotrinsko), sídla Evropského parlamentu.

SUMMARY

The thesis deals with a region as a basic building unit of the regional policy of the European Union, describing the formation and development of the European regional policy as supranational one and therefore unique on a global scale.

With the increasing regional policy budget (this policy being the second most expensive in the Union), the influence of regions proper is growing as well: they are becoming more independent and emancipated. In the running process of globalisation, regions with the highest added value seem to be the best off: innovative regions with qualified labour and a strong connection with the supranational business and information networks. Metropolises, or urban centres, are faring the best in the global competition. The role of these central areas is growing stronger. The task of the regional policy is to balance the differences between these richer, central areas, and peripheral, poorer regions.

The enlargement of the European Union by adding ten new member states in 2004 has been accompanied by regional policy reforms as there has been a sharp increase in the number of less developed regions, i.e. those that are entitled to draw upon funds of the European regional policy. Opinions on efficiency of the said policy differ: its proponents see it as the main tool of regional convergence while its critics point out to ineffectiveness and complicatedness of the whole system.

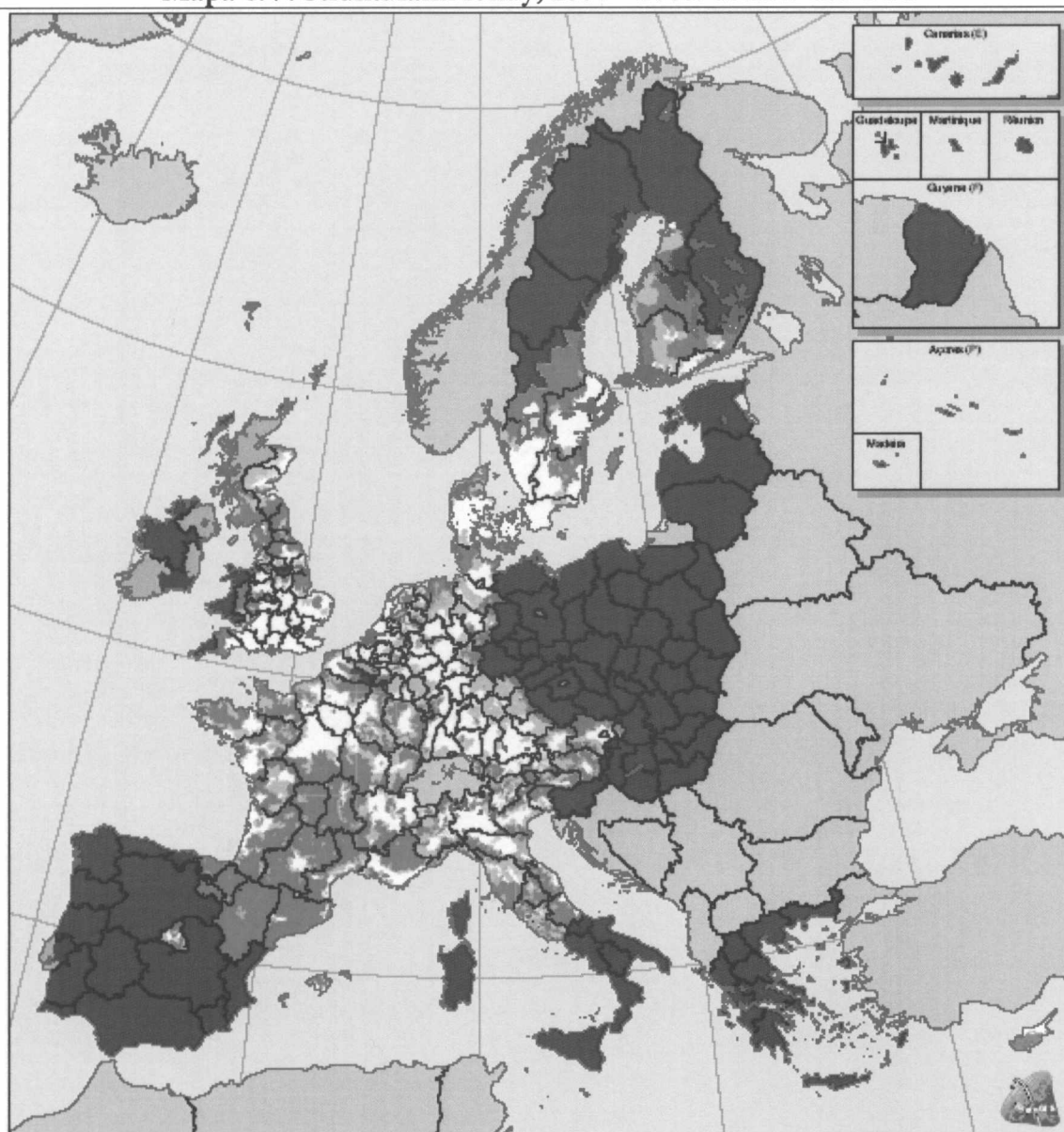
By applying its regional policy, the European Union significantly strengthens the process of integrating regions into broader relations – the ‘breaking-out-of-the-state-borders’ process. It provides room for the regional self-confidence growth, strongly contributing to changing of the traditional centre-periphery relationship and supporting the subsidiarity principle.

The process of national state decentralisation is also well visible in the Czech Republic, having been considerably supported by the creation of functional higher territorial self-governing units and accession to the EU.

Regions, or rather elected representatives of individual regions, are powerful players in the domestic political landscape. Czech and Moravian regions rank to slightly below average developed regions in the 25-member EU. However, the outlook for their rather fast convergence is optimistic. Prague is an exception among the Czech regions, being one of the richest areas of the European Union.

MAPOVÁ PŘÍLOHA

Mapa č. 7: Strukturální fondy, 2004 – 2006: oblasti Cíle 1 a 2

Strukturální fondy, 2004 - 2006: oblasti způsobilé v rámci Cíle 1 a 2

Cíl 1

- Cíl 1
- Postupný útlum (do 31.12.2005)
- Postupný útlum (do 31.12.2006)
- Zvláštní program

Cíl 2

- Cíl 2
- Cíl 2 (částečně)
- Postupný útlum (do 31.12.2005)
- Postupný útlum (částečně) (do 31.12.2005)

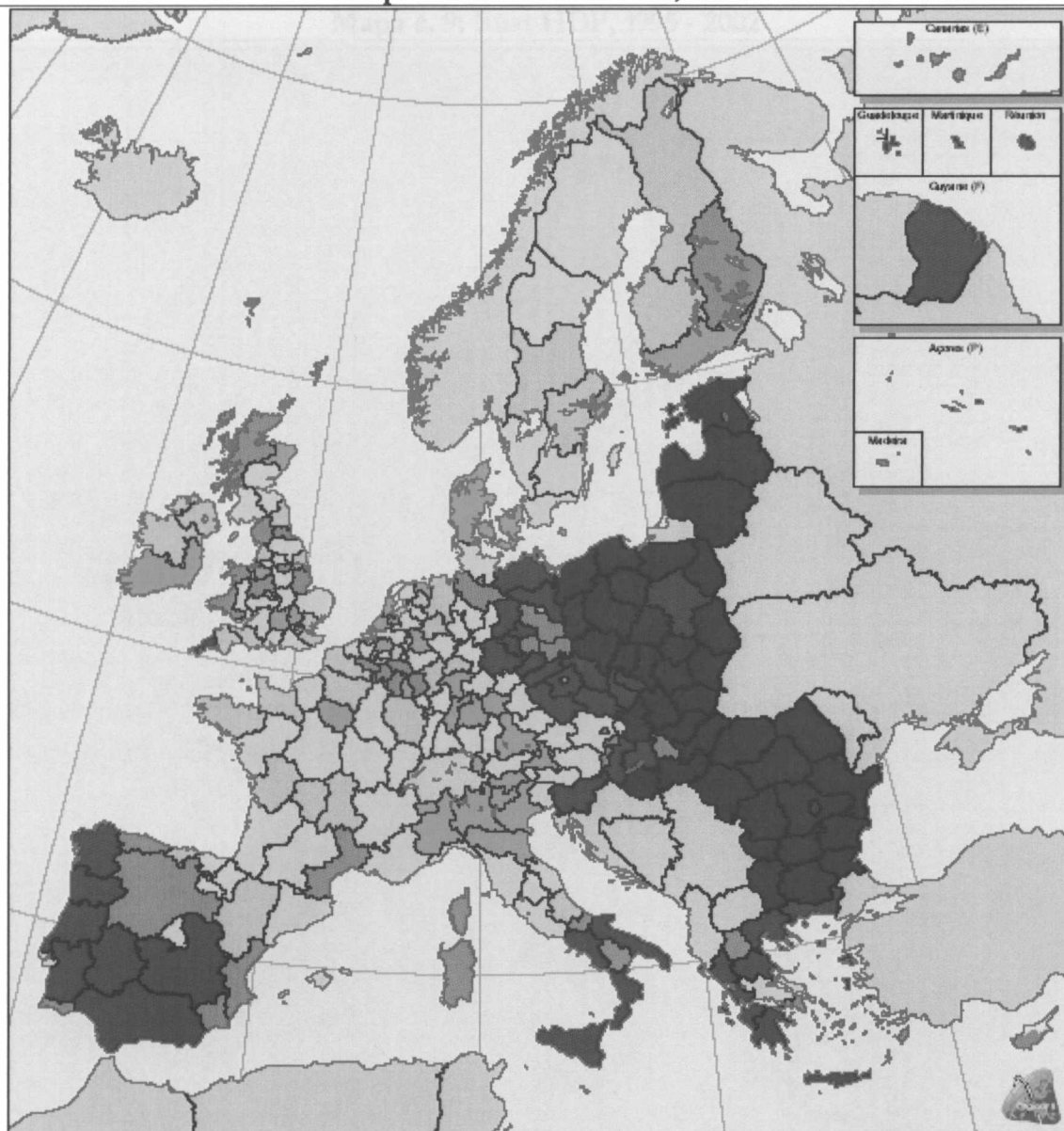
Zdroj: GR REGIO

0 100 500 km

© Sdružení EuroGeographics pro administrativní hranice

Zdroj: Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky ES, Lucemburk 2004

Mapa č. 8: HDP na osobu, 2001

HDP na osobu (PPS), 2001

Index, EU s 25 členy = 100

- < 50
- 50 - 75
- 75 - 90
- 90 - 100
- 100 - 125
- >= 125
- bez údajů

FR(DOM): 2000

Zdroj: Eurostat

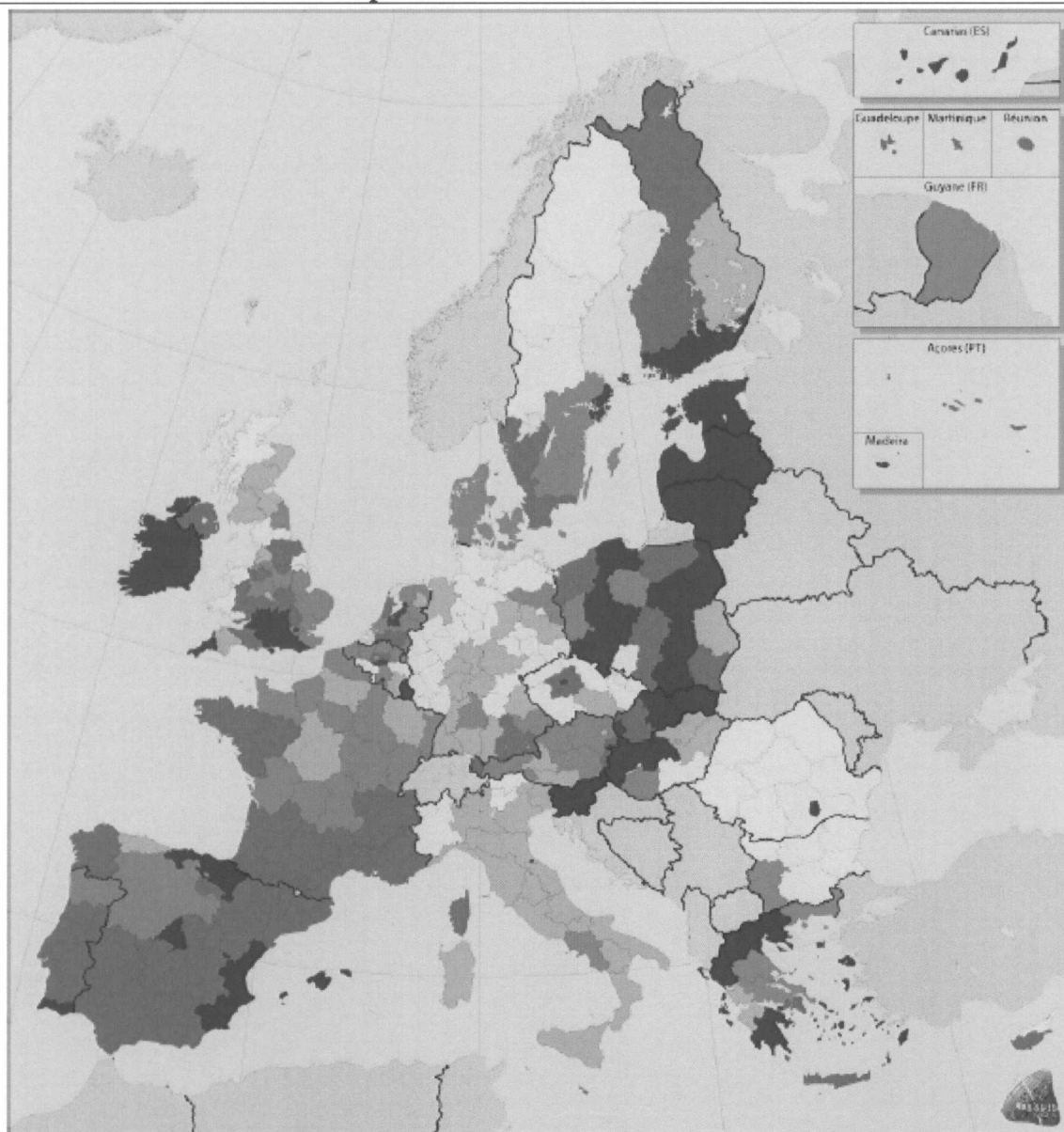
0 100 200 km

© Sdružení EuroGeographica pro administrativní hranice

Zdroj: Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky ES, Lucemburk 2004, str. 5

Mapa č. 9: Růst HDP, 1995 - 2002

Růst HDP, 1995-2002

Roční průměrná změna v %

- < 1.48
- 1.48 - 2.14
- 2.14 - 2.75
- 2.75 - 3.66
- >= 3.66
- Chybí údaje

EU-27 – 2.35

HU: 1995-2000

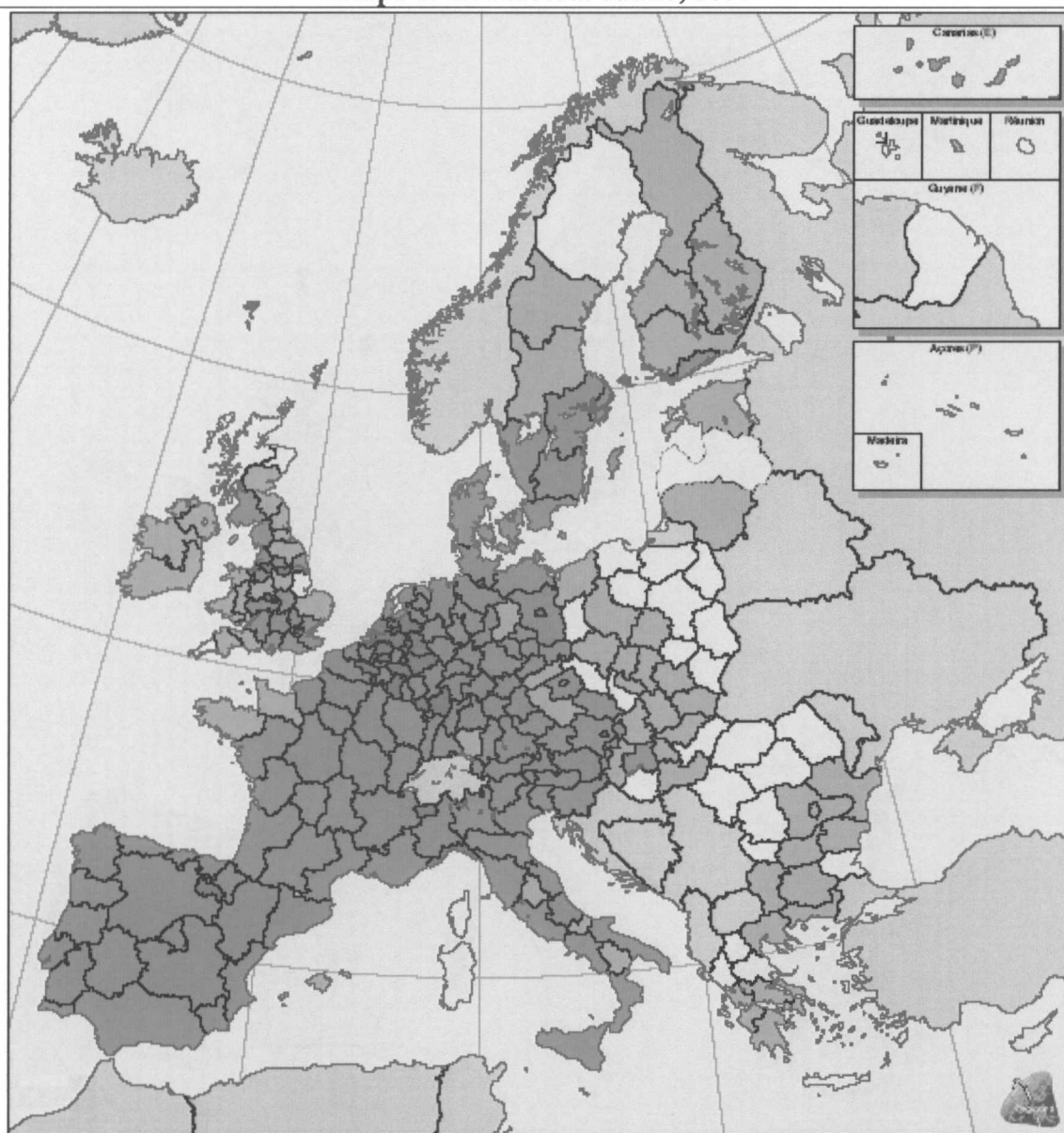
Zdroj: Eurostat – GfK Regio

0 100 200 km

© EuroGeographics Association pour les limites administratives

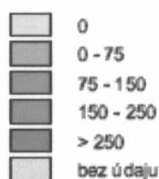
Zdroj: SDĚLENÍ KOMISE: Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství, 2007 – 2013, KOM, Brusel 2005, str. 36

Mapa č. 10: Hustota dálnic, 2001

Hustota dálnic, 2001

Index, km dálnic v poměru k rozloze a počtu obyvatel

EU15 = 100
 LT, LV, EE: NUTSO

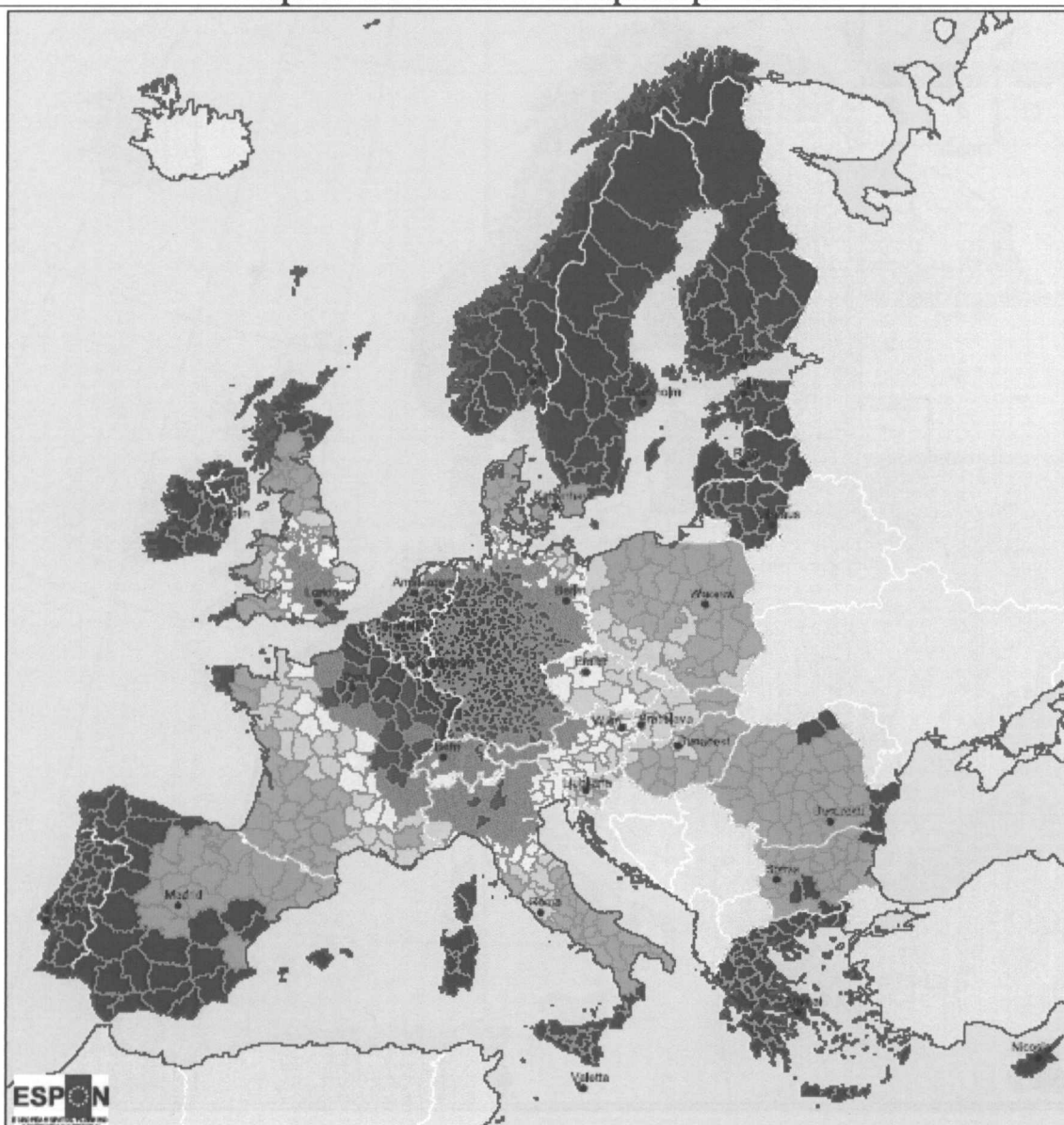
Zdroj: Eurostat

0 100 500 km

© Stručení EuroGeographics pro administrativní hranice

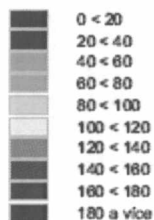
Zdroj: Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky ES, Lucemburk 2004, str. 39

Mapa č. 11: Potenciální dostupnost po silnicích

Potenciální dostupnost po silnicích, 2001

Index dostupnosti, EU27 = 100

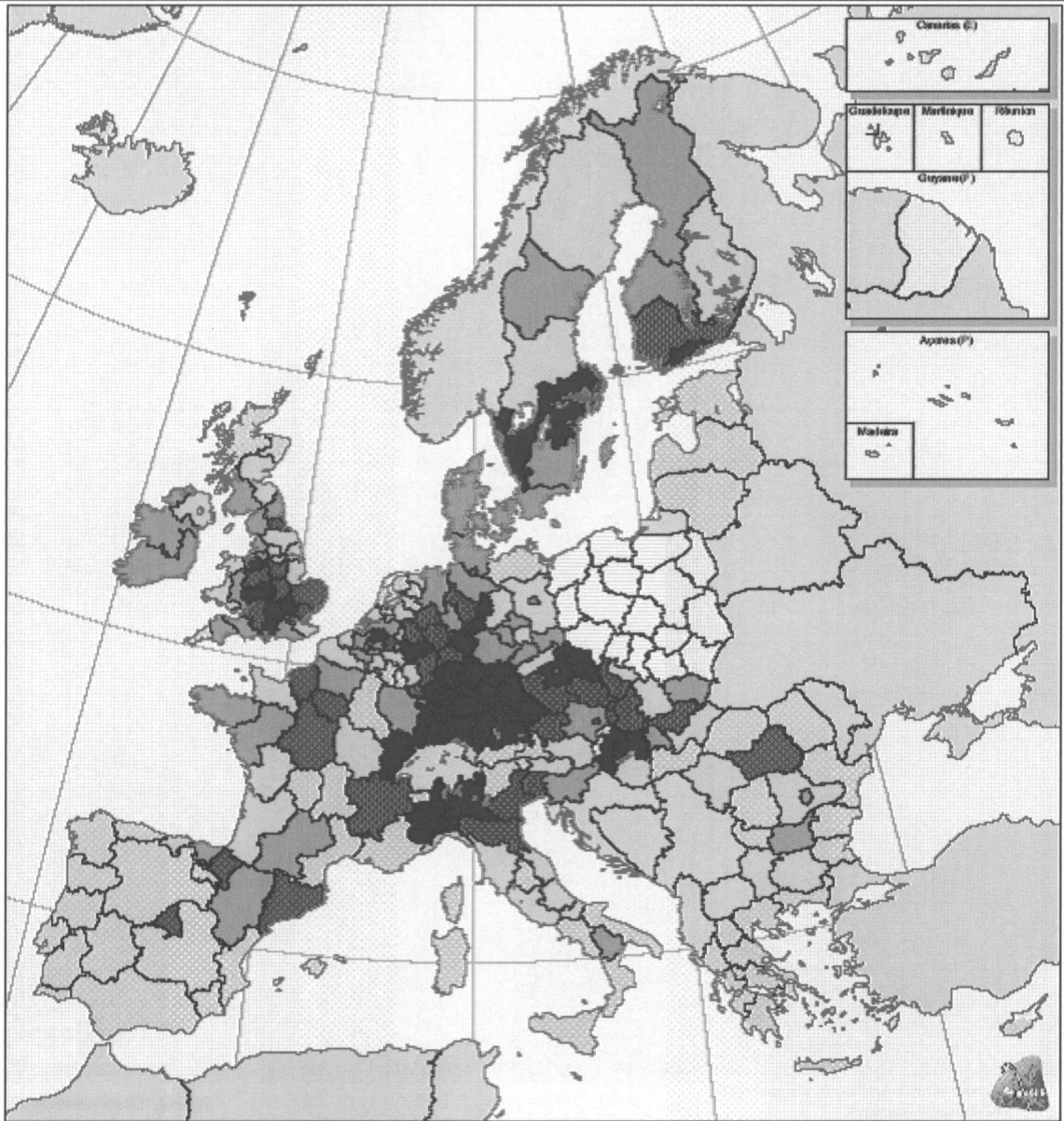
Zdroj: Databáze ESPON
Původní údaje: Spiekermann & Wegener (S&W)
Tato mapa nutně neodrážej názor kontrolního výboru ESPON

© Südwest EuroGeographics pro administrativní hranice

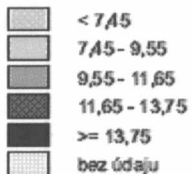
Zdroj: Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky ES, Lucemburk 2004, str. 77

Mapa č. 12: Zaměstnanost ve špičkových technologických odvětvích

Zaměstnanost ve špičkových technologických odvětvích, 2002

% z celkové zaměstnanosti

Průměr = 10,6
Směrodatná odchylka = 4,30

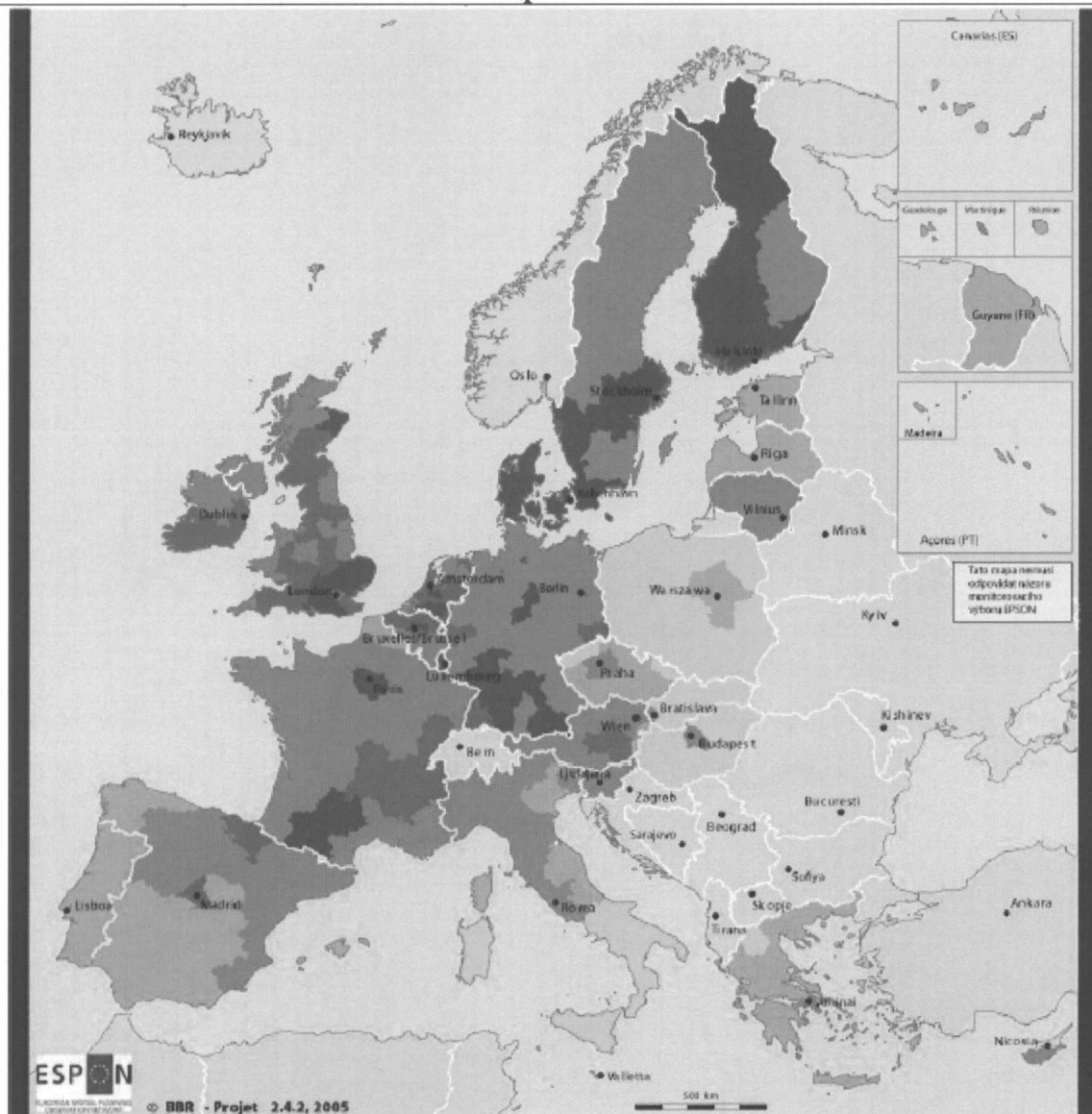
Zdroj: Eurostat

0 100 200 km

© Štátní úřad pro statistiku ČR

Zdroj: Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky ES, Lucemburk 2004, str. 54

Mapa č. 13:

Konkurenceschopnost

- značně podprůměrná
- podprůměrná
- průměrná
- nadprůměrná
- značně nadprůměrná

© EuroGeographics Association pour les limites administratives

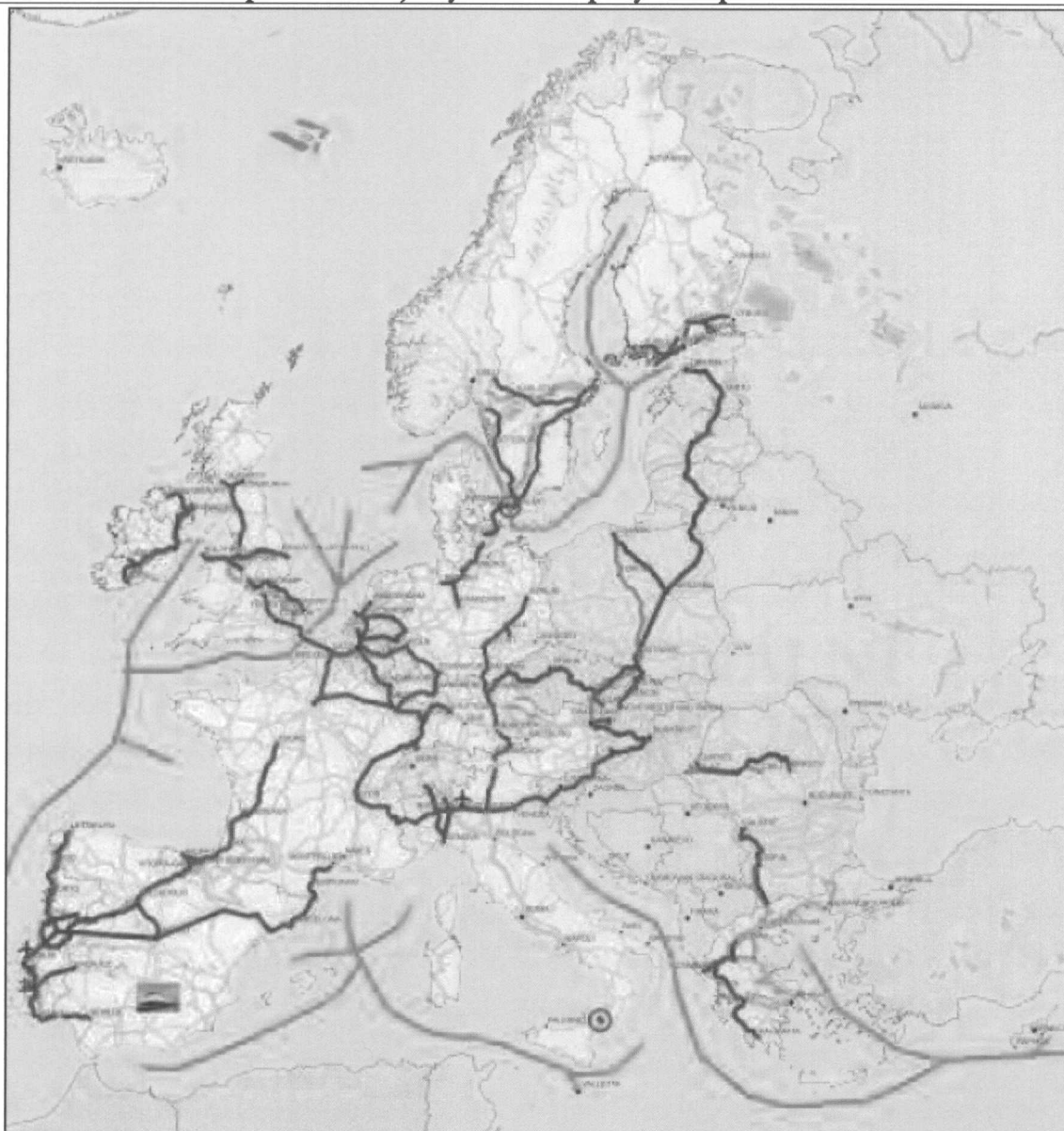
Regionální úroveň: NUTS 2
 Původ údajů: ESPON 3.1 Tharis a BBR
 ESPON 2.4.2 vlastní výpočty BBR
 Zdroj: Databáze ESPON

Ukazatele:

- produktivita 2002
- míra zaměstnanosti 2003
- výdaje na výzkum a vývoj 2001
- výzkum a vývoj v podnikatelském sektoru 2001
- vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo 2002

Zdroj: SDĚLENÍ KOMISE: Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství, 2007 – 2013, KOM, Brusel 2005, str. 37

Mapa č. 14: Projekty transevropských dopravních sítí

Projekty transevropských dopravních sítí v evropském zájmu

Železniční projekt Essen	Projekt vnitrozemských vodních cest (2001)
Železniční projekt (2001)	Projekt vnitrozemských vodních cest (2003)
Železniční projekt (2003)	Mořská dálnice (2003)
Silniční projekt Essen	Letištní projekt
Silniční projekt (2001)	Přístavní projekt
Silniční projekt (2003)	

Zdroj: GŘ TREN

0 250 500 km

© Stručení EuroGeographics pro administrativní hranice

Zdroj: Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky ES, Lucemburk 2004, str. 122

HLAVNÍ REGIONÁLNÍ UKAZATELE EU 25²⁵⁰

---

²⁵⁰ Převzato z publikace Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2004, str. 188 - 203

Hlavní regionální ukazatele

Region*	Obyvatelstvo		Hospodářství								Trh práce		
	1 000 obyvatel, 2001	Hustota obyvatelstva (obyv./km ²), 2001	Růst HDP (roční průměrné % změny), 1995-2001	HDP/osoba (PPS)			Zaměstnanost podle odvětví (% z celkového počtu), 2002			Žádost o udělení patentu u EPÚ na milión obyv., průměr 1999-2000-2001	Zaměstnanost (ve věku 15-64 let jako % obyv. ve věku 15-64 let), 2002		
				2001, EU15 = 100	průměr 1999-2000-2001, EU15 = 100	2001, EU25 = 100	Zemědělství	Průmysl	Služby		Celkem	Ženy	Muži
EU15	379604	117,0	2,5	100,0	100,0	109,7	4,0	28,2	67,7	153,6	64,2	55,6	72,9
N10	74745	101,7	4,8	46,1	45,5	50,5	13,2	32,1	54,7	6,9	55,9	50,1	61,9
EU25	454349	114,2	2,6	91,1	91,0	100,0	5,4	28,8	65,8	128,6	62,8	54,6	71,1
N12	105066	96,9	4,2	39,9	39,3	43,8	18,5	31,6	50,0	5,3	55,9	50,3	61,6
EU27	484670	112,0	2,6	87,0	86,8	95,4	7,0	28,9	64,1	120,5	62,4	54,4	70,4
Belgique-België	10281	336,9	2,4	106,9	106,4	117,3	1,7	25,4	72,9	151,5	59,9	51,4	68,2
<i>Reg. Bruxelles-Cap./Brussels Hfdst. Gew.</i>	<i>971</i>	<i>6015,5</i>	<i>2,6</i>	<i>217,3</i>	<i>217,8</i>	<i>238,5</i>	<i>0,1</i>	<i>13,1</i>	<i>86,9</i>	<i>161,4</i>	<i>54,5</i>	<i>48,2</i>	<i>61,0</i>
Vlaams Gewest	5960	441,0	2,5	105,5	104,9	115,8	1,8	28,1	70,2	163,2	63,5	55,1	71,6
<i>Antwerpen</i>	<i>1648</i>	<i>574,8</i>	<i>2,1</i>	<i>123,8</i>	<i>123,9</i>	<i>135,9</i>	<i>1,2</i>	<i>29,7</i>	<i>69,2</i>	<i>190,8</i>	<i>61,6</i>	<i>52,4</i>	<i>70,5</i>
<i>Limburg</i>	<i>796</i>	<i>328,8</i>	<i>2,3</i>	<i>89,9</i>	<i>89,4</i>	<i>98,7</i>	<i>1,6</i>	<i>32,9</i>	<i>65,5</i>	<i>84,8</i>	<i>61,1</i>	<i>51,3</i>	<i>70,5</i>
<i>Oost-Vlaanderen</i>	<i>1365</i>	<i>457,5</i>	<i>2,2</i>	<i>92,5</i>	<i>91,8</i>	<i>101,5</i>	<i>1,8</i>	<i>28,2</i>	<i>70,0</i>	<i>140,0</i>	<i>64,3</i>	<i>56,3</i>	<i>72,1</i>
<i>Vlaams Brabant</i>	<i>1020</i>	<i>484,3</i>	<i>3,7</i>	<i>112,5</i>	<i>110,5</i>	<i>123,4</i>	<i>1,6</i>	<i>18,4</i>	<i>80,0</i>	<i>259,7</i>	<i>66,5</i>	<i>59,6</i>	<i>73,3</i>
<i>West-Vlaanderen</i>	<i>1131</i>	<i>360,7</i>	<i>2,5</i>	<i>99,4</i>	<i>98,7</i>	<i>109,1</i>	<i>3,0</i>	<i>31,3</i>	<i>65,8</i>	<i>119,1</i>	<i>64,4</i>	<i>56,5</i>	<i>72,1</i>
Région Wallonne	3351	198,9	1,9	77,3	77,1	84,9	2,1	23,5	74,4	79,5	54,8	45,6	64,1
<i>Brabant Wallon</i>	<i>353</i>	<i>324,0</i>	<i>4,3</i>	<i>103,1</i>	<i>100,8</i>	<i>113,1</i>	<i>1,7</i>	<i>18,9</i>	<i>79,4</i>	<i>460,1</i>	<i>59,5</i>	<i>50,9</i>	<i>68,3</i>
<i>Hainaut</i>	<i>1280</i>	<i>338,0</i>	<i>1,4</i>	<i>69,1</i>	<i>69,1</i>	<i>75,9</i>	<i>1,7</i>	<i>25,4</i>	<i>72,9</i>	<i>65,8</i>	<i>52,0</i>	<i>42,6</i>	<i>61,5</i>
<i>Liège</i>	<i>1022</i>	<i>264,5</i>	<i>1,4</i>	<i>80,3</i>	<i>80,5</i>	<i>88,1</i>	<i>1,8</i>	<i>25,0</i>	<i>73,3</i>	<i>112,4</i>	<i>54,7</i>	<i>45,4</i>	<i>63,9</i>
<i>Luxembourg</i>	<i>250</i>	<i>56,2</i>	<i>1,7</i>	<i>74,8</i>	<i>75,9</i>	<i>82,1</i>	<i>4,6</i>	<i>22,4</i>	<i>73,0</i>	<i>116,8</i>	<i>60,5</i>	<i>50,2</i>	<i>70,4</i>
<i>Namur</i>	<i>447</i>	<i>121,8</i>	<i>2,5</i>	<i>75,2</i>	<i>74,8</i>	<i>82,5</i>	<i>2,2</i>	<i>20,0</i>	<i>77,8</i>	<i>85,2</i>	<i>56,4</i>	<i>47,5</i>	<i>65,2</i>
Danmark	5357	124,3	2,5	115,3	115,8	126,5	3,3	24,2	72,5	192,9	75,9	71,7	80,0
Deutschland	82339	230,6	1,6	100,4	102,0	110,2	2,5	32,4	65,2	296,2	65,4	58,8	71,8
Baden-Württemberg	10561	295,4	2,2	114,0	115,9	125,2	2,1	39,9	58,0	536,7	69,9	62,8	76,8
<i>Stuttgart</i>	<i>3950</i>	<i>374,1</i>	<i>2,4</i>	<i>125,6</i>	<i>127,1</i>	<i>137,8</i>	<i>2,1</i>	<i>41,7</i>	<i>56,2</i>	<i>655,8</i>	<i>70,7</i>	<i>63,2</i>	<i>78,0</i>
<i>Karlsruhe</i>	<i>2692</i>	<i>389,1</i>	<i>1,8</i>	<i>115,9</i>	<i>118,1</i>	<i>127,1</i>	<i>1,1</i>	<i>36,5</i>	<i>62,4</i>	<i>464,8</i>	<i>88,1</i>	<i>61,6</i>	<i>74,6</i>
<i>Freiburg</i>	<i>2146</i>	<i>229,4</i>	<i>2,3</i>	<i>99,4</i>	<i>100,9</i>	<i>109,1</i>	<i>2,7</i>	<i>39,2</i>	<i>58,1</i>	<i>475,0</i>	<i>69,6</i>	<i>62,7</i>	<i>76,5</i>
<i>Tübingen</i>	<i>1772</i>	<i>198,7</i>	<i>2,0</i>	<i>103,3</i>	<i>105,5</i>	<i>113,4</i>	<i>2,6</i>	<i>42,0</i>	<i>55,4</i>	<i>456,6</i>	<i>71,2</i>	<i>64,1</i>	<i>78,1</i>
Bayern	12280	174,1	2,5	117,3	118,8	128,7	3,3	35,3	61,3	480,1	70,7	63,4	77,9
<i>Oberbayern</i>	<i>4112</i>	<i>234,6</i>	<i>3,6</i>	<i>147,9</i>	<i>148,7</i>	<i>162,3</i>	<i>3,1</i>	<i>30,6</i>	<i>66,3</i>	<i>781,6</i>	<i>72,3</i>	<i>65,0</i>	<i>79,5</i>
<i>Niederbayern</i>	<i>1181</i>	<i>114,3</i>	<i>1,9</i>	<i>93,7</i>	<i>94,6</i>	<i>102,8</i>	<i>4,0</i>	<i>38,8</i>	<i>57,2</i>	<i>181,3</i>	<i>71,2</i>	<i>63,8</i>	<i>78,4</i>
<i>Oberpfalz</i>	<i>1082</i>	<i>111,7</i>	<i>2,5</i>	<i>100,0</i>	<i>102,6</i>	<i>109,8</i>	<i>5,0</i>	<i>38,9</i>	<i>58,1</i>	<i>376,3</i>	<i>69,2</i>	<i>61,5</i>	<i>76,7</i>
<i>Oberfranken</i>	<i>1113</i>	<i>154,0</i>	<i>1,1</i>	<i>96,7</i>	<i>98,6</i>	<i>106,2</i>	<i>3,0</i>	<i>42,0</i>	<i>55,0</i>	<i>241,6</i>	<i>69,2</i>	<i>64,2</i>	<i>74,1</i>
<i>Mittelfranken</i>	<i>1694</i>	<i>233,8</i>	<i>2,2</i>	<i>117,7</i>	<i>119,6</i>	<i>129,2</i>	<i>2,3</i>	<i>34,8</i>	<i>63,0</i>	<i>486,7</i>	<i>68,6</i>	<i>61,5</i>	<i>75,7</i>
<i>Unterfranken</i>	<i>1338</i>	<i>156,9</i>	<i>1,9</i>	<i>97,2</i>	<i>98,8</i>	<i>106,6</i>	<i>2,9</i>	<i>37,8</i>	<i>59,3</i>	<i>330,5</i>	<i>69,4</i>	<i>60,5</i>	<i>78,1</i>
<i>Schwaben</i>	<i>1760</i>	<i>176,1</i>	<i>1,4</i>	<i>100,2</i>	<i>103,2</i>	<i>109,9</i>	<i>3,9</i>	<i>37,2</i>	<i>58,9</i>	<i>309,0</i>	<i>71,5</i>	<i>64,1</i>	<i>78,7</i>
Berlin	3386	3798,0	-1,0	89,9	92,5	98,6	0,6	19,3	80,1	193,0	60,1	57,6	62,6
Brandenburg	2597	88,1	2,2	67,0	68,3	73,5	4,2	28,4	67,4	72,7	61,9	58,8	64,9
<i>Brandenburg - Nordost</i>	<i>1177</i>	<i>76,0</i>	<i>2,3</i>	<i>62,4</i>	<i>63,6</i>	<i>68,4</i>							
<i>Brandenburg - Südwest</i>	<i>1420</i>	<i>101,6</i>	<i>2,2</i>	<i>70,9</i>	<i>72,1</i>	<i>77,8</i>							
Bremen	660	1633,6	1,5	135,7	136,5	149,0	1,1	25,2	73,7	92,4	60,7	55,0	66,5
Hamburg	1721	2278,6	1,8	170,7	173,3	187,3	0,9	20,5	78,5	203,5	64,9	60,2	69,6
Hessen	6073	287,6	2,0	123,6	125,2	135,7	1,6	30,3	68,1	362,9	67,5	61,0	73,8
<i>Darmstadt</i>	<i>3742</i>	<i>502,7</i>	<i>2,2</i>	<i>142,3</i>	<i>143,9</i>	<i>156,1</i>	<i>1,4</i>	<i>28,9</i>	<i>69,8</i>	<i>477,1</i>	<i>68,5</i>	<i>61,9</i>	<i>74,9</i>
<i>Gießen</i>	<i>1064</i>	<i>197,7</i>	<i>1,8</i>	<i>91,1</i>	<i>92,0</i>	<i>100,0</i>	<i>2,0</i>	<i>32,9</i>	<i>65,1</i>	<i>259,5</i>	<i>66,4</i>	<i>59,8</i>	<i>73,0</i>
<i>Kassel</i>	<i>1267</i>	<i>152,8</i>	<i>1,4</i>	<i>95,9</i>	<i>98,1</i>	<i>105,2</i>	<i>2,2</i>	<i>32,7</i>	<i>65,1</i>	<i>115,5</i>	<i>65,4</i>	<i>59,4</i>	<i>71,2</i>
Mecklenburg-Vorpommern	1768	76,3	1,2	65,9	67,3	72,3	7,4	25,8	66,8	39,7	58,9	55,8	61,9
Niedersachsen	7940	166,7	1,6	90,7	92,3	99,6	3,4	30,9	65,7	202,5	64,6	57,0	72,0
<i>Braunschweig</i>	<i>1667</i>	<i>205,9</i>	<i>2,2</i>	<i>99,1</i>	<i>100,7</i>	<i>108,7</i>	<i>2,1</i>	<i>36,4</i>	<i>61,5</i>	<i>337,4</i>	<i>63,1</i>	<i>55,1</i>	<i>70,9</i>
<i>Hannover</i>	<i>2161</i>	<i>238,9</i>	<i>0,6</i>	<i>97,6</i>	<i>100,8</i>	<i>107,1</i>	<i>2,3</i>	<i>28,5</i>	<i>69,2</i>	<i>233,6</i>	<i>64,9</i>	<i>58,9</i>	<i>70,9</i>

Trh práce					Věková struktura			Vzdělávání			Region*
Nezaměstnanost (%)					% obyvatel ve věku: (2000)			Úroveň vzdělání osob ve věku 25-64 let (% z celkového počtu), 2002			
Celkem: 1992	Celkem: 2002	Dlouhodobě nezaměstnaní, 2002 (% z celkového počtu nezam.)	Ženy: 2002	Mladí lidé, (2002)	<15	15-64	65+	Nizké	Střední	Vysoké	
8,9	7,8	40,2	8,8	15,2	16,8	66,9	16,3	35,4	42,9	21,8	EU15
:	14,9	54,5	15,6	32,4	18,3	68,7	12,9	18,9	66,3	14,8	N10
:	9,0	44,3	10,0	18,1	17,1	67,2	15,7	32,6	46,7	20,6	EU25
:	13,7	55,5	14,0	30,6	18,2	68,6	13,2	21,8	64,0	14,2	N12
:	9,1	45,4	10,0	18,6	17,1	67,3	15,6	32,4	47,5	20,1	EU27
6,9	7,5	48,8	8,6	17,7	17,6	65,6	16,8	39,2	32,6	28,1	Belgique-België
9,3	14,5	55,1	14,4	32,9	17,8	65,4	16,8	36,8	25,9	37,3	Rég. Bruxelles-Cap./Brussels Hfdst. Gew.
4,9	4,9	35,2	5,7	11,6	17,1	66,2	16,7	37,9	34,3	27,9	Vlaams Gewest
5,7	5,5	44,0	6,2	10,8	17,2	65,9	16,9	37,4	35,3	27,4	Antwerpen
7,1	5,3	32,5	6,7	13,2	17,4	68,8	13,8	42,4	33,4	24,2	Limburg
4,7	5,5	31,8	6,2	14,5	16,6	66,3	17,1	39,0	33,1	27,9	Oost-Vlaanderen
3,8	4,0	31,0	4,5	10,4	17,1	66,1	16,8	31,5	33,9	34,6	Vlaams Brabant
3,8	3,8	29,8	5,0	9,0	17,0	64,9	18,1	39,9	35,2	25,0	West-Vlaanderen
9,8	10,5	58,6	12,6	26,5	18,6	64,6	16,8	42,5	31,7	25,8	Région Wallonne
5,8	7,0	40,5	8,4	20,7	19,7	65,6	14,7	26,6	31,8	41,5	Brabant Wallon
12,1	12,6	63,6	15,1	32,5	18,2	64,6	17,3	46,1	32,4	21,5	Hainaut
10,0	10,8	58,1	12,6	22,0	18,1	64,6	17,2	44,6	29,4	25,9	Liège
5,2	6,5	38,3	8,7	18,7	20,4	63,4	16,2	42,9	31,0	26,1	Luxembourg
8,8	9,4	61,0	11,6	27,4	19,0	64,7	16,3	39,4	35,3	25,2	Namur
8,3	4,6	19,1	5,0	7,4	18,4	66,8	14,8	19,4	52,6	28,0	Danmark
6,3	9,4	47,9	9,1	10,7	15,7	68,1	16,3	17,0	60,7	22,3	Deutschland
2,7	4,7	37,5	4,6	6,0	16,8	67,7	15,5	20,6	55,6	23,8	Baden-Württemberg
2,5	4,5	38,3	4,3	5,9	16,8	68,0	15,3	21,0	55,2	23,8	Stuttgart
3,0	5,4	37,5	4,8	7,5	15,9	68,1	16,0	19,3	56,7	24,0	Karlsruhe
2,8	4,5	40,7	4,4	5,9	17,1	67,0	15,9	20,2	57,5	22,4	Freiburg
2,5	4,5	31,7	4,9	4,6	18,0	67,2	14,8	22,1	52,7	25,2	Tübingen
2,8	5,0	37,3	5,0	5,7	16,4	67,6	16,0	19,4	59,4	21,3	Bayern
2,3	3,8	31,0	3,8	3,9	15,7	69,0	15,4	17,2	56,6	26,2	Oberbayern
3,1	5,1	38,4	4,8	7,2	17,1	67,0	15,9	20,4	62,6	16,9	Niederbayern
3,7	5,5	39,7	5,5	6,1	17,2	67,0	15,9	20,7	63,9	15,5	Oberpfalz
3,4	7,8	40,3	7,8	8,3	16,1	66,4	17,4	22,3	60,3	17,4	Oberfranken
3,1	6,1	43,6	6,0	6,5	16,0	67,7	16,4	21,0	56,9	22,0	Mittelfranken
3,0	5,7	41,6	6,0	6,8	17,1	66,8	16,1	19,0	61,9	19,1	Unterfranken
2,5	4,4	31,8	4,5	5,0	17,5	68,5	16,1	19,9	61,1	19,0	Schwaben
9,9	18,7	50,8	15,9	24,7	13,8	72,1	14,2	16,0	53,6	30,4	Berlin
13,8	20,4	53,8	21,3	20,7	14,1	71,1	14,9	6,4	65,6	28,0	Brandenburg
											Brandenburg - Nordost
											Brandenburg - Südwest
7,1	11,2	46,6	8,7	19,3	14,0	67,9	18,1	21,9	59,9	18,1	Bremen
5,2	9,0	44,4	7,8	10,9	13,5	69,8	16,7	19,8	57,0	23,2	Hamburg
3,5	6,3	45,1	5,6	8,5	15,5	68,3	16,2	18,2	58,7	23,2	Hessen
3,0	6,0	46,0	5,4	7,9	15,1	69,3	15,7	18,9	56,0	25,1	Darmstadt
4,1	5,9	36,5	5,0	8,0	16,4	67,4	16,2	17,9	61,5	20,6	Gießen
4,6	7,9	48,3	6,8	10,4	16,0	66,1	17,8	16,1	64,6	19,3	Kassel
17,6	23,6	52,2	23,7	18,0	14,5	71,0	14,5	10,5	62,5	27,0	Mecklenburg-Vorpommern
5,0	7,9	51,1	6,9	10,3	16,6	66,8	16,6	17,1	64,0	18,9	Niedersachsen
5,9	10,0	59,9	9,8	11,3	15,5	66,8	17,7	17,8	63,5	18,7	Braunschweig
4,8	8,0	49,5	6,4	10,4	15,4	67,1	17,5	16,0	64,9	19,2	Hannover

Hlavní regionální ukazatele

Region*	Obyvatelstvo		Hospodářství								Trh práce		
	1 000 obyvatel, 2001	Hustota obyvatelstva (obyv./km ²), 2001	Růst HDP (roční průměrné % změny), 1995-2001	HDP/osoba (PPS)			Zaměstnanost podle odvětví (% z celkového počtu), 2002			Žádosti o ucelení patentu u EPU na milion obyv., průměr 1995-2000-2001	Zaměstnanost (ve věku 15-64 let jako % obyv. ve věku 15-64 let), 2002		
				2001, EU15 = 100	průměr 1999-2000-2001, EU15 = 100	2001, EU25 = 100	Zemědělství	Průmysl	Služby		Celkem	Ženy	Muži
Lüneburg	1677	108,2	1,3	75,2	76,6	82,5	4,0	28,2	67,7	165,4	66,4	58,5	74,2
Weser-Ems	2434	162,7	2,2	89,6	89,8	98,3	4,8	31,3	63,9	106,8	64,0	55,5	72,3
Nordrhein-Westfalen	18027	529,0	1,2	101,5	103,3	111,3	1,4	32,8	65,8	284,3	63,2	55,0	71,5
Düsseldorf	5254	993,2	1,5	114,2	115,1	125,3	1,4	31,4	67,2	338,9	63,4	55,1	71,9
Köln	4295	583,2	1,1	107,3	110,3	117,8	1,0	29,2	69,8	361,5	63,4	54,8	72,1
Münster	2615	378,7	0,9	82,6	84,4	90,7	2,0	32,7	65,4	200,2	62,9	54,4	71,4
Detmold	2059	315,9	1,4	97,6	99,8	107,2	1,9	38,0	60,2	231,5	65,5	58,0	73,1
Amsberg	3804	475,3	1,0	92,2	94,0	101,2	1,2	36,1	62,8	208,6	61,7	53,7	69,7
Rheinland-Pfalz	4041	203,6	1,3	90,0	91,7	98,7	2,5	32,5	65,0	315,7	67,0	58,8	75,0
Koblenz	1522	188,5	1,2	84,0	85,8	92,1	2,1	32,8	65,1	189,2	67,2	58,4	75,8
Trier	512	104,1	1,1	80,9	82,0	88,7	3,2	28,6	68,2	91,9	66,5	58,8	73,7
Rheinhessen-Pfalz	2007	292,9	1,3	96,8	98,6	106,2	2,7	33,2	64,1	468,4	67,0	59,0	74,8
Saarland	1067	415,3	0,8	92,7	93,7	101,7	1,4	33,0	65,6	153,5	61,9	53,5	70,1
Sachsen	4405	239,2	1,0	67,3	68,1	73,9	2,4	32,8	64,9	99,4	61,0	57,8	64,0
Chemnitz	1612	264,5	1,3	63,9	64,5	70,1	2,3	38,1	59,6	57,6	61,1	56,7	65,5
Dresden	1704	214,9	1,3	68,4	68,9	75,1	2,6	31,0	66,4	173,1	61,3	59,0	63,5
Leipzig	1088	248,1	0,3	70,6	72,0	77,4	2,1	27,7	70,2	45,7	60,1	57,6	62,6
Sachsen-Anhalt	2598	127,1	1,6	65,3	65,9	71,7	4,0	31,0	65,0	47,8	59,5	56,2	62,7
Dessau	539	125,8	0,8	60,1	60,5	66,0	3,3	33,8	62,9	28,0	57,6	54,2	60,9
Halle	858	193,6	1,4	68,3	68,8	74,9	3,0	31,5	65,5	63,1	56,9	53,6	60,1
Magdeburg	1202	102,4	2,1	65,6	66,3	72,0	4,9	29,5	65,7	45,8	62,2	58,9	65,5
Schleswig-Holstein	2796	177,4	1,3	92,1	94,2	101,1	4,0	23,5	72,5	147,6	65,8	59,1	72,4
Thüringen	2421	149,7	2,1	66,2	66,9	72,6	3,1	35,1	61,9	88,2	62,5	58,3	66,6
Ellada	10938	83,1	3,5	67,1	66,3	73,7	16,1	22,5	61,5	7,3	56,7	42,5	71,4
Voreia Ellada	3516	62,3	3,8	63,4	63,1	69,6	22,8	23,4	53,8	4,8	55,2	40,5	70,8
Anatoliki Makedonia, Thraki	600	42,3	2,9	53,4	52,9	58,6	35,5	20,0	44,5	0,6	58,6	46,6	71,4
Kentriki Makedonia	1881	100,0	4,2	67,1	66,5	73,6	16,2	24,9	58,9	8,3	54,2	39,3	70,1
Dytiki Makedonia	294	31,1	3,5	68,7	68,1	75,4	20,4	33,5	46,1	1,1	53,6	39,0	68,4
Thessalia	741	52,8	3,4	60,2	60,5	66,1	29,7	18,8	51,5	0,9	55,9	38,9	72,8
Kentriki Ellada	2425	45,0	3,2	66,0	62,8	72,4	30,3	19,7	50,0	2,4	57,7	42,2	73,2
Ipeiros	336	36,5	5,0	54,0	50,6	59,3	25,8	21,1	53,1	0,4	56,1	41,0	71,9
Ionia Nisia	210	91,1	4,6	59,9	58,9	65,8	23,2	12,5	64,4	0,0	57,7	43,6	72,3
Dytiki Ellada	723	63,7	2,3	52,7	51,7	57,8	32,8	17,0	50,2	5,5	55,0	38,9	71,6
Stereia Ellada	558	35,9	2,1	94,9	86,7	104,2	24,8	29,9	45,3	0,5	55,7	38,4	72,4
Peloponnisos	598	38,6	4,3	63,9	61,2	70,2	36,5	15,7	47,8	2,8	63,5	50,1	76,7
Attiki	3904	1025,1	3,4	71,2	71,3	78,1	1,2	24,5	74,3	14,0	57,0	44,1	70,7
Nisia Aigaiou, Kriti	1094	62,7	4,1	67,2	67,2	73,8	25,5	17,1	57,4	4,8	58,0	43,4	73,2
Voreio Aigaio	202	52,7	4,8	62,0	61,8	68,1	22,4	18,0	59,6	0,0	51,9	34,2	69,8
Notio Aigaio	296	56,1	4,9	76,5	76,6	83,9	7,1	21,8	71,2	2,4	55,5	38,0	74,4
Kriti	595	71,4	3,4	64,4	64,3	70,7	34,9	14,7	50,4	7,4	61,6	49,7	73,8
España	40266	79,8	3,7	84,2	83,9	92,4	5,9	31,2	62,9	24,1	58,4	44,1	72,6
Noroeste	4307	95,1	2,9	69,9	69,5	76,7	10,8	32,6	56,6	3,2	55,7	42,9	68,6
Galicia	2726	92,6	2,8	66,5	66,3	73,0	12,9	32,8	54,3	5,0	57,1	45,0	69,3
Principado de Asturias	1052	99,5	2,4	72,4	71,9	79,4	7,2	31,4	61,4	9,3	51,5	38,2	65,0
Cantabria	530	100,0	4,2	82,7	81,3	90,7	6,6	33,9	59,5	7,5	56,7	41,3	72,0
Noreste	4044	57,5	3,6	100,5	99,3	110,3	4,5	37,3	58,2	27,0	61,8	47,5	75,8
Pais Vasco	2068	284,9	3,9	105,1	103,6	115,4	2,0	37,9	60,1	35,4	61,1	48,1	74,0
Comunidad Foral de Navarra	541	51,9	3,6	106,2	106,2	116,5	6,6	37,5	55,9	49,6	64,4	50,0	78,2

Trh práce					Věková struktura			Vzdělávání			Region*
Nezaměstnanost (%)					% obyvatel ve věku: (2000)			Úroveň vzdělání osob ve věku 25-64 let (% z celkového počtu), 2002			
Celkem: 1992	Celkem: 2002	Dlouhodobě nezaměstnaní, 2002 (% z celkového počtu nezam.)	Ženy: 2002	Mladí lidé, (2002)	<15	15-64	65+	Nizké	Střední	Vysoké	
4,3	6,9	46,7	8,3	12,0	17,1	66,8	16,1	15,8	63,1	21,0	Lüneburg
5,0	7,1	47,3	6,0	8,4	18,3	66,5	15,2	18,5	64,3	17,2	Weser-Ems
5,3	7,9	45,5	6,8	9,5	16,3	67,1	16,6	20,1	61,2	18,7	Nordrhein-Westfalen
5,8	8,0	46,5	6,8	9,3	15,5	67,3	17,2	20,9	61,1	18,0	Düsseldorf
5,1	7,0	47,1	6,2	8,0	16,1	68,2	15,7	19,9	58,0	22,1	Köln
5,0	7,4	53,6	6,5	9,5	17,6	66,6	15,9	19,4	61,2	19,4	Münster
4,2	8,2	34,0	7,5	11,7	17,6	65,6	16,8	17,9	64,7	17,4	Detmold
5,6	8,8	44,1	7,6	10,3	16,1	66,8	17,1	21,1	62,9	16,0	Arnsberg
3,5	5,9	38,0	5,5	9,2	16,4	66,6	17,0	18,9	60,8	20,4	Rheinland-Pfalz
3,2	5,5	42,0	5,5	9,9	16,8	65,7	17,5	18,0	62,7	19,3	Koblenz
3,4	4,9	39,8	3,4	4,5	16,5	65,8	17,7	18,2	61,6	20,2	Trier
3,7	6,3	34,7	6,1	9,9	16,1	67,4	16,5	19,6	59,2	21,1	Rheinhessen-Pfalz
5,9	8,3	45,7	7,1	12,3	15,0	67,2	17,8	20,8	62,7	16,5	Saarland
13,7	21,3	53,2	21,8	17,7	13,0	69,1	18,0	4,7	66,4	28,9	Sachsen
13,7	20,6	56,5	23,6	13,7	12,7	68,2	19,1	3,9	69,1	27,1	Chemnitz
13,7	20,8	50,3	20,3	20,9	13,4	69,2	17,4	5,0	64,1	30,9	Dresden
13,7	23,1	52,8	21,4	19,0	12,8	70,0	17,2	5,3	66,2	28,4	Leipzig
15,5	23,5	59,9	26,1	18,4	13,5	69,7	16,9	8,2	66,4	25,3	Sachsen-Anhalt
:	25,9	62,3	28,4	24,1	13,1	69,8	17,1	10,1	65,3	24,6	Dessau
:	27,1	61,0	31,0	22,7	13,1	69,6	17,3	7,5	65,0	27,6	Halle
:	20,2	57,5	22,0	13,4	13,8	69,7	16,5	8,0	68,1	24,0	Magdeburg
4,4	8,5	44,7	7,7	12,7	16,1	67,6	16,4	16,0	53,2	30,9	Schleswig-Holstein
15,2	17,6	47,9	19,8	13,7	13,5	70,3	16,3	6,6	64,8	28,6	Thüringen
7,8	10,0	51,2	15,0	26,5	15,2	67,6	17,3	47,3	35,1	17,6	Ellada
6,7	11,3	52,8	17,6	29,5	15,4	67,6	17,0	53,6	30,1	16,3	Voreia Ellada
6,9	10,4	53,6	15,4	24,5	16,0	66,2	17,9	62,5	24,9	12,7	Anatoliki Makedonia, Thraki
6,4	11,5	48,6	17,5	29,4	15,3	68,6	16,1	48,4	33,1	18,5	Kentriki Makedonia
7,4	14,7	63,1	23,3	36,8	15,8	66,3	17,9	58,1	29,2	12,7	Dytiki Makedonia
7,3	10,6	58,3	17,6	32,4	15,2	66,7	18,2	58,4	27,0	14,5	Thessalia
8,0	9,3	57,1	14,5	29,7	14,0	66,6	19,4	60,3	28,5	11,2	Kentriki Ellada
7,4	10,6	54,4	16,9	36,4	13,2	67,2	19,6	58,8	26,2	15,0	Ipeiros
2,5	9,0	22,7	10,9	21,5	14,8	64,7	20,5	63,1	26,4	10,5	Ionia Nisia
8,6	10,5	67,6	16,8	32,6	15,5	67,1	17,4	61,1	27,0	11,9	Dytiki Ellada
10,8	9,8	67,5	17,1	28,8	13,2	67,7	19,1	63,1	29,1	7,8	Stereia Ellada
7,3	7,3	44,5	10,1	26,0	13,2	65,3	21,5	56,7	31,5	11,8	Peloponnisos
9,7	9,2	51,9	13,3	22,5	15,3	68,8	15,9	33,7	43,3	23,0	Attiki
3,6	9,7	31,3	14,4	27,2	16,8	65,6	17,6	56,4	30,8	12,8	Nisia Aigaioi, Kriti
4,8	9,2	46,2	13,5	29,0	15,4	61,6	23,0	54,7	34,4	10,9	Voreia Aigaio
3,5	14,2	21,6	21,3	30,6	17,5	67,5	15,0	59,2	31,5	9,3	Notio Aigaio
3,3	7,7	34,7	11,5	24,3	16,9	66,1	17,1	55,5	29,1	15,5	Kriti
17,5	11,4	34,2	16,4	22,2	14,9	68,4	16,8	58,3	17,3	24,4	España
16,2	11,4	42,7	16,5	24,2	12,0	68,2	19,8	60,3	17,4	22,4	Noroeste
15,9	12,2	40,5	17,5	24,6	12,3	68,0	19,7	62,5	15,9	21,6	Galicía
17,4	9,8	46,9	13,8	23,1	10,9	68,3	20,8	56,6	20,2	23,1	Principado de Asturias
16,0	10,1	49,7	15,1	23,4	12,7	68,8	18,6	56,1	19,0	24,9	Cantabria
15,0	7,7	36,5	12,0	17,9	12,6	68,8	18,6	51,4	17,3	31,2	Noroeste
18,6	9,4	41,2	14,2	22,1	12,1	70,7	17,2	48,2	17,7	34,1	Pais Vasco
10,3	5,6	25,9	9,5	12,9	13,7	68,3	18,0	50,4	15,6	34,0	Comunidad Foral de Navarra

Hlavní regionální ukazatele

Region*	Obyvatelstvo		Hospodářství								Trh práce		
	1 000 obyvatel, 2001	Hustota obyvatelstva (obyv./km ²), 2001	Růst HDP (roční průměrné % změny), 1995-2001	HDP/osoba (PPS)			Zaměstnanost podle odvětví (% z celkového počtu), 2002			Žádosti o udělení patentu u EPU na milion obyv., průměr 1999-2000-2001	Zaměstnanost (ve věku 15-64 let jako % obyv. ve věku 15-64 let), 2002		
				2001, EU15 = 100	průměr 1999-2000-2001, EU15 = 100	2001, EU25 = 100	Zemědělství	Průmysl	Služby		Celkem	Ženy	Muži
La Rioja	267	53,1	3,7	96,9	94,7	106,3	9,1	40,4	50,5	10,5	61,3	44,8	77,0
Aragón	1168	24,5	2,9	90,5	89,6	99,3	7,2	35,2	57,6	30,8	62,0	45,9	77,6
Comunidad de Madrid	5218	652,6	4,2	112,4	112,3	123,3	0,8	24,5	74,7	39,8	62,8	49,9	76,0
Centro	5265	24,5	2,8	69,4	69,4	76,2	10,0	30,9	59,1	7,2	56,1	38,9	72,6
Castilla y León	2465	26,2	2,4	78,0	77,5	85,6	9,2	30,9	59,9	9,9	57,4	41,4	72,9
Castilla-la Mancha	1722	21,7	3,1	67,1	67,5	73,7	9,5	33,6	56,9	6,0	57,6	38,5	75,9
Extremadura	1078	25,9	3,5	53,5	53,8	58,7	13,3	25,7	61,0	2,7	50,7	33,7	67,0
Este	11123	184,6	3,7	93,8	93,7	103,0	3,0	36,8	60,2	42,2	63,3	50,2	76,3
Cataluña	6220	194,8	3,3	100,7	101,2	110,5	2,5	38,5	58,9	57,5	64,7	52,0	77,2
Comunidad Valenciana	4094	175,7	4,3	81,1	80,8	89,0	4,1	36,7	59,2	27,0	60,8	46,9	74,6
Illes Balears	810	161,6	5,3	105,4	102,4	115,7	2,0	24,3	73,7	15,6	65,8	53,9	77,3
Sur	8573	86,9	4,0	64,3	63,7	70,5	10,3	25,6	64,1	5,6	50,7	34,6	66,7
Andalucía	7291	83,6	3,9	63,1	62,5	69,2	10,5	25,3	64,3	6,6	49,6	33,6	65,6
Región de Murcia	1140	100,8	4,4	71,2	70,5	78,2	10,7	28,9	60,4	11,7	57,8	41,4	74,0
Ceuta y Melilla	142	4571,0	3,9	68,0	69,6	74,7	0,8	7,7	91,5	0,0	49,7	31,5	65,8
Ciudad Autónoma de Ceuta	75	3952,6	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ciudad Autónoma de Melilla	67	5550,0	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Canarias	1737	239,8	4,8	79,1	79,6	86,8	4,6	21,3	74,1	8,9	57,6	44,1	70,7
France	60912	96,2	2,6	104,8	104,4	115,0	4,1	25,4	70,5	140,3	62,9	56,4	69,6
Île de France	11055	920,3	2,8	164,6	163,7	180,7	0,3	17,3	82,4	309,1	66,4	61,7	71,2
Bassin Parisien	10486	72,0	1,9	92,4	92,5	101,4	5,6	30,3	64,0	90,4	63,2	56,0	70,5
Champagne-Ardenne	1339	52,3	2,0	96,1	97,1	105,4	8,9	28,7	62,4	70,0	62,6	54,5	70,9
Picardie	1866	96,2	1,5	84,1	84,6	92,3	5,1	32,0	62,9	88,3	62,3	54,5	70,1
Haute-Normandie	1786	145,0	2,4	98,6	97,5	108,2	3,0	31,9	65,1	106,2	61,1	53,9	68,6
Centre	2455	62,7	1,7	93,3	93,4	102,4	4,7	32,0	63,3	108,0	63,8	56,7	71,2
Basse-Normandie	1431	81,4	2,0	87,1	87,2	95,6	7,9	26,3	65,9	58,2	65,0	59,0	71,1
Bourgogne	1609	51,0	2,1	95,5	95,9	104,8	6,1	28,6	65,4	94,3	65,0	58,5	71,6
Nord - Pas-de-Calais	4014	323,3	2,2	83,0	82,4	91,1	2,4	29,7	67,9	46,3	54,1	44,2	64,1
Est	5202	108,3	1,8	94,1	93,9	103,3	3,1	33,4	63,5	121,9	64,8	57,2	72,4
Lorraine	2316	98,3	1,2	85,6	85,6	94,0	2,8	29,6	67,6	78,0	63,2	54,6	71,7
Alsace	1762	212,8	2,2	105,9	106,0	116,2	2,3	35,2	62,5	176,0	67,1	60,6	73,4
Franche-Comté	1124	89,4	2,4	93,1	92,3	102,2	4,9	38,5	56,6	128,2	65,0	57,8	72,2
Ouest	7884	92,6	3,0	90,6	89,8	99,4	6,5	29,0	64,5	69,4	64,9	59,3	70,4
Pays de la Loire	3277	102,1	3,1	93,4	92,7	102,5	6,4	32,2	61,5	62,2	65,9	60,1	71,5
Bretagne	2950	108,4	3,2	90,2	89,3	99,0	6,3	26,8	66,9	84,3	63,9	58,8	69,1
Poitou-Charentes	1657	64,2	2,3	85,6	85,3	93,9	7,2	26,9	65,9	57,2	64,8	58,7	70,9
Sud-Ouest	6267	60,5	2,8	92,2	91,6	101,1	6,4	23,8	69,8	71,3	62,9	56,0	69,9
Aquitaine	2956	71,5	3,0	94,5	93,9	103,6	7,4	22,5	70,1	48,6	61,4	53,6	69,3
Midi-Pyrénées	2602	57,4	2,7	91,3	90,8	100,1	4,8	25,5	69,8	103,3	64,5	57,9	71,0
Limousin	710	41,9	2,2	86,0	85,2	94,4	8,7	22,8	68,5	48,8	64,1	60,3	68,1
Centre-Est	7055	101,2	2,8	103,1	103,2	113,2	4,7	28,6	66,7	210,0	64,8	58,6	71,0
Rhône-Alpes	5743	131,4	2,9	106,6	106,6	116,9	4,1	28,6	67,3	233,7	64,8	58,7	71,0
Auvergne	1312	50,4	2,4	88,1	88,3	96,6	7,8	28,3	63,9	107,4	64,6	58,3	71,0
Méditerranée	7226	107,1	2,9	90,0	89,5	98,8	5,2	17,4	77,4	88,1	56,5	49,8	63,8
Languedoc-Roussillon	2361	86,2	3,2	80,2	80,5	88,1	7,7	17,7	74,6	60,7	54,8	47,7	62,4
Provence-Alpes-Côte d'Azur	4602	146,6	2,8	95,6	94,7	104,9	3,9	17,4	78,7	106,6	57,9	51,5	64,9
Corse	264	30,4	3,4	79,9	79,5	87,7	7,5	12,2	80,2	9,3	44,8	34,5	55,0
Départements d'Outre-Mer	1724	19,3	3,5	58,0	58,2	63,8	3,0	12,9	84,1	0,0	44,3	38,0	50,9

Trh práce					Věková struktura			Vzdělávání			Region*
Nezaměstnanost (%)					% obyvatel ve věku: (2000)			Úroveň vzdělání osob ve věku 25-64 let (% z celkového počtu), 2002			
Celkem, 1992	Celkem, 2002	Dlouhodobě nezaměstnaní, 2002 (% z celkového počtu nezam.)	Ženy, 2002	Mladí lidé, (2002)	<15	15-64	65+	Nizké	Střední	Vysoké	
12,7	6,9	37,4	10,3	14,6	13,3	67,4	19,3	58,3	15,7	26,0	La Rioja
10,7	5,5	26,0	9,1	13,8	12,8	65,9	21,4	56,4	17,8	25,8	Aragón
12,3	7,1	39,7	10,3	15,0	14,6	70,1	15,4	45,9	20,1	34,0	Comunidad de Madrid
18,1	11,9	33,3	19,1	23,3	14,5	65,4	20,1	62,2	16,5	21,3	Centro
16,9	10,4	37,2	16,9	24,3	12,4	66,0	21,6	56,9	18,2	24,8	Castilla y León
15,0	9,4	30,8	16,4	17,4	16,1	64,7	19,2	66,9	15,2	18,0	Castilla-la Mancha
25,8	19,2	30,4	28,5	31,7	16,6	65,3	18,1	67,3	14,4	18,3	Extremadura
14,6	9,7	31,3	13,3	19,4	14,5	68,7	16,8	59,4	17,7	22,8	Este
12,8	9,6	37,1	13,1	19,5	13,9	68,6	17,5	56,6	18,4	25,0	Cataluña
18,3	10,3	24,9	14,4	20,1	15,1	68,9	16,1	63,7	15,9	20,4	Comunidad Valenciana
10,5	7,3	16,7	9,3	14,9	16,4	68,3	15,3	59,6	21,8	18,7	Illes Balears
25,4	18,3	32,6	26,6	30,0	17,9	68,1	14,1	64,4	15,4	20,2	Sur
26,4	19,6	33,1	28,5	31,5	17,8	68,1	14,1	65,1	15,1	19,9	Andalucía
19,0	11,3	27,1	16,6	22,2	18,0	67,8	14,3	61,8	16,0	22,2	Región de Murcia
25,0	5,3	41,3	8,5	13,1	21,4	66,5	12,2	53,4	26,4	20,2	Ceuta y Melilla
											Ciudad Autónoma de Ceuta
											Ciudad Autónoma de Melilla
24,3	11,1	32,1	15,4	19,8	17,1	71,0	11,9	60,9	17,1	22,0	Canarias
9,8	8,7	32,7	9,8	18,9	18,9	65,1	16,0	35,9	40,6	23,5	France
7,9	8,1	33,5	7,9	15,0	19,8	68,1	12,1	31,4	33,6	35,0	Île de France
10,0	8,6	32,7	10,0	19,6	19,2	64,4	16,4	41,3	40,9	17,7	Bassin Parisien
9,7	9,3	36,5	11,0	27,0	19,2	65,1	15,7	43,2	41,3	15,5	Champagne-Ardenne
10,1	8,5	30,6	9,9	20,6	20,6	65,2	14,2	44,8	38,9	16,3	Picardie
12,0	10,1	37,6	10,8	22,2	20,3	65,2	14,5	41,4	38,0	20,6	Haute-Normandie
9,7	8,6	27,2	10,4	16,0	18,4	63,8	17,8	41,0	42,4	16,6	Centre
9,4	7,9	25,1	9,4	15,9	19,1	63,6	17,3	38,5	41,7	19,7	Basse-Normandie
9,1	6,9	41,5	8,4	16,7	17,7	63,4	18,9	38,1	43,5	18,3	Bourgogne
12,5	13,4	39,7	16,0	29,4	21,3	64,8	13,9	44,3	38,2	17,5	Nord - Pas-de-Calais
7,4	7,5	24,0	8,7	18,0	19,1	65,9	15,0	34,9	45,3	19,8	Est
8,8	7,8	27,1	9,2	19,9	19,0	65,6	15,4	35,9	45,9	18,2	Lorraine
5,4	6,7	21,4	7,0	13,4	19,2	66,8	13,9	32,0	45,6	22,4	Alsace
8,0	8,3	21,3	10,0	21,8	19,1	65,0	15,9	36,9	43,7	19,3	Franche-Comté
10,1	7,4	27,6	9,0	15,6	18,4	63,9	17,7	33,5	45,4	21,1	Ouest
10,1	7,7	28,5	9,6	14,6	19,2	64,4	16,4	34,9	44,7	20,4	Pays de la Loire
9,6	6,7	23,4	8,2	16,0	18,3	63,8	18,0	30,9	45,8	23,2	Bretagne
11,2	8,0	33,0	9,4	17,0	17,0	63,1	19,9	35,8	46,0	18,1	Poitou-Charentes
9,8	8,5	31,6	10,3	18,3	16,6	63,8	19,6	33,5	44,0	22,4	Sud-Ouest
11,5	9,2	30,7	11,5	18,8	16,9	64,0	19,1	36,0	43,5	20,4	Aquitaine
8,4	8,1	32,1	9,9	17,6	16,7	64,1	19,2	30,1	43,4	26,5	Midi-Pyrénées
8,8	6,4	35,6	7,0	19,2	14,6	62,4	23,0	34,9	48,4	16,7	Limousin
9,5	6,9	25,5	7,8	16,5	18,9	65,3	15,8	32,3	42,1	25,6	Centre-Est
9,3	6,9	24,9	7,9	17,0	19,5	65,5	15,0	31,8	41,2	27,0	Rhône-Alpes
10,5	6,9	28,0	7,6	13,6	16,2	64,3	19,6	34,4	46,3	19,3	Auvergne
13,4	12,0	41,2	13,4	24,9	17,8	63,5	18,7	40,3	39,5	20,2	Méditerranée
14,9	13,1	42,7	15,0	31,3	17,5	63,2	19,3	40,7	39,4	19,9	Languedoc-Roussillon
12,9	11,4	39,9	12,4	21,4	18,0	63,7	18,4	39,4	40,1	20,6	Provence-Alpes-Côte d'Azur
10,8	13,3	56,6	18,3	44,2	16,9	64,4	18,7	58,9	26,1	15,0	Corse
:	26,5	76,1	29,4	51,3	27,6	64,3	8,1	:	:	:	Départements d'Outre-Mer

Hlavní regionální ukazatele

Region*	Obyvatelstvo		Hospodářství							Trh práce			
	1 000 obyvatel, 2001	Hustota obyvательства (obyv./km ²), 2001	Růst HDP (roční průměrné % změny), 1995-2001	HDP/osoba (PPS)			Zaměstnanost podle odvětví (% z celkového počtu), 2002			Žádosti o udělení patentu u EPU na milion obyv., průměr 1999-2000-2001	Zaměstnanost (ve věku 15-64 let jako % obyv. ve věku 15-64 let), 2002		
				2001, EU15 = 100	průměr 1999-2000-2001, EU15 = 100	2001, EU25 = 100	Zemědělství	Průmysl	Služby		Celkem	Ženy	Muži
Guadeloupe	433	253,7	4,4	60,8	60,9	66,7	2,8	12,8	84,4	6,7	45,9	40,3	52,1
Martinique	387	343,3	3,6	67,8	67,9	74,5	5,7	12,5	81,9	0,6	48,2	43,6	53,2
Guyane	170	2,0	-0,4	48,2	48,9	52,9	2,4	13,9	83,7	0,7	44,0	35,2	52,8
Réunion	735	291,5	4,4	53,5	53,8	58,7	1,7	12,9	85,4	2,6	41,3	34,2	48,7
Ireland	3853	54,8	9,2	117,6	115,0	129,1	6,9	27,8	65,3	83,6	65,0	55,2	74,7
Border, Midland and Western	1016	30,5	8,1	85,4	83,8	93,7	11,4	31,4	57,3	62,1	62,2	51,7	72,4
Southern and Eastern	2837	76,7	9,5	129,2	126,2	141,8	5,5	26,6	67,9	91,3	65,9	56,4	75,5
Italia	57927	192,2	1,9	100,1	101,3	109,9	5,0	31,8	63,2	73,2	55,5	42,0	69,1
Nord-Ovest	15180	262,0	1,8	124,2	125,9	136,3							
<i>Nord Ovest</i>	6030	176,9	1,5	113,4	115,1	124,5	3,5	34,0	62,5	98,9	61,1	50,4	71,7
Piemonte	4291	168,9	1,3	115,1	117,5	126,3	3,4	38,1	58,4	115,9	62,0	51,6	72,2
Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste	121	37,0	0,6	123,9	124,7	136,0	4,9	25,6	69,5	43,2	66,3	56,1	75,9
Liguria	1619	298,7	2,1	108,2	108,2	118,7	3,7	22,7	73,7	61,7	58,2	46,8	69,8
Lombardia	9150	383,4	1,9	131,3	133,1	144,0	1,9	40,1	58,0	158,5	63,2	51,8	74,5
Nord-Est	10715	172,9	1,9	120,9	122,9	132,7							
<i>Nord Est</i>	6692	167,9	1,9	117,7	119,7	129,1	4,4	37,2	58,4	100,3	63,4	51,4	75,2
Trentino-Alto Adige	947	69,6	2,4	133,0	134,8	146,0	7,8	27,3	64,9	62,7	66,4	54,7	77,8
Provincia Autonoma Bolzano/Bozen	467	63,1	2,7	143,4	144,9	157,4							
Provincia Autonoma Trento	480	77,3	2,1	123,0	125,0	135,0							
Veneto	4556	247,7	1,9	115,8	118,0	127,1	4,0	40,2	55,7	106,2	63,2	50,7	75,4
Friuli-Venezia Giulia	1190	151,5	1,4	112,5	114,3	123,5	3,1	33,5	63,3	107,9	62,0	51,7	72,2
Emilia-Romagna	4023	181,8	1,9	126,2	128,3	138,5	5,4	35,6	59,1	163,0	67,5	58,9	76,0
Centro	11191	191,8	2,0	108,9	110,1	119,5							
<i>Centro</i>	5870	142,7	2,2	106,6	107,6	116,9	4,0	35,0	61,0	60,1	61,5	50,7	72,2
Toscana	3553	154,6	2,2	111,1	112,0	121,9	3,9	33,0	63,2	64,2	61,5	50,6	72,6
Umbria	843	99,7	2,0	97,9	99,4	107,4	4,6	33,0	62,4	38,2	59,0	47,8	70,2
Marche	1473	152,0	2,2	100,7	101,7	110,5	4,1	40,7	55,2	62,9	62,7	52,7	72,6
Lazio	5322	309,2	1,8	111,4	112,9	122,2	3,3	19,9	76,7	44,2	55,0	41,1	69,3
Sud	14123	192,7	2,1	66,9	67,5	73,4							
<i>Abruzzo-Molise</i>	1609	105,6	1,7	82,8	83,0	90,9	6,6	31,1	62,3	48,5	54,8	40,2	69,5
Abruzzo	1282	118,8	1,6	84,0	84,3	92,2	5,8	31,6	62,6	58,6	55,6	41,1	70,1
Molise	327	73,6	2,2	78,1	78,1	85,7	10,0	29,1	60,9	9,1	51,8	36,8	66,8
Campania	5783	425,5	2,3	65,1	65,4	71,5	6,4	24,4	69,3	10,9	41,9	24,1	60,1
Sud	6731	151,4	2,0	64,6	65,5	70,9	10,9	25,5	63,6	8,5	44,4	27,3	61,8
Puglia	4087	211,0	1,9	65,0	66,1	71,3	10,3	26,9	62,8	9,1	45,3	27,5	63,7
Basilicata	604	60,4	2,1	70,5	72,5	77,3	10,4	33,2	56,4	8,7	46,1	29,4	62,8
Calabria	2040	135,3	2,2	62,1	62,2	68,1	12,4	19,9	67,7	7,1	41,9	26,4	57,5
Isole	6717	134,9	2,1	67,9	68,0	71,5							
Sicilia	5071	197,3	2,1	65,3	65,4	71,6	9,3	20,4	70,3	14,2	41,9	24,2	60,2
Sardegna	1646	68,3	2,2	76,0	76,1	83,4	8,7	23,5	67,8	11,2	46,7	31,2	62,2
Luxembourg (Grand-Duché)	442	170,9	6,1	194,0	194,4	212,9	2,0	20,1	77,9	203,5	63,6	51,5	75,5
Nederland	16043	473,6	3,3	113,3	111,5	124,3	3,0	20,8	76,2	222,9	74,4	66,2	82,4
Noord-Nederland	1678	201,1	2,8	105,9	102,1	116,3	4,1	23,8	72,1	76,8	72,1	63,7	80,1
Groningen	568	242,9	2,8	133,2	125,1	146,1	2,8	21,3	75,9	87,1	70,8	63,2	78,2
Friesland	633	188,6	3,2	93,8	91,9	103,0	4,3	25,6	70,1	64,6	72,7	64,3	80,7
Drenthe	477	179,9	2,4	89,5	87,9	98,3	5,4	24,5	70,2	80,8	72,8	63,5	81,8
Oost-Nederland	3367	345,6	3,2	95,5	94,1	104,8	3,6	22,7	73,7	131,3	74,5	65,9	82,7
Overijssel	1090	326,7	3,1	96,1	94,4	105,5	4,2	26,1	69,7	139,9	73,4	64,9	81,5

Trh práce						Věková struktura			Vzdělávání			Region*
Nezaměstnanost (%)						% obyvatel ve věku: (2000)			Úroveň vzdělání osob ve věku 25-64 let (% z celkového počtu), 2002			
Celkem, 1992	Celkem, 2002	Dlouhodobě nezaměstnaní, 2002 (% z celkového počtu nezam.)	Ženy, 2002	Mladí lidé, (2002)	<15	15-64	65+	Nizké	Střední	Vysoké		
:	26,0	77,2	28,6	57,8	25,2	65,2	9,6	:	:	:	Guadeloupe	
:	22,9	79,7	26,0	55,2	23,5	65,1	11,5	:	:	:	Martinique	
:	24,4	74,6	29,0	46,5	35,6	60,6	3,8	:	:	:	Guyane	
:	29,3	74,4	32,1	48,6	29,5	64,2	6,3	:	:	:	Réunion	
15,3	4,3	29,3	3,8	7,8	21,9	66,9	11,2	39,7	34,9	25,4	Ireland	
15,1	5,5	31,2	5,5	9,6	22,3	64,9	12,8	46,8	33,5	19,6	Border, Midland and Western	
15,4	3,8	28,3	3,2	7,1	21,7	67,7	10,6	37,3	35,3	27,4	Southern and Eastern	
:	9,0	59,6	12,2	27,2	14,4	67,6	18,0	55,9	33,9	10,2	Italia	
											Nord-Ovest	
5,4	50,0	7,6	17,0	11,5	67,0	21,5	56,5	33,7	9,8		<i>Nord-Ovest</i>	
5,1	47,5	7,3	15,5	11,9	67,7	20,4	57,6	33,0	9,4		Piemonte	
3,6	19,3	5,5	10,6	12,6	68,7	18,7	58,6	33,8	7,7		Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste	
6,3	57,4	8,6	23,0	10,4	64,9	24,7	53,4	35,5	11,1		Liguria	
3,8	36,5	5,6	11,4	13,0	69,5	17,5	53,7	35,2	11,0		Lombardia	
											Nord-Est	
3,3	26,2	5,1	7,5	13,3	68,5	18,2	55,6	35,5	8,9		<i>Nord-Est</i>	
2,6	11,7	3,8	5,0	15,9	67,5	16,6	52,4	38,5	9,1		<i>Trentino-Alto Adige</i>	
											Provincia Autonoma Bolzano/Bozen	
											Provincia Autonoma Trento	
3,4	28,6	5,2	7,6	13,3	69,0	17,8	57,4	33,9	8,7		Veneto	
3,7	25,8	5,6	9,4	11,2	67,7	21,1	51,3	39,0	9,7		Friuli-Venezia Giulia	
3,3	25,5	4,6	9,0	11,2	66,7	22,1	51,9	36,6	11,5		Emilia-Romagna	
											Centro	
4,8	38,6	7,3	14,6	12,0	66,2	21,8	55,0	34,5	10,5		<i>Centro</i>	
4,8	38,8	7,3	16,2	11,5	66,6	21,9	56,5	33,3	10,2		Toscana	
5,7	44,9	8,9	16,5	12,2	65,6	22,2	48,1	40,4	11,5		Umbria	
4,4	33,8	6,4	10,5	12,9	65,8	21,3	55,1	34,1	10,7		Marche	
8,6	68,7	11,9	32,0	14,2	68,8	17,0	48,3	38,9	12,8		Lazio	
											Sud	
7,5	56,5	11,7	23,0	14,4	65,7	19,9	52,6	36,6	10,8		<i>Abruzzo-Molise</i>	
6,2	54,1	10,0	20,1	14,4	65,9	19,8	52,2	36,9	10,9		Abruzzo	
12,6	61,0	18,7	34,3	14,7	64,8	20,5	54,4	35,2	10,4		Molise	
21,1	73,7	30,6	59,5	19,3	67,2	13,6	59,8	31,0	9,1		Campania	
17,4	63,8	25,8	44,4	17,2	67,1	15,7	60,6	30,2	9,1		<i>Sud</i>	
14,0	65,8	20,6	37,8	17,3	67,7	15,1	62,1	28,8	9,1		Puglia	
15,3	60,3	23,8	43,4	16,3	66,0	17,8	58,6	33,3	8,1		Basilicata	
24,6	62,2	35,6	58,2	17,4	66,3	16,3	58,2	32,2	9,6		Calabria	
											Isole	
20,1	69,3	28,4	51,2	18,0	65,9	16,1	61,7	29,2	9,2		Sicilia	
18,5	58,5	26,4	48,3	14,6	70,2	15,3	62,8	29,0	8,2		Sardegna	
2,0	2,6	27,4	3,6	7,0	18,9	66,8	14,3	38,4	43,0	18,7	Luxembourg (Grand-Duché)	
5,4	2,8	26,5	3,1	5,0	18,6	67,9	13,6	32,2	42,8	25,0	Nederland	
7,3	3,5	27,7	4,3	7,3	18,2	67,2	14,7	34,0	45,8	20,2	Noord-Nederland	
7,8	4,2	29,2	5,2	8,3	16,8	68,7	14,5	32,2	43,6	24,2	Groningen	
7,1	3,2	27,0	4,0	6,7	19,0	66,7	14,3	33,8	46,8	19,4	Friesland	
7,0	3,1	26,0	3,6	6,6	18,6	66,1	15,3	36,4	47,1	16,5	Drenthe	
5,1	2,7	24,6	3,2	4,6	19,6	67,3	13,2	32,6	44,7	22,6	Oost-Nederland	
5,2	2,9	23,4	3,1	4,8	19,5	66,9	13,7	34,1	45,7	20,2	Overijssel	

Hlavní regionální ukazatele

Region*	Obyvatelstvo		Hospodářství							Trh práce			
	1 000 obyvatel, 2001	Hustota obyvatelstva (obyv./km ²), 2001	Růst HDP (roční průměrné % změny), 1995-2001	HDP/osoba (PPS)			Zaměstnanost podle odvětví (% z celkového počtu), 2002			Žádosti o udělení patentu u EPU na milión obyv., průměr 1999-2000-2001	Zaměstnanost (ve věku 15-64 let jako % obyv. ve věku 15-64 let), 2002		
				2001, EU15 = 100	průměr 1999-2000-2001, EU15 = 100	2001, EU25 = 100	Zemědělství	Průmysl	Služby		Celkem	Ženy	Muži
Gelderland	1941	389,6	3,0	97,4	96,1	106,9	3,1	21,9	75,0	148,0	74,9	66,6	83,1
Flevoland	335	235,9	5,8	82,4	81,3	90,4	4,0	16,8	79,2	107,8	75,1	65,5	84,6
<u>West-Nederland</u>	7473	859,6	3,4	125,8	123,9	138,0	2,5	16,2	81,3	117,7	74,9	67,0	82,8
Utrecht	1124	824,0	4,5	142,8	140,9	156,7	1,1	14,8	84,1	184,4	76,2	68,9	83,7
Noord-Holland	2542	956,7	3,5	132,5	131,4	145,5	2,0	15,3	82,7	130,8	76,1	68,5	83,6
Zuid-Holland	3431	1196,8	3,3	118,5	116,0	130,0	3,0	16,4	80,6	148,1	73,8	65,6	81,8
Zeeland	376	208,3	0,8	95,4	95,6	104,7	4,8	26,1	69,1	102,4	73,1	62,5	83,3
<u>Zuid-Nederland</u>	3525	497,0	3,3	107,3	106,3	117,7	3,3	27,4	69,2	535,2	74,4	65,9	82,6
Noord-Brabant	2383	483,4	3,6	111,5	110,4	122,3	3,2	27,6	69,3	697,8	75,9	67,6	83,9
Limburg	1143	528,2	2,7	98,5	97,8	108,1	3,7	27,2	69,2	199,9	71,3	62,4	79,8
Österreich	8032	95,8	2,4	111,9	113,5	122,8	5,7	29,4	65,0	157,6	69,0	61,5	76,5
<u>Ostösterreich</u>	3395	144,1	2,2	119,0	121,2	130,6	4,8	25,2	70,0	65,6	68,4	62,1	74,7
Burgenland	276	69,5	3,1	76,2	76,3	83,6	5,3	30,1	64,7	69,2	67,9	59,3	76,2
Niederösterreich	1531	79,9	2,9	92,3	94,5	101,3	8,8	30,6	60,6	133,3	70,0	62,2	77,7
Wien	1588	3827,5	1,7	152,2	154,7	167,0	0,9	19,1	80,0	146,0	67,0	62,5	71,6
<u>Südösterreich</u>	1744	67,3	2,6	96,2	97,0	105,6	8,0	32,6	59,4	141,5	67,5	58,7	76,4
Kärnten	556	58,3	2,3	96,3	97,5	105,6	6,5	30,6	62,9	124,4	66,9	56,9	77,1
Steiernmark	1188	72,5	2,7	96,2	96,8	105,5	8,7	33,5	57,8	149,6	67,8	59,5	76,2
<u>Westösterreich</u>	2893	84,1	2,6	113,1	114,4	124,1	5,3	32,3	62,4	192,2	70,6	62,4	78,8
Oberösterreich	1367	114,1	2,7	108,2	108,9	118,7	6,8	35,3	57,9	189,7	70,9	62,9	78,8
Salzburg	513	71,7	2,0	123,6	126,5	135,7	4,5	24,9	70,7	139,5	71,8	65,1	78,8
Tirol	667	52,7	2,7	113,4	114,8	124,4	4,6	27,8	67,7	136,0	69,5	61,0	78,1
Vorarlberg	347	133,5	2,6	116,2	117,8	127,5	2,1	40,4	57,5	387,8	69,6	58,9	80,2
Portugal	10293	112,0	3,5	70,7	70,6	77,6	12,4	33,9	53,8	4,7	68,2	60,8	75,9
<u>Continente</u>	9811	110,5	3,5	70,9	70,8	77,8	12,3	34,1	53,6	4,7	68,5	61,3	75,9
Norte	3646	171,3	2,6	56,9	57,3	62,5	11,4	43,3	45,4	4,3	67,8	59,9	76,0
Centro	1784	75,4	3,4	56,9	56,8	62,5	26,9	30,8	42,3	4,8	73,6	67,3	80,1
Centro	2402	83,5	3,7	57,9	57,7	63,5							
<i>Lisboa e Vale do Tejo</i>	3462	290,1	4,1	94,7	94,4	103,9	4,5	29,1	66,5	6,3	67,1	60,7	73,8
Lisboa	2603	1011,2	3,9	105,1	105,0	115,4							
<i>Alentejo</i>	526	19,5	2,1	56,9	56,5	62,5	14,6	23,4	62,0	1,2	65,2	56,5	74,0
Alentejo	766	24,6	3,2	60,7	59,8	66,6							
Algarve	394	78,9	5,4	72,4	71,4	79,4	9,7	21,3	69,0	3,1	68,6	60,0	77,1
<u>Acores</u>	238	101,9	3,9	55,8	54,5	61,2	13,7	29,1	57,2	0,0	61,5	44,5	78,3
<u>Madeira</u>	244	313,6	5,0	78,4	77,4	86,0	12,8	27,4	59,8	2,7	65,1	56,5	74,5
Suomi/Finland	5188	17,0	4,1	103,9	103,4	114,1	5,4	27,0	67,6	325,2	68,1	66,2	70,0
<u>Manner-Suomi</u>	5162	17,0	4,1	103,7	103,2	113,8	5,4	27,1	67,6	326,2	68,0	66,1	69,9
Itä-Suomi	679	9,7	2,0	75,7	75,5	83,0	10,3	25,6	64,1	80,0	59,9	57,7	62,0
<u>Väli-Suomi</u>	704	16,4	3,1	85,8	86,0	94,1	9,7	29,7	60,6	171,9	65,9	62,4	69,3
<u>Pohjois-Suomi</u>	557	4,3	3,0	90,2	89,4	99,0	7,3	27,0	65,8	292,4	62,0	61,1	62,8
<i>Uusimaa (Suurlue)</i>	1401	153,8	5,9	140,3	139,4	153,9	1,1	20,6	78,4	588,0	75,3	74,4	76,2
<u>Etelä-Suomi</u>	1821	34,8	3,6	97,2	97,0	106,7	5,5	32,5	62,0	291,4	67,7	65,1	70,3
<u>Etelä-Suomi</u>	2537	62,1	5,0	121,5	120,9	133,3							
Länsi-Suomi	1319	22,6	3,5	91,1	91,0	99,9							
<u>Pohjois-Suomi</u>	628	4,7	3,1	89,0	88,2	97,7							
<u>Åland</u>	26	17,0	5,4	141,6	140,8	155,4	5,2	17,2	77,6	108,0	77,6	73,8	81,4
Sverige	8896	21,6	2,9	106,1	107,8	116,5	2,5	23,0	74,5	345,5	73,6	72,2	74,9
Stockholm	1831	282,1	4,7	144,9	148,2	159,0	0,6	13,7	85,8	582,1	78,4	77,5	79,4

Trh práce					Věková struktura			Vzdělávání			Region*
Nezaměstnanost (%)					% obyvatel ve věku: (2000)			Úroveň vzdělání osob ve věku 25-64 let (% z celkového počtu), 2002			
Celkem, 1992	Celkem, 2002	Dlouhodobě nezaměstnaní, 2002 (% z celkového počtu nezam.)	Ženy, 2002	Mladí lidé, (2002)	<15	15-64	65+	Nizké	Střední	Vysoké	
5,0	2,4	23,6	2,9	4,0	19,0	67,5	13,6	32,3	43,5	24,1	Gelderland
6,2	3,7	30,8	5,4	7,4	23,8	67,3	8,9	29,7	48,5	21,8	Flevoland
5,2	2,6	27,3	2,8	4,7	18,4	68,0	13,6	30,1	41,3	28,6	West-Nederland
4,5	2,2	23,1	2,4	4,3	19,0	68,6	12,5	26,6	38,7	34,7	Utrecht
5,5	2,6	25,3	2,6	3,9	17,8	68,8	13,5	27,4	41,8	30,8	Noord-Holland
5,1	2,9	30,3	3,2	5,4	18,6	67,6	13,8	33,0	41,2	25,8	Zuid-Holland
5,7	2,3	22,0	2,8	4,2	18,5	65,2	16,4	33,9	46,9	19,1	Zeeland
5,0	2,7	25,9	3,1	5,0	18,2	68,5	13,4	35,2	42,8	21,9	Zuid-Nederland
5,0	2,4	23,0	2,8	4,3	18,6	68,6	12,8	34,0	42,9	23,0	Noord-Brabant
5,2	3,3	30,4	4,0	6,6	17,3	68,2	14,6	37,7	42,7	19,6	Limburg
3,3	4,0	28,1	3,9	6,2	16,8	67,7	15,5	21,7	62,6	15,7	Österreich
3,5	5,4	33,3	4,9	8,1	15,8	67,9	16,3	21,2	62,0	16,9	Ostösterreich
2,4	4,2	21,2	4,8	7,1	15,2	66,7	18,1	27,5	61,0	11,6	Burgenland
2,6	3,5	27,3	3,7	5,7	16,8	66,6	16,5	20,1	66,2	13,7	Niederösterreich
4,4	7,2	37,1	6,0	11,1	15,0	69,3	15,7	21,1	58,4	20,6	Wien
3,8	3,4	26,9	3,5	5,7	16,5	67,2	16,4	19,6	65,9	14,5	Südösterreich
3,8	2,7	24,6	3,2	5,5	16,9	66,9	16,2	14,2	70,9	14,9	Kärnten
3,8	3,8	27,6	3,7	5,8	16,2	67,3	16,5	22,0	63,6	14,3	Steiermark
2,7	2,7	17,0	2,9	4,7	18,2	67,7	14,0	23,7	61,3	15,1	Westösterreich
2,5	3,1	21,1	3,4	5,1	18,0	67,1	14,9	24,8	60,3	14,9	Oberösterreich
2,6	2,8	12,4	2,8	5,4	17,9	68,6	13,5	19,9	65,0	15,1	Salzburg
3,6	2,0	11,7	1,8	3,4	18,4	68,2	13,4	21,7	62,9	15,4	Tirol
2,3	2,5	12,6	2,8	4,4	19,2	68,4	12,4	28,7	56,3	15,0	Vorarlberg
4,1	5,1	34,5	6,1	11,6	16,0	67,6	16,4	79,6	11,1	9,3	Portugal
4,1	5,2	34,5	6,2	11,8	15,8	67,7	16,5	79,3	11,2	9,5	Continente
3,4	4,9	37,0	5,9	10,0	17,5	68,5	14,0	84,1	8,7	7,2	Norte
2,7	3,0	27,4	3,8	11,2	14,9	65,5	19,6	82,6	8,7	8,8	Centro
											Centro
5,2	6,5	36,9	7,6	13,6	14,9	68,8	16,3	72,8	14,8	12,4	Lisboa e Vale do Tejo
											Lisboa
8,0	6,6	21,0	9,2	16,9	13,6	62,9	23,5	79,8	10,1	10,1	Alentejo
											Alentejo
3,0	5,3	28,2	6,7	14,3	14,7	66,6	18,7	80,4	12,9	6,7	Algarve
3,7	2,5	38,6	4,3	7,9	21,9	65,8	12,4	85,3	8,9	4,9	Açores
3,3	2,5	33,4	3,0	5,2	19,4	67,2	13,4	85,9	9,3	4,8	Madeira
9,1	24,9	9,1	21,0	18,2	66,9	14,8	25,0	42,6	32,4	Suomi/Finland	
	9,1	25,0	9,1	21,0	18,2	66,9	14,8	25,0	42,6	32,4	Manner-Suomi
	13,3	26,4	13,7	29,3	17,6	65,4	17,0	27,0	46,6	26,3	Itä-Suomi
	9,3	27,4	10,4	20,4	18,8	64,9	16,4	26,7	43,8	29,4	Väli-Suomi
	14,1	19,7	13,1	28,0	20,7	66,2	13,2	24,4	47,4	28,2	Pohjois-Suomi
	5,8	22,6	5,0	14,7	18,6	69,9	11,5	22,3	37,2	40,5	Uusimaa (Suuralue)
	9,1	27,1	9,6	22,0	17,3	66,3	16,4	26,0	43,6	30,3	Etelä-Suomi
											Etelä-Suomi
											Länsi-Suomi
											Pohjois-Suomi
	2,9	0,0	2,8	17,7	18,8	65,2	16,0	31,0	43,0	26,1	Åland
	5,1	19,9	4,6	12,8	18,5	64,2	17,3	18,5	55,1	26,4	Sverige
	4,0	12,1	3,7	11,5	18,6	67,0	14,4	13,5	51,8	34,7	Stockholm

Hlavní regionální ukazatele

Region*	Obyvatelstvo		Hospodářství							Trh práce			
	1 000 obyvatel, 2001	Historia obyvatelstva (obyv./km ²), 2001	Růst HDP (roční průměrné % změny), 1995-2001	HDP/osoba (PPS)			Zaměstnanost podle odvětví (% z celkového počtu), 2002			Žádosti o udělení patentu u EPU na milion obyv., průměr 1999-2000-2001	Zaměstnanost (ve věku 15-64 let jako % obyv. ve věku 15-64 let), 2002		
				2001, EU15 = 100	průměr 1999-2000-2001, EU15 = 100	2001, EU25 = 100	Zemědělství	Průmysl	Služby		Celkem	Ženy	Muži
Óstra Mellansverige	1495	38,9	2,1	91,1	92,5	99,9	2,9	26,1	71,0	315,3	72,2	70,1	74,2
Sydsverige	1283	91,9	3,3	98,3	99,7	107,9	2,8	23,7	73,6	402,5	70,7	68,6	72,8
Norra Mellansverige	831	13,0	0,4	89,3	91,8	98,0	3,7	27,0	69,3	200,3	69,7	68,4	70,9
Mellersta Norrland	375	5,3	0,8	98,8	98,7	108,4	3,8	21,2	75,0	132,6	68,9	69,0	68,7
Övre Norrland	511	3,3	0,5	92,6	93,7	101,6	3,2	23,7	73,1	207,7	68,6	68,4	68,7
Småland med Öarna	797	24,0	2,1	95,8	97,3	105,1	4,1	30,7	65,2	127,0	75,2	73,3	77,1
Väst sverige	1774	60,3	3,2	102,5	103,5	112,5	2,4	25,3	72,3	339,3	75,5	74,2	76,7
United Kingdom	58837	241,3	3,0	105,4	103,1	115,7	1,4	24,3	74,3	124,4	71,7	65,3	78,0
North East	2517	292,2	0,8	80,3	78,6	88,1	0,9	27,2	71,9	72,6	65,6	61,0	70,1
Tees Valley & Durham	1133	371,9	0,0	76,1	75,0	83,5	0,8	30,8	68,4	66,1	64,0	58,6	69,4
Northumberland and Tyne & Wear	1384	248,6	1,4	83,7	81,5	91,8	0,9	24,4	74,8	78,0	66,9	63,1	70,6
North West (inc. Merseyside)	6732	475,2	2,6	94,8	92,4	104,0	0,8	26,0	73,2	96,0	69,4	63,8	74,9
Cumbria	488	71,5	-0,9	79,1	80,2	86,8	3,6	30,9	65,5	75,7	69,3	62,6	76,0
Cheshire	984	422,0	2,8	117,7	113,6	129,1	0,9	27,7	71,4	204,6	72,9	67,9	77,7
Greater Manchester	2483	1930,8	3,2	102,6	99,3	112,6	0,3	25,4	74,3	68,7	69,4	63,7	75,0
Lancashire	1416	461,1	1,8	90,0	87,9	98,8	1,0	28,1	70,8	69,2	72,1	66,6	77,4
Merseyside	1362	2078,3	1,9	74,5	73,7	81,8	0,2	21,8	78,1	104,5	64,2	58,7	69,6
Yorkshire & the Humber	4967	319,1	2,1	90,8	89,2	99,7	1,2	27,1	71,7	81,1	70,5	63,8	77,0
East Riding & North Lincolnshire	869	237,6	0,3	87,1	86,3	95,6	2,0	29,5	68,5	63,3	68,6	60,7	76,5
North Yorkshire	751	90,4	3,1	96,2	93,6	105,6	2,5	24,2	73,3	130,3	75,6	68,7	82,5
South Yorkshire	1267	812,2	2,0	77,1	75,4	84,6	0,6	28,6	70,9	52,7	67,9	61,1	74,4
West Yorkshire	2080	1022,6	2,5	98,7	97,4	108,3	0,6	26,5	72,9	88,5	71,1	64,9	77,0
East Midlands	4175	267,2	2,5	96,6	95,6	106,0	1,4	30,3	68,3	104,9	73,5	66,8	80,1
Derbyshire & Nottinghamshire	1972	411,9	2,5	96,8	93,9	105,1	0,5	31,8	67,6	111,3	71,3	65,3	77,3
Leicestershire, Rutland & Northants	1555	316,2	3,0	104,4	104,4	114,6	1,3	29,8	69,0	139,1	76,6	68,7	84,3
Lincolnshire	648	109,4	1,8	80,7	79,3	88,5	4,4	26,8	68,8	42,2	73,0	66,7	79,2
West Midlands	5267	405,0	2,3	95,2	93,6	104,5	1,0	30,6	68,5	94,4	71,2	64,1	78,1
Herefordshire, Worcestershire & Warks	1223	207,3	3,3	96,6	94,0	106,0	1,6	30,0	68,4	172,4	76,3	69,0	83,6
Shropshire & Staffordshire	1489	240,1	1,4	79,7	81,0	87,4	1,5	30,6	67,9	73,6	74,2	67,6	80,3
West Midlands	2554	2842,3	2,2	103,6	100,8	113,7	0,3	30,9	68,8	70,2	67,1	59,7	74,2
Eastern	5395	282,2	3,3	101,4	98,8	111,3	1,5	25,0	73,5	238,6	76,1	69,0	83,1
East Anglia	2177	173,2	2,0	95,7	92,8	105,1	2,6	25,3	72,1	310,9	75,5	68,4	82,5
Bedfordshire, Hertfordshire	1601	557,0	4,8	122,6	119,3	134,5	0,6	23,8	75,6	213,7	78,3	71,5	84,8
Essex	1616	439,8	3,2	88,2	86,4	96,7	1,0	25,9	73,1	165,2	74,9	67,5	82,2
London	7188	4538,8	4,6	164,7	159,5	180,7	0,3	13,9	85,8	102,3	68,7	61,5	75,6
Inner London	2772	8648,0	5,2	263,4	251,4	289,1	0,1	11,4	88,5	131,1	63,4	56,9	69,7
Outer London	4416	3496,2	3,8	102,7	102,0	112,7	0,4	15,4	84,3	84,1	72,3	64,7	79,6
South East	8007	419,0	4,1	115,9	112,9	127,2	1,4	22,4	76,2	209,8	77,0	70,0	83,8
Berkshire, Bucks & Oxfordshire	2093	364,5	5,2	149,0	146,4	163,5	1,5	22,7	75,8	318,8	79,4	72,9	85,6
Surrey, East & West Sussex	2555	467,9	3,8	113,6	110,5	124,6	1,3	19,6	79,2	151,7	76,4	69,4	83,4
Hampshire & Isle of Wight	1778	426,1	3,9	103,0	100,4	113,0	1,0	24,4	74,6	233,5	78,1	71,2	84,8
Kent	1581	423,3	3,0	90,3	86,4	99,1	2,2	24,3	73,5	133,0	73,4	65,8	81,1
South West	4934	205,8	2,7	93,8	92,4	103,0	2,0	23,7	74,3	132,9	76,2	70,4	81,9
Gloucestershire, Wiltshire & N Somerset	2163	284,5	3,3	112,1	110,4	123,0	1,3	23,0	75,6	228,8	78,3	72,5	84,0
Dorset & Somerset	1192	195,3	2,1	82,8	83,0	90,9	2,1	24,3	73,6	80,6	76,6	70,9	82,2
Cornwall & Isles of Scilly	502	141,1	1,9	59,5	59,1	65,3	3,0	22,5	74,5	65,5	71,3	64,2	78,2
Devon	1077	160,6	1,9	85,3	82,0	93,6	2,9	25,0	72,1	57,1	73,6	68,4	78,8
Wales	2903	139,8	1,8	83,0	81,5	91,1	2,6	26,2	71,2	69,7	66,3	59,4	73,2

Trh práce					Věková struktura			Vzdělávání			Region*
Nezaměstnanost (%)					% obyvatel ve věku: (2000)			Úroveň vzdělání osob ve věku 25-64 let (% z celkového počtu), 2002			
Celkem, 1992	Celkem, 2002	Dlouhodobě nezaměstnaní, 2002 (% z celkového počtu nezam.)	Ženy, 2002	Mladí lidé, (2002)	<15	15-64	65+	Nizké	Střední	Vysoké	
	5,2	23,0	4,9	13,6	18,7	64,0	17,3	19,8	55,9	24,3	Östra Mellansverige
	6,2	25,1	5,9	15,2	18,2	63,9	18,0	19,9	53,7	26,3	Sydsverige
	6,3	19,1	5,7	13,7	18,0	62,3	19,7	20,4	59,4	20,2	Norra Mellansverige
	5,9	19,3	4,5	13,7	17,5	62,5	20,0	20,2	58,5	21,3	Mollersta Norrland
	6,1	17,6	4,6	13,1	18,4	64,2	17,4	13,8	61,6	24,6	Övre Norrland
:	3,9	18,1	4,1	9,6	18,8	62,3	18,9	23,4	56,3	20,3	Småland med Öarna
:	4,9	21,7	4,3	12,9	18,9	63,8	17,3	19,6	54,1	26,3	Västsverige
9,6	5,1	21,9	4,5	12,0	19,1	65,4	15,6	18,1	52,4	29,5	United Kingdom
	6,8	27,0	5,2	14,2	18,8	65,2	16,1	21,2	55,7	23,0	<u>North East</u>
	7,2	24,6	6,0	16,6	19,3	65,2	15,5	22,5	55,9	21,6	Tees Valley & Durham
	6,4	29,1	4,5	12,4	18,3	65,2	16,5	20,2	55,6	24,3	Northumberland and Tyne & Wear
	5,3	26,6	4,3	12,6	19,4	65,0	15,6	20,7	54,1	25,2	<u>North West (inc. Merseyside)</u>
	5,1	28,0	4,1	11,7	17,7	64,3	17,9	17,1	58,5	24,4	Cumbria
	4,2	20,3	3,2	11,8	19,0	65,6	15,5	14,4	54,9	30,6	Cheshire
	5,6	27,4	4,6	12,2	20,1	65,4	14,5	22,1	52,3	25,6	Greater Manchester
	4,4	21,7	3,7	12,4	19,3	64,3	16,4	20,1	55,9	24,0	Lancashire
	6,6	31,6	5,4	14,3	19,4	64,5	16,1	24,5	53,3	22,3	Merseyside
9,5	5,2	21,3	4,3	12,6	19,2	65,0	15,8	20,2	54,9	24,9	<u>Yorkshire & the Humber</u>
	6,3	26,3	5,2	15,5	19,3	64,2	16,5	19,0	58,1	22,9	East Riding & North Lincolnshire
	3,7	18,6	3,6	7,6	17,8	64,4	17,8	15,1	55,1	29,8	North Yorkshire
	5,2	24,6	3,7	12,4	18,9	65,3	15,8	21,5	56,2	22,3	South Yorkshire
	5,4	17,9	4,5	13,1	19,9	65,4	14,7	21,7	52,8	25,5	West Yorkshire
8,5	4,5	22,9	4,4	10,6	18,8	65,3	15,9	19,7	55,7	24,6	<u>East Midlands</u>
	5,1	28,9	4,5	11,2	18,6	65,4	16,0	20,7	55,7	23,6	Derbyshire & Nottinghamshire
	4,0	17,5	4,6	10,4	19,6	65,9	14,5	19,1	53,9	27,0	Leicestershire, Rutland & Northants
	4,3	13,2	3,4	9,5	17,7	63,3	19,0	17,7	60,1	22,2	Lincolnshire
10,3	5,6	20,7	5,2	14,2	19,5	64,9	15,6	21,4	53,3	25,2	<u>West Midlands</u>
	3,5	13,1	4,1	8,9	18,3	65,2	16,5	16,7	53,6	29,7	Herefordshire, Worcestershire & Waiks
	4,6	21,8	4,0	11,2	18,7	65,8	15,6	18,0	56,6	25,5	Shropshire & Staffordshire
	7,4	22,1	6,7	18,2	20,5	64,2	15,3	26,1	51,2	22,8	West Midlands
	3,7	18,2	3,5	9,4	18,9	65,1	16,0	15,8	57,0	27,2	<u>Eastem</u>
7,4	3,7	16,5	3,3	9,8	18,4	64,4	17,2	16,6	56,9	26,5	<u>East Anglia</u>
	3,5	17,6	3,2	8,4	19,9	66,0	14,2	12,3	54,9	32,8	Bedfordshire, Hertfordshire
	4,0	20,8	4,0	10,0	18,7	65,0	16,3	18,2	59,1	22,7	Essex
11,9	6,7	23,6	6,0	14,2	19,3	68,2	12,5	17,5	41,1	41,4	<u>London</u>
:	9,0	27,1	7,7	18,4	19,2	69,8	10,9	20,4	31,6	48,0	Inner London
:	5,3	19,9	4,9	11,6	19,4	67,1	13,6	15,5	47,4	37,0	Outer London
	3,7	14,9	3,5	8,9	18,8	65,2	16,0	12,7	53,3	34,0	<u>South East</u>
	3,4	11,4	3,0	8,6	19,6	67,5	12,9	13,4	49,3	37,4	Berkshire, Bucks & Oxfordshire
	3,8	17,9	3,6	7,8	17,9	63,7	18,4	11,8	52,7	35,5	Surrey, East & West Sussex
	3,5	9,5	3,7	9,9	18,6	65,4	16,0	10,5	55,8	33,7	Hampshire & Isle of Wight
	4,2	19,7	3,9	9,8	19,3	64,4	16,4	15,9	57,3	26,8	Kent
8,8	3,7	14,0	3,3	9,1	18,0	63,6	18,4	12,8	57,1	30,1	<u>South West</u>
	3,6	9,2	3,3	8,5	18,7	65,2	16,1	12,5	55,1	32,4	Gloucestershire, Wiltshire & N Somerset
	3,6	13,3	3,4	8,5	17,4	61,9	20,7	13,1	57,0	29,9	Dorset & Somerset
:	4,2	20,9	3,2	11,0	17,4	62,6	20,0	13,8	58,3	27,9	Cornwall & Isles of Scilly
:	4,2	20,7	3,2	10,6	17,5	62,6	19,9	12,7	60,8	26,6	Devon
9,4	5,6	20,1	5,0	14,0	19,0	63,8	17,3	21,4	51,5	27,1	<u>Wales</u>

Hlavní regionální ukazatele

Region*	Obyvatelstvo		Hospodářství								Trh práce		
	1 000 obyvatel, 2001	Hustota obyvatelstva (obyv./km ²), 2001	Růst HDP (roční průměrné % změny), 1995-2001	HDP/osoba (PPS)			Zaměstnanost podle odvětví (% z celkového počtu), 2002			Žádosti o udělení patentu u EPU na milion obyv., průměr 1999-2000-2001	Zaměstnanost (ve věku 15-64 let jako % obyv. ve věku 15-64 let), 2002		
				2001, EU15 = 100	průměr 1999-2000-2001, EU15 = 100	2001, EU25 = 100	Zemědělství	Průmysl	Služby		Celkem	Ženy	Muži
West Wales & the Valleys	1853	141,2	0,9	69,6	69,4	76,4	2,9	25,9	71,3	47,9	64,0	57,6	70,4
East Wales	1050	137,3	3,1	106,7	102,7	117,1	2,2	26,7	71,1	107,8	70,2	62,5	77,7
Scotland	5064	64,8	1,5	99,5	98,3	109,2	1,9	23,5	74,6	85,5	70,3	65,8	74,8
North Eastern Scotland	503	68,6	1,6	136,6	138,7	149,9	3,2	30,9	65,9	220,1	76,0	67,6	84,5
Eastern Scotland	1904	105,9	1,6	101,2	100,4	111,0	1,9	23,1	75,0	103,6	72,2	67,7	76,8
South Western Scotland	2287	175,5	1,5	94,3	91,9	103,5	0,9	23,1	76,0	52,0	66,5	62,5	70,7
Highlands & Islands	369	9,3	0,4	72,4	72,1	79,4	4,2	19,8	76,0	41,8	73,5	70,7	76,3
Northern Ireland	1689	119,3	2,7	82,4	81,2	90,4	4,5	26,0	69,5	35,4	64,8	57,5	72,2
Bálgarja	7913	71,3	0,0	26,0	24,9	28,6	9,6	32,7	57,7	3,1	50,6	47,5	53,7
Severozapadjen	535	50,5	-0,2	23,7	22,2	26,0	12,5	34,6	52,9	:	43,7	42,2	45,1
Severen Tsentralen	1201	67,0	0,2	22,4	21,5	24,6	10,0	37,2	52,9	:	49,3	46,5	52,1
Severozitochen	1309	65,5	0,0	22,7	21,8	24,9	15,1	27,6	57,3	:	47,7	43,3	52,2
Yugozapaden	2097	103,4	1,0	36,3	33,9	39,9	3,3	31,4	65,2	:	56,4	53,9	58,9
Yuzhen Tsentralen	1975	71,8	-1,7	21,7	20,7	23,8	12,3	35,0	52,7	:	49,9	47,5	52,4
Yugoiztochen	796	54,4	0,0	22,1	23,9	24,3	11,4	31,6	57,0	:	47,4	42,0	52,9
Kypros	706	119,7	3,8	77,8	76,1	85,4	5,3	23,2	71,6	11,9	68,5	59,0	78,8
Česká Republika	10219	129,6	1,5	60,6	59,8	66,5	4,8	39,9	55,3	11,3	65,5	57,1	74,0
Praha	1164	2348,1	4,4	135,5	129,8	148,7	0,5	21,3	78,2	:	72,0	65,8	78,5
Střední Čechy	1124	102,0	3,0	50,0	49,6	54,9	5,1	38,9	56,0	:	68,6	58,1	79,0
Jihozápad	1175	66,7	0,9	55,1	55,0	60,5	8,1	41,6	50,3	:	68,0	59,5	76,5
Severozápad	1124	129,9	-1,2	47,9	48,6	52,6	3,6	41,4	55,0	:	62,4	53,8	70,9
Severovýchod	1486	119,5	1,0	50,8	50,6	55,7	5,0	46,3	48,8	:	67,0	57,9	76,1
Jihovýchod	1645	117,6	1,3	53,4	52,3	58,6	7,5	40,2	52,3	:	64,7	56,2	73,1
Střední Morava	1233	135,5	0,4	48,1	47,8	52,8	5,0	46,3	48,6	:	63,2	54,8	71,7
Moravskoslezsko	1268	228,4	-0,7	50,6	50,3	55,5	2,8	43,9	53,3	:	59,2	51,2	67,1
Eesti	1367	30,2	5,2	38,5	37,1	42,3	7,0	31,3	61,7	9,4	62,0	57,9	66,5
Magyarország	10188	109,5	4,0	51,5	49,5	56,5	6,0	34,2	59,8	17,1	56,6	50,0	63,5
Közép-Magyarország	2830	409,1	5,2	81,3	76,3	89,2	1,8	26,3	71,9	:	61,3	54,6	68,8
Közép-Dunántúl	1121	99,5	4,6	48,0	46,8	52,7	5,7	44,6	49,6	:	60,6	54,0	67,3
Nyugat-Dunántúl	1003	89,7	4,3	53,6	54,8	58,8	5,5	42,0	52,5	:	64,1	56,5	71,5
Dél-Dunántúl	996	70,3	2,6	38,7	37,6	42,5	9,8	33,8	56,3	:	51,9	46,1	58,0
Észak-Magyarország	1300	96,8	2,3	33,7	32,4	37,0	4,3	39,9	55,8	:	50,1	44,3	56,1
Észak-Alföld	1561	87,9	3,0	34,2	32,1	37,5	7,5	33,8	58,8	:	49,5	42,8	56,2
Dél-Alföld	1377	75,2	1,6	36,9	36,0	40,5	14,2	33,0	52,8	:	54,7	47,5	62,1
Lietuva	3481	53,3	5,1	37,2	35,6	40,8	17,9	27,5	54,6	1,4	59,9	57,2	62,7
Latvija	2355	36,5	5,7	33,4	31,8	36,6	15,3	25,8	58,9	5,4	60,4	56,8	64,3
Malta	393	1182,4	4,8	69,5	70,7	76,2	2,3	31,2	66,5	13,0	53,7	33,1	74,1
Polska	38641	123,6	6,3	40,9	41,1	44,9	19,3	28,6	52,0	2,3	51,5	46,2	56,9
Dolnośląskie	2971	148,9	5,8	41,6	42,1	45,6	9,5	32,4	58,2	:	47,6	43,9	51,4
Kujawsko-Pomorskie	2100	116,9	4,7	37,0	36,8	40,6	19,1	29,4	51,4	:	50,6	45,0	56,3
Lubelskie	2230	88,8	4,5	28,6	28,6	31,4	39,4	18,1	42,5	:	56,1	51,6	60,7
Lubuskie	1024	73,2	4,7	36,3	37,0	39,9	10,2	31,3	58,5	:	45,9	41,4	50,5
Łódzkie	2638	144,8	5,8	36,9	37,2	40,5	19,8	30,6	49,7	:	52,8	47,8	58,1
Małopolskie	3238	213,8	6,2	35,3	36,3	38,8	23,7	27,0	49,3	:	54,6	50,2	59,3
Mazowieckie	5075	142,6	10,4	63,7	62,2	69,9	20,4	21,6	58,0	:	57,1	52,9	61,4
Opolskie	1083	115,1	2,7	33,2	34,1	36,4	18,5	32,9	48,7	:	50,3	44,3	56,5

Trh práce					Věková struktura			Vzdělávání			Region*
Nezaměstnanost (%)					% obyvatel ve věku: (2000)			Úroveň vzdělání osob ve věku 25-64 let (% z celkového počtu), 2002			
Celkem, 1992	Celkem, 2002	Dlouhodobě nezaměstnaní, 2002 (% z celkového počtu nezam.)	Ženy, 2002	Mladí lidé, (2002)	<15	15-64	65+	Nizké	Střední	Vysoké	
:	5,9	19,1	5,6	14,6	18,8	63,3	17,9	23,2	51,7	25,1	West Wales & the Valleys
:	5,1	21,9	4,1	13,0	19,4	64,6	16,1	18,5	51,2	30,3	East Wales
9,4	6,5	23,5	5,2	14,5	18,3	66,3	15,4	18,7	48,6	32,7	Scotland
:	3,6	10,0	4,1	7,2	18,4	67,4	14,2	17,8	45,8	36,4	North Eastern Scotland
:	5,8	21,4	4,9	13,7	18,0	66,4	15,7	15,3	49,4	35,2	Eastern Scotland
:	7,9	28,8	6,1	17,0	18,5	66,3	15,2	22,4	47,6	30,1	South Western Scotland
:	5,9	11,9	4,0	15,0	18,6	64,8	16,6	17,0	51,9	31,1	Highlands & Islands
15,1	5,8	37,5	5,0	11,8	22,5	64,5	13,0	27,2	47,8	25,0	Northern Ireland
:	18,2	66,0	17,3	37,2	15,9	67,9	16,2	28,4	50,5	21,2	Bálgaríja
:	26,9	77,8	25,3	53,6	15,3	63,4	21,3	29,3	54,2	16,5	Severozapaden
:	18,1	62,1	16,9	36,5	14,8	66,5	18,7	25,7	53,4	20,8	Severen Tsentralen
:	22,3	63,2	22,6	40,0	16,9	68,6	14,5	37,6	45,1	17,3	Severozlochen
:	13,3	65,2	12,4	28,3	14,9	69,6	15,5	18,0	52,5	29,5	Yugozapaden
:	17,2	67,1	15,7	38,5	16,4	68,2	15,4	32,7	49,5	17,8	Yuzhen Tsentralen
:	22,3	65,8	23,0	44,8	17,4	67,5	15,1	33,3	49,5	17,2	Yugozlochen
:	3,3	20,1	4,2	7,7	23,2	65,5	11,3	33,5	37,4	29,1	Kypros
:	7,3	50,3	9,0	16,9	16,6	69,6	13,8	12,1	76,0	11,9	Česká Republika
:	3,6	28,1	4,5	9,4	13,9	69,8	16,3	4,4	68,4	27,1	Praha
:	5,0	45,1	7,4	8,5	16,3	69,3	14,4	13,7	77,8	8,5	Střední Čechy
:	4,9	44,1	5,9	8,9	16,6	69,6	13,8	12,1	77,1	10,7	Jihozápad
:	11,4	58,5	13,3	26,2	17,3	70,7	12,0	17,5	75,3	7,2	Severozápad
:	5,4	43,3	7,1	13,0	17,1	69,1	13,9	11,9	78,7	9,3	Severovýchod
:	6,8	47,1	7,9	17,0	16,9	69,0	14,1	11,1	76,0	12,9	Jihovýchod
:	8,8	51,1	10,8	21,4	17,0	69,5	13,6	13,1	77,4	9,5	Střední Morava
:	13,4	58,8	16,3	29,1	17,6	70,2	12,2	13,5	76,8	9,7	Moravskoslezsko
:	10,3	52,4	9,7	17,6	18,0	67,5	14,5	12,4	57,1	30,5	Eesti
:	5,9	43,6	5,4	12,4	17,1	68,3	14,6	28,4	57,3	14,3	Magyarország
:	4,0	51,1	3,9	8,8	15,5	69,3	15,2	20,7	57,8	21,5	Közép-Magyarország
:	5,0	39,6	4,7	10,3	17,4	69,5	13,2	28,9	59,2	12,0	Közép-Dunántúl
:	4,1	38,6	4,2	8,8	16,3	68,9	14,8	26,9	60,8	12,2	Nyugat-Dunántúl
:	7,9	44,9	7,1	15,9	17,1	68,3	14,7	32,7	56,5	10,8	Dél-Dunántúl
:	8,9	45,9	7,6	19,4	18,2	67,0	14,8	32,4	56,3	11,3	Észak-Magyarország
:	7,9	42,2	7,0	14,9	19,4	67,1	13,5	34,3	54,2	11,5	Észak-Alföld
:	6,3	35,5	6,5	13,9	17,1	67,5	15,5	32,4	57,0	10,5	Dél-Alföld
:	13,7	53,5	12,9	23,0	19,8	66,9	13,4	15,1	40,1	44,8	Lietuva
:	12,1	45,3	11,0	20,8	17,8	67,5	14,7	17,8	63,0	19,3	Latvija
:	5,2	:	6,1	11,0	20,8	67,2	12,0	:	:	:	Malta
:	19,9	54,8	20,9	42,5	18,8	68,9	12,3	19,1	68,3	12,5	Polska
:	26,1	52,7	25,6	50,2	17,2	70,4	12,4	17,8	69,6	12,6	Dolnośląskie
:	21,5	53,3	22,0	43,2	19,4	69,1	11,4	19,8	69,8	10,4	Kujawsko-Pomorskie
:	16,6	46,7	16,5	37,8	19,8	66,6	13,6	22,4	63,9	13,8	Lubelskie
:	26,3	47,7	26,7	50,1	19,4	69,8	10,8	16,7	72,7	10,5	Lubuskie
:	20,3	62,5	21,4	42,1	17,0	68,7	14,3	23,0	64,0	13,0	Łódzkie
:	16,2	58,6	16,5	37,5	20,0	67,7	12,3	16,8	69,2	14,0	Małopolskie
:	17,0	56,0	17,5	36,9	17,8	68,3	14,0	18,2	65,2	16,6	Mazowieckie
:	19,7	53,0	21,0	45,3	18,1	70,2	11,7	19,0	69,3	11,7	Opolskie

Hlavní regionální ukazatele

Region*	Obyvatelstvo		Růst HDP (roční průměrné % změny), 1995-2001	Hospodářství							Trh práce		
	1 000 obyvatel, 2001	Hustota obyvatelstva (obyv./km ²), 2001		HDP/osoba (PPS)			Zaměstnanost podle odvětví (% z celkového počtu), 2002			Žádosti o udělení patentu u EPU na milion obyv., průměr 1999-2000-2001	Zaměstnanost (ve věku 15-64 let jako % obyv. ve věku 15-64 let), 2002		
				2001, EU15 = 100	průměr 1999-2000-2001, EU15 = 100	2001, EU25 = 100	Zemědělství	Průmysl	Služby		Celkem	Ženy	Muži
Podkarpacie	2130	118,8	5,1	29,2	29,5	32,0	30,8	28,2	41,1	:	53,2	47,9	58,3
Podlaskie	1221	60,5	6,3	31,0	30,5	34,0	36,5	18,6	45,0	:	54,8	50,0	59,6
Pomorskie	2202	120,4	6,5	40,6	41,3	44,6	9,5	31,1	59,4	:	50,2	42,9	57,9
Ślaskie	4840	393,7	3,9	44,6	45,2	49,0	4,1	39,5	56,4	:	46,9	40,1	54,0
Świętokrzyskie	1321	113,2	5,5	31,2	31,8	34,3	31,0	24,9	44,2	:	50,3	45,6	55,0
Warmińsko-Mazurskie	1469	60,7	4,8	29,6	30,8	32,5	17,9	28,1	54,0	:	46,0	40,9	51,0
Wielkopolskie	3363	112,8	7,8	43,4	43,5	47,6	20,3	32,7	47,0	:	52,9	46,0	59,9
Zachodniopomorskie	1735	75,8	5,8	40,5	41,1	44,5	8,3	29,6	62,2	:	45,8	41,2	50,7
Románie	22408	94,0	-0,1	24,4	23,7	26,8	36,8	29,7	33,5	0,9	57,6	51,8	63,6
Nord-Est	3836	104,1	-1,8	17,2	18,8	18,9	51,3	23,6	25,1	:	59,1	55,3	62,9
Sud-Est	2935	82,1	-2,0	21,3	20,8	23,4	38,1	26,1	35,9	:	54,7	46,3	63,4
Sud	3463	100,5	-2,3	20,6	19,5	22,6	44,3	28,0	27,7	:	57,9	51,0	65,0
Sud-Vest	2397	82,0	-1,6	21,6	20,5	23,7	51,3	23,2	25,5	:	61,3	56,4	66,2
Vest	2032	63,4	-0,4	26,4	25,3	29,0	27,9	34,7	37,4	:	57,5	50,5	64,8
Nord-Vest	2839	83,1	-1,2	21,6	21,3	23,7	34,2	32,3	33,5	:	57,8	53,2	62,4
Centru	2640	77,4	-2,0	23,5	24,0	25,8	26,1	41,1	32,8	:	55,8	50,5	61,2
București	2269	1245,7	7,4	52,3	46,5	57,3	2,7	35,0	62,4	:	56,9	51,0	63,4
Slovenija	1992	98,3	5,1	67,8	67,1	74,4	9,2	38,7	52,1	30,5	63,4	58,6	68,2
Slovenská Republika	5403	110,2	3,9	44,7	43,9	49,0	6,2	38,5	55,4	5,7	56,8	51,4	62,4
Braťslavský	602	293,0	5,7	101,8	97,4	111,7	2,3	23,1	74,7	:	67,2	62,7	72,1
Západné Slovensko	1878	125,3	3,4	40,9	41,0	44,9	7,3	42,4	50,3	:	57,2	51,6	62,9
Středné Slovensko	1360	83,7	3,2	36,9	36,1	40,5	6,5	40,7	52,8	:	55,4	50,0	60,8
Východné Slovensko	1564	99,3	3,5	34,0	33,1	37,3	6,5	39,4	54,1	:	53,2	47,4	59,2

N10: nové členské státy; N12: nové členské státy plus Bulharsko a Rumunsko

* Regiony úrovně NUTS 1 (přeshraniční) a 2. Nové regiony zavedené v květnu 2003 jsou napsány červeně, staré regiony kurzívou.

Zavedené změny jsou následující: v Německu bylo Braniborsko rozděleno na dva regiony NUTS 2; ve Španělsku byl region Ceuta a Melilla také rozdělen na dva; v Itálii byl předefinován region NUTS 1 Nord Ovest tak, aby zahrnoval Lombardii, dříve region NUTS 1; Nord Est zahrnuje region Emilia-Romagna, Centro zahrnuje Lazio a Sud zahrnuje region Abruzzo-Molise a Kampánii a zároveň byl vytvořen nový region NUTS 1, Isole, který zahrnuje Sardinii a Sicilii; v Portugalsku byl bývalý region NUTS 2 Lisboa e Vale do Tejo rozdělen mezi Centro, nový lisabonský region a Alentejo; ve Finsku byly čtyři bývalé regiony NUTS 2 v regionu NUTS 1 Manner-Suomi přefazeny kromě regionu Itä-Suomi přefazeny tak, aby tvořily tři nové regiony NUTS 2.

Růst HDP: FR(DOM): 1995 - 2000; HDP/osoba: FR(DOM): 2000 a průměr za období 1999 - 2000

Zaměstnanost podle odvětví: F(DOM): odhady; MT: národní zdroj

Dlouhodobá nezaměstnanost: mimo MT

Zaměstnanost: MT: národní zdroj

Obyvatelstvo podle věkové třídy: F(DOM): 1998; MT: 1999

Zdroj: Eurostat (REGIO, Šetření pracovních sil), národní statistické úřady a výpočty GR REGIO

Trh práce						Věková struktura			Vzdělávání			Region*
Nezaměstnanost (%)						% obyvatel ve věku: (2000)			Úroveň vzdělání osob ve věku 25-64 let (% z celkového počtu), 2002			
Celkem, 1992	Celkem, 2002	Dlouhodobě nezaměstnaní, 2002 (% z celkového počtu nezam.)	Ženy, 2002	Mladí lidé, (2002)		<15	15-64	65+	Nizké	Střední	Vysoké	
:	18,2	67,5	19,2	45,7		21,4	66,8	11,8	20,0	68,8	11,1	Podkarpackie
:	16,8	58,0	17,1	37,9		20,1	66,4	13,5	23,9	62,4	13,6	Podlaskie
:	21,5	39,5	23,7	45,1		19,8	69,4	10,7	19,4	67,5	13,1	Pomorske
:	20,1	62,3	23,2	42,0		17,3	71,2	11,5	15,0	74,4	10,6	Ślaskie
:	18,8	53,9	19,4	48,7		18,8	67,4	13,8	20,2	67,1	12,6	Świętokrzyskie
:	25,9	59,2	27,7	52,2		20,7	69,0	10,4	25,9	63,2	10,9	Warmińsko-Mazurskie
:	18,2	45,3	20,2	38,0		19,8	68,9	11,3	17,9	71,5	10,6	Wielkopolskie
:	26,0	52,7	26,3	54,6		18,7	70,4	10,9	20,7	68,0	11,3	Zachodniopomorskie
:	8,4	54,0	7,7	23,2		18,5	68,3	13,2	28,9	61,2	9,8	România
:	7,8	50,8	7,1	19,6		21,2	66,2	12,6	32,8	60,2	7,0	Nord-Est
:	10,6	52,8	11,2	26,7		18,8	68,7	12,6	32,2	58,5	9,3	Sud-Est
:	9,8	53,4	9,1	29,8		18,2	67,0	14,7	31,1	61,8	7,1	Sud
:	6,7	55,6	6,2	22,4		18,5	67,0	14,5	27,5	64,0	8,5	Sud-Vest
:	7,2	51,5	6,8	18,6		17,7	69,4	12,9	28,7	60,8	10,5	Vest
:	7,6	55,2	6,6	19,4		19,0	68,6	12,4	31,7	58,9	9,4	Nord-Vest
:	8,4	53,7	7,0	22,8		18,5	69,2	12,3	26,5	65,6	7,9	Centru
:	8,8	61,3	7,3	26,1		14,3	72,1	13,6	16,9	60,9	22,1	Bucureşti
:	6,3	55,6	6,8	16,5		16,1	70,0	13,9	23,0	61,8	15,3	Slovenija
:	18,7	65,2	18,7	37,7		19,8	68,8	11,4	14,0	75,1	10,9	Slovenská Republika
:	8,7	53,3	9,2	18,4		16,4	71,6	12,0	9,1	66,6	24,3	Bratislavský
:	17,5	69,8	18,1	35,5		18,5	69,5	12,0	15,5	76,0	8,5	Západné Slovensko
:	21,4	61,9	21,3	40,6		20,2	68,4	11,5	16,2	75,2	9,7	Stredné Slovensko
:	22,2	65,7	21,7	44,4		22,4	67,2	10,4	13,2	77,6	9,2	Východné Slovensko

SEZNAM ZDROJŮ

- Blažek, J., Uhlíř, D.: Teorie regionálního rozvoje, Nakladatelství Karolinum, Praha 2002
- Blažek, J.: Politika hospodářské a sociální soudržnosti – regionální politika EU, <http://www.geography.cz/socgeo/people/blazek.html>
- Blažek, J.: Velké firmy a subjekty progresivního terciéru jako aktéři regionálního rozvoje v ČR, in: Hampl, M (ed.): Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie, PŘF UK v Praze, Praha 2002
- Býma, P.: Nadnárodní korporace a národní stát a jejich role v procesu hospodářské globalizace, bakalářská práce, FSV UK v Praze
- Evropská unie regionům, Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2004
- Finanční perspektiva EU pro období 2007 – 2013, Ministerstvo pro Místní rozvoj ČR, odbor Rámce podpory Společenství, Praha 2006
- Grospič, J. a kol.: Úvod do regionálních věd a veřejné správy, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2004
- Hampl, M. a kol., Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. PŘFUK, Praha 1996
- Hnízdo, B.: Mezinárodní perspektivy politických regionů, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha 1995
- Ištók, R., Štát na politickej mape sveta, Katedra geografie a geoekológie Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov 1997
- Krulík, O.: Regionální přeshraniční spolupráce: Evropská teorie a tuzemská praxe, disertační práce, FSV UK v Praze 2005
- Krystová, Z.: Reforma regionální a strukturální politiky Evropské unie, diplomová práce, FSV UK v Praze 2004
- Malinovský, J.: Relevantní ekonomické aspekty současného regionálního rozvoje v České republice a v Moravskoslezské kraji, In: Smolík, D. a kol.: Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2004
- Mallya, J.S., T.: Přímé zahraniční investice: regionální růst a politika – empirická evaluace České republiky a Polska, Vysoké učení technické v Brně, Brno 2005
- Milerski, O.: Regiony v procesu globalizace, in: Smolík, D. a kol.: Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2004
- Návrh Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013, www.mmr.cz
- Novák, S.: Geografické aspekty středoevropského prostoru – Předpoklady vstupu ČR a SR do Evropské unie, Sborník, Masarykova univerzita v Brně, Brno 2001

- Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk 2004
- Průvodce fondy Evropské unie, Odbor vnějších vztahů, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 2006
- Romancov, M.: Politická geografie a geopolitika, in: Cabada, L., Kubát, M.: Úvod do studia politické vědy, Eurolex Bohemia, Praha 2004
- Romancov, M.: Politické makroregiony a EU 25, in: Instituce a decentralizace v Evropské unii, IPS FSV UK, Praha 2006
- Romancov, M.: Regionalismus a Evropská unie: koncepty a současný stav, in: Fiala, V., Říchová, B. a kol.: Úloha politických aktérů v procesu decentralizace evropských zemí, Moneta – FM, Olomouc 2003
- Sorensen, G.: Stát a mezinárodní vztahy, Portál, Praha 2005
- Říchová B. a kol.: Komparace politických systémů I., Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha 1997
- Říchová, B.: Přehled moderních politologických teorií, Portál, Praha 2000
- SDĚLENÍ KOMISE: Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství, 2007 – 2013, KOM, Brusel 2005
- Skokan, K.: Regionální klastry v Moravskoslezském kraji jako nástroj konkurenceschopnosti, in: Smolík, D. a kol.: Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2004
- Starzycná, H. a kol.: Exogenní a endogenní faktory regionálního rozvoje – zhodnocení empirických zkušeností a teoretických přístupů k pólům rozvoje, Studia Oeconomica, Vědecké monografie Slezské univerzity v Opavě Obchodně podnikatelské fakulty v Karviné, Opava 2005
- Sucháček, J.: Restrukturalizace tradičních průmyslových regionů v tranzitivních ekonomikách, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2005
- Wokoun, R., Lukáš, Z., Kouřilová, J.: Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie, IFEC, Praha 2002
- Wokoun, R.: Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, VŠE, Nakladatelství Oeconomica, Praha 2003
- Zasedání ER v Lisabonu, Ústav mezinárodních vztahů, Praha 2004

ČLÁNKY

- Baun, M. J., Marek, D.: Směrem ke snižování regionálního deficitu? Regionalizace v České republice v souvislosti se vstupem do Evropské unie, in: Mezinárodní vztahy, 1/2006, Praha
- Blažek, J.: Teorie regionálního vývoje: je na obzoru nové paradigma či jde o pohyb v kruhu?, in: Geografie, Sborník České geografické společnosti, č. 3, 1999
- Fridrich, M.: Barroso: Lisabon je pryč, Hospodářské noviny 26.1.2005, str. 6
- Hloušek, V.: Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana, 2004, <http://www.cepsr.cz/clanek.php?ID=189>
- Komárek, M.: Proč Gates Evropě nepomůže, in: MF DNES, 2. února 2005, str. 8
- Kučerová, I.: Česká republika a realizace Lisabonské strategie, in: Mezinárodní politika 3 / 2005
- Romancov, M.: Regionální politika EU – decentralizace shora, in: Politologický časopis č. 3/2002, Praha
- Urban, L.: Lisabonská strategie a Česká republika, http://www.europeum.org/doc/arch_eur/Lisabonsky_proces_panelova_diskuse.pdf
- Vobruba, G.: Měnová unie, sociální politika a problém evropské identity odolné vůči přerozdělování, Sociologický časopis č. 3/2000, str. 283

INTERNET

http://ec.europa.eu/comm/regional_policy/

http://www.inforegion.org/reg_prog/

www.euroskop.cz

www.europa.eu.int

www.strukturalni-fondy.cz

www.iips.cz

www.cepsr.cz

www.mmr.cz

www.europeum.org

www.cdv.cz

www.prg.aero

http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.asp?r=ekonomika&c=A050202_155427_ekonomika_maf

<http://www.blisty.cz/2004/7/22/art19010.html>)

http://shop.ceps.be/BookDetail.php?item_id=1092

<http://www1.worldbank.org/publications/pdfs/15395frontmat.pdf>

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regiony_eupr

http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.asp?r=ekonomika&c=A050202_155427_ekonomika_maf

http://www.natur.cuni.cz/~sykora/studenti/proj_mp.htm#KM

http://shop.ceps.be/BookDetail.php?item_id=1092

http://www.crr.cz/images/mapky/NUTSII_bar.gif

<http://www.isl.uni-karlsruhe.de/vr1/raumplanung/rp05ueberoertlicheplanung.html>